

PAULLINA SIMONS
KOPSHTI VEROR
ROMAN

BOTIMET TOENA

Paullina Simons

KOPSHTI VEROR

roman

Përktheu nga origjinali anglisht
Platon Pulla

BOTIMET TOENA
Tiranë, 2016

Autori: Paullina Simons (Polina Sajmens)
Titulli në origjinal: The summer garden
Botoi në anglisht: HarperCollins Publishers Ltd

Botuese: Irena Toçi

Kryeredaktore: Sonila Kapo
Redaktore: Albina Pulla
Korrektore letrare: Petrina Ago
Përkujdesja grafike: Elida Stafa
Kopertina: Albana Kuraj Gega

ISBN 978-9928-205-27-8

© 2005 Paullina Simons
© *në shqip* Botimet Toena

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara. Nuk lejohet shumëfishimi me asnjë lloj mjeti apo forme, as me fotokopje, pa lejen me shkrim të mbajtësit të copyright-it.

BOTIMET TOENA

Rr. "M. Gjollesha", K. Postare 1420, Tiranë

Tel.: + 355 4 22 40 116; 22 58 893

Fax: +355 4 22 40 117

E-mail: redaksia@toena.com.al

botimet.toena@gmail.com

[Http://www.toena.com.al](http://www.toena.com.al)

Për Kevinin, udhëheqësin tim mistik.

*Buzë lumenjve të Babilonisë, aty u ulëm
Dhe qamë kur na u kujtua Zioni.
I varëm harpat mbi degët e shëlgjeve...
Pasi aty, ata që na kishin rrëmbyer,
Na kërkuan një këngë,
Dhe ata që na shpërdoruan na kërkuan të gëzonim,
Duke na thënë,
Na këndonin një këngë të Zionit.
E si do të këndojmë një këngë të Perëndisë në një tokë të huaj?
Psalm 137*

*Kënga e këngëve, i përket Solomonit.
Kënga e Solomoni*

LIBRI I PARË
TOKA E ZAMBAKËVE TË UJIT

*Zambaku i ujit lulëzon nën majën shterpë
Zambaku i ujit lëviz mbi çdo përrua gjarpërues...
Le të betohemi, dhe ta mbajmë si premtim,
Të jetojmë dhe të shtrihemi në tokën e Zambakut të ujit
Mbi kodrat, bashkë, si Perëndi, pa vrarë mendjen për njerëzimin.*

ALFRED, LORD TENNYSON

KAPITULLI I

Ishulli i Drerëve, 1946

Karapaksiti

Karapaksit, emër, skelet ose zhguall i trashë dhe i fortë, i bërë prej kocke ose çitini, i cili mbulon një pjesë të trupit të një kafshe, si për shembull karavidhen.

Njëherë e një kohë, në Stonington të Meinit, pak para perëndimit të diellit, në një kohë kur po përfundonte një luftë e nxehtë e po fillonte një luftë e ftohtë, një grua e re, e veshur me të bardha, e qetë në dukje, por me duar që i dridheshin, ishte ulur në një stol në molin e portit dhe po hante akullore.

Pranë saj qëndronte një djalë i vogël që po lëpinte akulloren e tij me shije çokollate. Po ngacmoheshin me njëri-tjetrin; mamaja e lëpinte akulloren shpejt se po i shkrinte dhe i pikonte. Vogëlushi e dëgjonte teksa ajo i këndonte *Ndriçon ylli im*, një këngë të vjetër ruse. Ajo përpiquej që t'ia mësonte fjalët e këngës, dhe ai, për ta ngacmuar i thoshte fjalët tjetër për tjetër. Që të dy ndiqnin me nge anijet e peshkimit, që ktheheshin nga peshkimi i karavidheve. Ajo dëgjonte pulëbardhat që krakëllinin para se të shfaqeshin anijet e peshkimit.

Flladi veror ia merrte flokët dhe ia hidhte në fytyrë. Nga gërsheti i saj i gjatë dhe i thurur fort, që binte mbi supet e saj, flladi merrte cullufet që dilyn dhe luante me to. Ajo ishte bionde, me sy të çelët, dhe lëkurë të bardhë e plot me quka. Vogëlushi në krah të saj, me lëkurë të nxirë nga dielli, kishte flokë të zinj, sy edhe më të zinj, dhe kofshë të mbushura.

Të jepnin përshtypjen se qëndronin aty dhe vështronin rreth e qark të shkujdesur, por kjo përshtypje ishte shumë larg realitetit. Gruaja vështronte me ngulm anijet tutje në horizontin blu dhe rrallë e kthente vështrimin tek i biri që lëpinte akulloren.

Tatiana dëshiron të jetojë vetëm të tashmen, shtiret sikur e shkuara nuk ekziston dhe se të vetmet momente që ekzistojnë janë këto këtu në Ishullin e Drerëve, një ishull i gjatë dhe i ngushtë me njëfarë pjerrësie, që e rrethojnë brigjet e Meinit qendror dhe që lidhet me pjesën tjetër të Amerikës me traget, dhe me një urë të varur, të gjatë treqind metra, mbi të cilën kaluan me shtëpinë e tyre lëvizëse, një *Schult Nomade Deluxe* që përdornin, për të ardhur këtu. Lanë pas gjirin e Penoboskit, kaluan Atlantikun dhe përfunduan në skajin më jugor të asaj toke, në Stonington, një qytezë krejt e bardhë, e strukur ndërmjet një porti të vogël dhe një pylli me dushqe, në këmbët e Ishullit të Drerëve. Tatiana përpiqet me mish e me shpirt që të jetojë vetëm të sotmen - e ka bindur veten e saj se nuk ka asgjë më të bukur dhe më çlodhëse se këto shtëpi të bardha prej druri, të ndërtuara në shpatin e kodrës dhe që vëzhgojnë me sy vigjilentë gjirin e valëzuar prej erërave, ashtu si bën përditë edhe ajo. Këtu gjen paqe shpirti i saj. Kjo është e sotmja e saj, a thua se për Tatianën nuk ekziston asgjë përtej së sotmes.

Megjithatë, ka disa momente që zemra e tradhëton dhe rreh më fort, duket sikur konkuron krakëllimat e pulëbardhave, madje edhe këtu në Ishullin e Drerëve.

Këtë pasdite, kur Tatiana dhe Antoni nuk kishin arritur të largoheshin shumë nga shtëpia e tyre për të shkuar në mol, dëgjuan disa britma nga shtëpia fqinje.

Aty banonin dy gra, nëna me vajzën e saj. Mamaja ishte dyzet vjeçe dhe e bija njëzet.

- Përsëri po grinden, - tha Antoni. - Ti dhe babi nuk grindeni.

Grinden!

A thua se mund të grindeshin?

Aleksandri as që e ngrinte tonin e zërit të tij. Sa herë që i fliste, zëri i tij ishte i qetë dhe i thellë, sikur përpiquej t'i ngjante mjekut të dashur dhe tejet të edukuar, Eduard Landlou, që ishte i dashuruar me Tatianën kur ajo jetonte në Nju-Jork - mjeku i besueshëm dhe besnik, Eduard. Aleksandri, edhe kur ishte në shtrat me Tatianën, edhe aty përpiquej t'i ngjante atij.

Për më tepër, që të nisë një grindje nevojitet dhe pjesëmarrja aktive e një njeriu tjetër. Në shtëpinë fqinje, nënë e bijë bënë namin me të bërtiturat e tyre, sidomos sot pasdite, megjithëse dritaret ishin të hapura. Lajmet e mira: bashkëshorti dhe babai, një kolonel, sapo ishte kthyer nga lufta. Lajmet e këqija: bashkëshorti dhe babai, një kolonel, sapo ishte kthyer nga

lufta. Kishin pa e parë që në vitin 1942, kur ai u nis për në Angli. Dhe tani ishte kthyer.

Koloneli nuk ishte përzier fare në sherrin që kish nisur mes nënës dhe së bijës. Kur Antoni dhe Tatiana dolën në rrugë, e panë të ulur në karrocën e tij të invaliditetit në oborrin e mbuluar me bar, duke u ngrohur nën diellin e Meinit, ndërkohë që nënë e bijë vazhdonin sherrin. Tatiana dhe Antoni ngadalësuan hapin kur iu afruan oborrit të tij.

- Mami, çfarë ka pësuar ky njeri? - pëshpëriti Antoni.

- Është plagosur në luftë, - nuk kishte as këmbë e as duar, i kishte mbetur vetëm trupi... ngjante si një trung me kokë.

- A mund të flasë?

Tashmë kishin arritur para derës së oborrit të tij.

Papritur, me një zë të fortë e të qartë, me një zë që dukej se ishte mësuar për të dhënë urdhra, burri tha:

- Mundet, por nuk dëshiron të flasë.

Antoni dhe Tatiana ndaluan para derës së oborrit dhe po e vështronin për disa momente. Ajo hapi llozin e derës së oborrit dhe hynë brenda. Burri ishte anuar majtas si një thes shumë i rëndë. Ky trung i gdhendur në një trup njeriu, kishte disa degëzime deri te bërrylat inekzistent, ndërsa këmbët i kishte të prera deri në rrëzë.

- Më lejoni t'ju ndihmoj, - i tha Tatiana duke ia drejtuar trupin dhe duke ia rregulluar më mirë jastëkët ku mbështetej. - Je më mirë kështu?

- Eh, - tha burri. - Ndoshta, - sytë e tij mikroskopikë ngjyrë bojë qielli e vështronin vazhdimisht. - A e di se çfarë do të doja?

- Çfarë?

- Një cigare. Tashmë nuk mund të tmos për arsye të kuptueshme. Ndërsa ato... - bëri me kokë për nga shtëpia e tij, - nuk kanë kohë të ma japin një cigare pasi grinden gjithë kohën.

Tatiana tundi kokën.

- E kam atë që dëshironi, - i tha. - Kthehem menjëherë.

Burri e ktheu vështrimin dhe po shikonte gjirin.

- Nuk do të kthehesh.

- Do të kthehem. Antoni, - tha ajo, - ulu në prehrin e këtij zotërie të mirë dhe mami do të kthehet menjëherë.

Antoni u gëzua shumë. Tatiana e ngriti hopa dhe e vendosi në prehrin e burrit.

- Mund të mbahesh nga qafa e tij, - i tha.

Kur ajo u largua me vrap për të sjellë cigaret, Antoni e pyeti:

- Si të quajnë?

- Kolonel Nikolas Mur, - u prezantua burri, - por ti mund të më thërrasësh Nik.

- Ishe në luftë?
- Po. Isha në luftë.
- Edhe babai im ishte, - tha Antoni.
- Ashtu? - psherëtiu burri. - Po tani është kthyer?
- Po, është kthyer.

Tatiana u kthye, e ndezi cigaren dhe ia vendosi Nikut në gojë, dhe ai filloi ta thithë kaq fort, saqë me siguri nikotina i arrinte deri te këmbët e tij të prera. Antoni që qëndronte ende në prehrin e tij, vuri re njëfarë lehtësimi në fytyrën e tij, por edhe kujdesin që të mos i shpëtonte qoftë edhe një pikë nikotinë. Me ndihmën e Tatianës, koloneli tymosi dy cigare njëra pas tjetrës.

- Babi im ishte major dhe tani peshkon karavidhe, - tha Antoni.
- Kapiten ishte, biri im, - e korrigjoi Tatiana. - Togër.
- Babi im ishte major dhe kapiten, - tha Antoni. - Tani ne do të shkojmë për të ngrënë akullore dhe do ta presim derisa të kthehet nga peshkimi. Dëshiron të të sjellim edhe ty akullore?

- Jo, - tha Niku duke mbështetur butë kokën e tij në flokët sterrë të zinj të vogëlushit. - Këto çaste janë momentet më të lumtura gjatë tetëmbëdhjetë muajve të fundit.

Në atë moment doli e shoqja nga shtëpia duke vrapuar.

- Ç'po bën me burrin tim? - gërthiti ajo.

Tatiana e zbriti me nxitim Antonin nga prehri i burrit.

- Do të vij përsëri nesër, - i tha nxitimthi.

- E di që nuk do të vish, - iu përgjigj menjëherë Niku.

Tani ishin ulur të dy në stol dhe po hanin akullore.

Në një distancë fare të afërt pulëbardhat krakëllijnë pa pushim.

- Ja ku është babi, - thotë Tatiana me një frymë.

Mjeti lundruer ishte një varkë peshkimi me vela, shtatë metra e gjatë, që dallonte nga varkat e tjera me motor. Ishte në pronësi të Xhimi Shusterit, i ati i të cilit e kishte trashëguar gjithashtu nga i ati i tij. Xhimi e kishte për zemër këtë kaike, ngaqë mund ta komandonte vetë kur dilte në det të hapur për të peshkuar karavidhe - siç thoshte, nuk kishte asnjë pronar mbi kokë. Por një ditë kur kishte dalë për peshkim, iu kap kyçi i dorës në mekanizmin që ngrinte lart rrjetat e mbushura me peshk - dhe nga pesha e madhe e tërhoqi direkt në fund të detit. Që të shpëtonte nga mbytja e sigurt, u detyrua ta priste dorën te kyçi, gjë që i shpëtoi jetën - e shpëtoi edhe nga pjesëmarrja në luftë - por tani i duhej dikush që të punonte në varkën e tij. Por problemi ishte se gjatë katër vjetëve të fundit e gjithë fuqia punëtore gjendej në *Hurtgen Forest* të Gjermanisë dhe në Oqeanin Paqësor.

Para dhjetë ditësh, Xhimi kishte punësuar një person dhe tani po e vështronte nga pupa, - ishte i gjatë, i heshtur dhe qëndronte si i ngrirë

brenda uniformës ngjyrëportokalli dhe çizmeve të zeza, duke vështuar me ngulm për nga bregu.

Tatiana qëndronte në stol, e veshur me fustanin e saj borë të bardhë prej pambuku dhe kur anija e peshkimit arriti në mol, hapi krahët dhe filloi të vraponte poshtë e lart. *Këtu jam Aleksandër, këtu jam*, donte të thoshte me këto lëvizje.

Dhe kur u afrua edhe ai, aq sa të mund ta dallonte, ia ktheu përshëndetjen me të njëjtën ngrohtësi.

E lidhën skafin para dyqaneve të portit dhe hapën hambarin me peshqit ende të gjallë. Burri shtatlartë kërceu jashtë dhe i tha Xhimit se do të kthehej menjëherë që të shkarkonte peshqit dhe të pastronte hambarin. I shpëlaui duart me nxitim, përshkoi kalatën dhe mori drejtimin për nga bashkëshortja dhe i biri.

Djali i vogël e dalloi dhe filloi të vrapojë drejt tij.

- Tungjatjeta, - i tha dhe ndaloi i ndrojtur para tij.

- Tungjatjeta, miku im, - burri donte t'ia trazonte flokët Antonit, por i kishte duart të ndotura.

Nën uniformën ngjyrëportokalli kishte veshur një bluzë ushtarake ngjyrë jeshile dhe një triko ushtarake me mëngë të gjata që mbanin erë peshk dhe ujë deti. Flokët i kishte të qethur si ushtar dhe në fytyrën e tij kockë e lëkurë, dhe të djersirë, kishin dalë qime të zeza.

Iu afrua gruas, që ishte ulur në stol, dhe ajo e ngriti kokën, aq sa të mund t'i shihte sytë e tij dhe ta përshëndeste, sepse ishte shumë më i gjatë se ajo.

- Përshëndetje, - i tha ajo, - mezi merrte frymë dhe nuk po hante më akulllore.

- Përshëndetje, - i tha edhe ai pa e prekur. - Akullorja jote ka shkrirë.

- Oh, e di, - filloi ta lëpinte sa më shpejt që mundej rreth e qark kaushit, me shpresë se do ia dilte, por akullorja me vanilje ishte shndërruar në qumësht dhe kullonte. Ai nuk ia ndante sytë.

- Asnjëherë nuk ia kam dalë ta ha pa u shkrirë, - mërmëriti dhe u ngrit në këmbë. - E do këtë që ka mbetur?

- Jo, faleminderit, - ajo e lëpiu edhe një herë dhe pastaj e hodhi në plehra. Ai ishte hutuar duke vështuar gojën e saj.

Ajo lëpiu buzët që ende ishin të përlyera me akulllore.

- Mirë jam?

Ai nuk iu përgjigj.

- Sonte do të hamë përsëri karavidhe?

- Sigurisht, - tha ajo. - Ç'të duash ti.

- Më duhet të kthehem se nuk kam mbaruar punë ende.

- Mirë, mirë. A mund të vijmë me ty deri te moli? Të të presim aty?

- Dua të të ndihmoj, - u hodh Antoni.

Tatiana tundi kokën me vrull. Mendonte se ç'erë peshk do të mbante pastaj i biri.

- Je shumë i pastër, - i tha Aleksandri. - Pse nuk rri këtu me mamini? Nuk besoj se do të vonohem.

- Po, por dua të të ndihmoj.

- Mirë pra, eja me mua... do të gjejmë diçka që të bësh edhe ti.

- Le të bëjë çfarëdolloj pune, vetëm të mos kapë peshq me duar, - mërmëriti Tatiana.

Asaj nuk i bënte përshtypje që Aleksandri punonte si peshkatar. E vërteta është se sa herë që kthehej kundërmon erë peshk, si ai ashtu dhe gjithçka që ai prekte. Para disa ditësh ajo i ishte ankuar - më shumë për të bërë shaka - dhe ai, pa asnjë grimcë shakaje në zërin e tij, i kishte thënë: "Në Lazarevo asnjëherë nuk u ankove që peshkoja". Me sa dukej fytyra e saj ngjante kaq e dëshpëruar, sa ai i tha:

- Këtu në Stonington që jemi, të gjithë burrat janë peshkatarë. Nëse do që të mos mbaj këtë erë, duhet të shkojmë dikur tjetër.

Tatiana nuk donte të shkonin në asnjë vend tjetër. Sapo kishin ardhur këtu.

- Sa për atë çështjen tjetër... - i tha ai, - nuk do të ta përmend më.

Nuk ishte koha të përmendnin Lazarevon tani që gjendeshin afër detit. Lazarevo i përkiste një vendi shumë të vjetër, të lyer me gjak, ndërsa Stoningtoni me mëngjeset e tij të ngrohta dhe mbrëmjet e freskëta, me detin dhe shijen e tij të kripur, që shtrihej deri aty ku arrinte vështrimi i njeriut, me qiellin e argjendtë dhe manushaqet e purpurta që reflektonin në gjirin e qelqtë me varkat e bardha - ishte ajo çka kërkonin më shumë. Nuk mund të dëshironin asgjë më tepër se kaq.

Xhimi me dorën e tij sakate, kishte shumë nevojë për Aleksandrin.

- Si ia kaluat sot? - pyeti Tatiana duke u përpjekur të hapte bisedë, teksa shkonin drejt molit. Aleksandri kishte veshur çizmet gjigante prej llastiku dhe asaj i dukej vetja tmerrësisht e vogël teksa ecte përkrah tij. - Ju vajti mirë peshkimi sot?

- Mirë vajti, - iu përgjigj. - Shumë prej karavidheve ishin mjaft të vogla dhe i hidhnim përsëri në det. Kapëm edhe mjaft karavidhe femra me vezë, që i hodhëm edhe ato në det.

- Nuk të pëlqejnë karavidhet femra? - e pyeti duke iu afruar më afër dhe duke e vështruar në sy.

Një shkëndijë u dallua për momentin në vështtrimin e tij dhe në vijim u largua prej saj.

- Të mira janë, - tha, - por duhet t'i hedhim përsëri në ujë që të çelin vezët e tyre. Mos m'u afro, qelbem erë i tëri. Antoni, nuk i kemi numëruar ende karavidhet. Do të na ndihmosh për t'i numëruar?

Xhimi e simpatizonte shumë Antonin.

- Eja, miku im! Eja këtu të shohësh se sa karavidhe ka kapur sot babai yt. Mund të ketë kapur gati njëqind... dita më e mirë e tij deri më sot.

Tatiana e vështroi Aleksandrin në sy. Ai ngriti supet.

- Kur kapim dymbëdhjetë karavidhe me një të hedhur të rrjetës, dhe na duhet të hedhim në det dhjetë prej tyre, nuk e konsideroj si ditën më të mirë të peshkimit.

- Sikur, vetëm dy karavidhe të kapësh me një të hedhur të rrjetës, shumë mirë është, Aleksandër, - tha Xhimi. - Mos u shqetëso, do të mësosh shumë akoma. Antoni, eja t'i shohësh se si ecin.

Duke ruajtur një distancë sigurie nga vaska, ku i kishin hedhur karavidhet, Antoni u afrua dhe i pa të vendosura njëra mbi tjetrën, me këmbët e tyre si pinca të lidhura dhe të vendosura në rradhë sipas madhësisë. I tha së ëmës se nuk kishte frikë nga këmbët e tyre si pinca dhe as që hidheshin sa andej këtej. I ati i kishte folur për karavidhet.

- Janë kanibalë, Antoni, - i kishte thënë. - Duhet që t'ua lidhim menjëherë këmbët se janë të afta të shqyejnë njëra-tjetrën derisa të mbërrijmë në port.

Antoni, duke u përpjekur që të mos i dridhej zëri, e pyeti Xhimin:

- I paske *numëruar*?

Aleksandri tundi kokën në shenjë mohimi duke vështuar Xhimin.

- Jo, jo, - u përgjigj me nxitim ai. - Isha i zënë duke pastruar skafin. Ashtu kot e thashë atë shifër. Dëshiron t'i numërosh ti?

- Unë di të numëroj deri te numri njëzet e shtatë.

- Do të të ndihmoj unë, - tha Aleksandri. I nxori karavidhet jashtë një e nga një, Antoni i numëronte nga dhjetë dhe pastaj me shumë kujdes, që të mos thyheshin këmbët, i vendosnin në kosha të mëdhenj ngjyrë blu për t'i transportuar. Pas pak Aleksandri i tha Antonit:

- Njëqind e dy.

- E sheh? - tha Xhimi. - Katër janë të tuat, Antoni. Më mbeten nëntëdhjetë e tetë... dhe janë që të gjitha në madhësinë e duhur për t'i shitur me një çmim të mirë. Do të marrim 75 centë për secilën. Sot babai yt më bëri që të fitoj pothuajse shtatëdhjetë e pesë dollarë. Po, - tha, - në sajë të babait tënd sot mund të jetoj me nder, - i hodhi një sy Tatianës që qëndronte pak e mënjanuar. Ajo i buzëqeshi me mirësjellje dhe Xhimi tundi kokën me një lëvizje të prerë, por nuk iu përgjigj buzëqeshjes së saj.

Gjatë kohës që blerësit vinin për të zgjedhur karavidhet që t'i shisnin në treg apo në tavernat e peshkut, Aleksandri lau e pastroi skafin, lau çarqet, mbështolli litarët dhe pastaj shkoi në port për të blerë tre fuçi me karrema harengash për të nesërmen, të cilat i vendosi në qese plastike dhe i zhyti në ujë. Karremat e sotëm prej harengash dukeshin mjaft të mira, dhe ai bënte

llogari se kishte karrema të mjaftueshëm për 150 çarqe që do t'i përdorte të nesërmen.

Pasi u pagua për ditën e punës - që ishte dhjetë dollarë - dhe filloi të lante duart me një sapun të posaçëm e t'i fërkonte fort, Xhimi iu afrua dhe duke i treguar karavidhet, i tha:

- Dëshiron të presësh këtu me mua, derisa t'i shesim? Do të të jap edhe dy dollarë të tjerë shtesë për çdo darkë. E pastaj mund të shkojmë për të kthyer ndonjë gotë.

- Sonte nuk mundem, por faleminderit shumë, Xhimi. Ndoshta një herë tjetër.

Xhimi i hodhi një vështrim Tatianës, e cila rrezatonte ashtu e veshur me të bardha dhe e ktheu vështrimin në anën tjetër.

Filluan t'i ngjiteshin kodrës që të çonte në shtëpinë e tyre.

Sapo mbërritën, Aleksandri hyri menjëherë për të bërë një dush, për t'u rruar dhe për t'u qethur, ndërsa Tatiana i vendosi karavidhet në frigorifer që të ngrinin pak, dhe vuri ujin për të zier. Karavidhet janë një ushqim i shpejtë, duhen zier vetëm dhjetë-pesëmbëdhjetë minuta në ujë me kripë. Mishi i tyre është shumë i shijshëm, dhe është qejf të thyesh këmbët e tyre, t'ia marrësh mishin dhe ta ngjyesh në gjalpë të shkrirë. Por, disa herë, do të preferonte më mirë të shpenzonte dy dollarë për të blerë një karavidhe, një herë në muaj në tregun e peshkut, sesa të qëndronte Aleksandri trembëdhjetë orë në ditë, i hipur mbi një varkë, që ajo të kishte në shtëpi falas tri ose katër karavidhe. Nuk i dukeshin dhe aq të lira. Tatiana u afrua te dera e banjës, trokiti lehtë dhe i tha:

- Të duhet gjë?

Asnjë përgjigje. Trokiti më fort. Dera u hap dhe ai u kthye drejt saj, i sapolarë, i rruar dhe i veshur me një bluzë të pastër ngjyrë jeshile dhe me një uniformë ngjyrëushtarake. Tatiana u kollit dhe uli vështrimin përtokë. Qëndronte zbathur para tij dhe buzët i arrinin deri te zemra e tij.

- Ke nevojë për gjë? - e pyeti përsëri duke pëshpëritur, dhe ndihej në një pozitë kaq të pafavorshme, saqë i dukej sikur do t'i merrej fryma.

- Jo, jam për mrekulli, - tha ai dhe kaloi anash saj. - Eja të hamë.

Për t'i shoqëruar karavidhet kishin gjalpë të shkrirë, karota, qepë dhe patate të ziera në avull. Aleksandri hëngri tre karavidhe, bukë dhe gjalpë. Kur e kishte gjetur Tatiana në Gjermani ishte i dobët si skelet. Tani hante sa për dy burra, por ende ndihej i pafuqishëm, pas vuajtjeve që kishte kaluar në luftë. Ajo ia mbushi përsëri pjatën, ia mbushi edhe gotën. Ai piu birrë, ujë dhe kokakola. Hëngrën në heshtje në kuzhinën e vogël, të cilën e zonja e shtëpisë i lejonte ta përdornin në shkëmbim të një vakti ushqimor në ditë edhe për të. Tatiana i la asaj pak gjellë me perime.

- Aleksandër, të dhemb... gjoksi?

- Jo, aspak.

- Dje në darkë ishte shumë i butë... - Tatiana e hodhi vështtrimin diku tjetër duke kujtuar atë prekje. - Plaga nuk është shëruar ende dhe puna që bën nuk e ndihmon aspak. Mund të infektohet. Nëse do të më lejoje të ta lyeja pak me antiseptik...

- Jam për mrekulli.

- Mund ta ndërrojmë fashën?

Ai nuk i ktheu përgjigje, vetëm ngriti sytë dhe e vështroi, dhe për një moment, nga sytë e tij ngjyrëbronzi, në sytë e saj me ngjyrën e detit, u shfaq *Berlini dhe dhoma që ua liroi ambasada amerikane, në të cilën menduan se do të kalonin natën e fundit që do të jetonin të dy bashkë në këtë botë, kur ajo i qepte kraharorin e plagosur dhe ia pastronte plagën, dhe ai qëndronte i heshtur si shkëmb dhe përpiquej ta përshkonte tejprërtej me vështtrimin e tij* - ashtu si tani. Atëherë i kishte thënë: *“Ne kurrë nuk patëm një të ardhme”...*

Tatiana vështroi larg në horizont - gjithnjë e bënte këtë - para se të ngrihej.

Aleksandri doli jashtë dhe u ul në një karrige, në pjesën e përparme të shtëpisë, që shihte nga porti. Antoni i shkoi pas. Aleksandri qëndronte i heshtur dhe i mallëngjyer gjatë gjithë kohës që vogëlushi rendte poshtë e lart në oborrin e gjelbëruar duke mbledhur gurë, fara pishe, duke kërkuar për krimba, buburreca dhe xixëllonja.

- Biri im, nuk do të gjesh xixëllonja në këtë kohë. Ato dalin në qershor, - tha Aleksandri.

- Ashtu? - tha Antoni. - Po kjo ç'është?

Aleksandri u anua që të shihte.

- Nuk e shoh.

Antoni u afrua më shumë.

- Përsëri nuk shoh.

Antoni u afrua më shumë dhe mbi gishtin tregues të dorës së tij ecte një xixëllonjë.

Tani fytyra e Aleksandrit ndodhej shumë pranë insektit.

- Mmm... Akoma nuk po e shoh.

Antoni vështroi xixëllonjën, vështroi dhe të atin, dhe pastaj dalëngadalë u ul në gjunjët e të atit dhe ia tregoi përsëri.

- Tani po, - tha Aleksandri duke e përqafuar të birin me të dyja duart.

- Tani e shoh. Pra, kishe të drejtë. Kujt i shkante në mend se do të kishte xixëllonja në gusht?

- Babi, po ti ke parë herë tjetër xixëllonja?

Aleksandri vonoi të përgjigjej.

- Po, shumë kohë më parë, në një qytet që e quanin Moskë.

- Në... Bashkimin Sovjetik?

- Po.

- Ka xixëllonja atje?

- *Kishin* derisa... i hëngrëm të gjitha.

Antoni i zgurdulloi sytë.

- S'kishim asgjë tjetër për të ngrënë, - tha Aleksandri.

- Antoni, babi të ngacmon, - tha Tatiana, që në atë moment po dilte duke fshirë duart me një peshqir. - Po bën shaka.

Antoni vështroi me kujdes fytyrën e Aleksandrit.

- Ishte qejf?

- Tanja, - tha Aleksandri me një zë të largët, - meqë nuk mund të ngrihem, a mund të m'i sjellësh pak cigaret?

Ajo hyri menjëherë në shtëpi dhe ia solli. Ngaqë nuk kishte karrige tjetër që të ulej edhe ajo, vendosi një cigare në gojën e Aleksandrit, mbështeti dorën në supin e tij dhe ia ndezi cigaren, ndërsa Antoni vendosi xixëllonjën në pëllëmbën e Aleksandrit.

- Babi, të lutem, mos e ha edhe këtë xixëllonjën, - ai e kaloi dorën e tij të vogël rreth qafës së Aleksandrit.

- Jo, biri im. Jam i ngopur.

- *Kjo po* që është shaka, - tha Antoni. - Sot unë me mamin njohëm një zotëri. Kolonelin Nik Mur.

- Vërtet? - Aleksandri e hodhi vështrimin larg, thithi edhe një herë cigaren nga dora e Tatiannës, që ishte ulur në gjunjë para tij. - E, si ishte?

- Ishte si ti, babi, - u përgjigj Antoni. - Krejt si ti.

Manikyri i kuq

Në mes të natës, djali u zgjua dhe filloi të bërtasë. Tatiana nxitoi për ta qetësuar. Ai u qetësua, por nuk donte të flinte më vetëm në krevatin e tij, megjithëse atë e ndante vetëm një komodinë nga krevati i prindërve të tij.

- Aleksandër, - pëshpëriti Tatiana, - po fle?

- Jo më, - tha ai dhe u ngrit. E zhvendosi komodinën në cep të dhomës dhe i bashkoi dy krevatet që Antoni të flinte pranë së ëmës. Aleksandri u ngjit pas murit dhe Tatiana filloi të nanurisë Antonin, të cilin e zuri gjumi pothuajse menjëherë në prehrin e saj. Tatiana bënte sikur flinte. E dinte se nga momenti në moment Aleksandri mund të ngrihej nga krevati.

Dhe me të vërtetë, pas pak ai u ngrit. Ajo i pëshpëriti. *Sura, i dashuri im*. Pas pak minutash u ngrit edhe ajo, hodhi mbi supe një rrobdëshambër dhe doli jashtë. Nuk e gjeti as në oborr dhe as në kuzhinë. E kërkoi në

rrugën që të çonte drejt molit. Aleksandri ishte ulur në stolin ku rrinte zakonisht, Tatiana tek e priste të kthehej nga peshkimi. Ajo dalloi cigaren që ndriçonte në gojën e tij. Ishte i veshur lehtë dhe po dridhej. Kishte rrokur duart në kraharor dhe lëvizte poshtë e lart.

Ajo ndaloi aty ku ishte.

Ajo nuk dinte ç'të bënte.

Ajo asnjëherë nuk e dinte se ç'duhej të bënte.

U kthye mbrapsht dhe duke kërkuar në errësi të hyri në dhomën e tyre, dhe u shtri në krevat me sytë të hapur duke vështuar kokën e Antonit të përgjumur, dhe duke pritur Aleksandrin të kthehet. Ai u kthye i plevitosur dhe kur u shtri në shtrat dridhej. Ajo nuk lëvizi fare dhe ai nuk tha asnjë fjalë, nuk bëri as lëvizjen më të vogël. Vetëm dora e tij e ftohtë akull u mbështet mbi të. Ndenjën ashtu të shtrirë deri në katër të mëngjesit, kur Aleksandri u ngrit për të shkuar në punë. Kur ai po bluante kokrrat e kafesë në havan, ajo ia leu simiten e freskët me gjalpë, pastaj mbushi aparatin e kafesë me ujë dhe i përgatiti një sanduiç që ta merrte me vete. Ai hëngri, piu kafenë dhe pastaj ia futi dorën poshtë këmishë natës së saj që të çlodhej në mollaqet e saj të zhveshura dhe vazhdoi deri në mes të këmbëve.

Nuk kishin më shumë se pesë minuta që kishin mbërritur në Ishullin e Drerëve dhe po thithnin ajrin e kripur të pasdites, si dhe po vështronin varkat e peshkimit të ngarkuara me karavidhe tek ktheheshin në port. Tatiana tha se nuk i mjaftonte vetëm një muaj në këtë vend. Marrëveshja e tyre ishte të qëndronin nga një muaj në çdo qytet, e pastaj diku tjetër. Dyzet e tetë qytete, dyzet e tetë muaj, duke nisur nga Ishulli i Drerëve.

- Një muaj është pak këtu, - i tha për të disatën herë Aleksandrit, i cili nuk kishte thënë asnjë fjalë.

- Vërtet? - Ishte e vetmja fjalë që ai tha.

- A nuk është një mrekulli këtu?

Një shprehje ironie u përhap në fytyrën e tij të heshtur në vend të ndonjë përgjigjeje tjetër.

Në të vërtetë, Stoningtoni kishte pikërisht ato që iu duheshin: një supermarket, një dyqan me artikuj të përzier dhe një me artikuj shtëpiakë. Në supermarket shiteshin gazeta, revista dhe produkti më interesant, cigaret. Gjithashtu, shitej kafë kokërr dhe çokollata. Në veri dhe në jug të Ishullit të Drerëve mund të gjeje lopë - domethënë edhe qumësht - djathë, gjalpë dhe pula që bëjnë vezë të freskëta. Drithërat dhe perimet vinin me anije. Gjithashtu kishte bukë me bollëk, mollë, dardhë, pjeshkë, misra, domate, tranguj, qepë, karota, selino, radhiqe, patëllxhanë dhe kunguj. Karavidhe, trofta dhe levrekë kishte me bollëk dhe shiteshin lirë. Madje

kishte edhe mish viçi e pule, megjithëse këtë të fundit nuk e kishin provuar kurrë. Kush do ta besonte këtë për një vend që kishte kaluar një rënie ekonomike të jashtëzakonshme dhe një luftë botërore?

Aleksandri tha se dhjetë dollarët që merrte në ditë nuk i mjaftonin në asnjë mënyrë për të jetuar.

Tatiana tha se u mjaftonin.

- Po nëse do të të duhen këpucë? Apo ndonjë fustan? Apo për të pirë ndonjë kafé? Po për cigaret e mia?

- Sigurisht që për cigaret e tua nuk mjaftojnë, - ajo mezi e mbajti të qeshurën kur pa shprehjen që mori fytyra e tij. - Po bëj shaka. Na mjaftojnë për të gjitha.

Nuk donte t'i thoshte se me paratë që harxhonte për cigare mund të blinte ushqimet që u nevojiteshin për gjithë javën. Por vetëm Aleksandri punonte e mund t'i shpenzonte si të donte paratë që merrte.

Ajo i fliste anglisht gjatë gjithë kohës që ai pinte kafënë e së dielës. Ai i përgjigjej rusisht dhe në të njëjtën kohë pinte cigare, dhe lexonte gazetën e së dielës.

- Ka shumë trazira në Indokinë, - tha ai në rusisht. - Deri tani i përkiste francezëve, por gjatë luftës ua morën japonezët. Japonezët e humbën luftën, por nuk pranuan ta lëshonin. Francezët, nga pozita e fitimtarit, donin ta merrnin përsëri koloninë e tyre. Japonezët rezistojnë. Për aq kohë sa qëndronte asnjëse, Amerika i ndihmonte aleatët e saj francezë, por tani që gjeti gjuhën e përbashkët edhe me Japoninë, gjendet mes dy zjarresh.

- A u lejohet japonezëve të mbajnë ende ushtri? - pyeti Tatiana në anglisht.

Dhe ai iu përgjigj në rusisht:

- Nuk u lejohet, por ata kishin një ushtri të përhershme në Indokinë dhe kur Amerika u imponoi që ta shpërndajnë, ata nuk pranuan t'i dorëzonin armët.

- Po, ti pse interesohesh kaq shumë? - e pyeti ajo në anglisht.

- Interesohem se nuk është kaq e thjeshtë... Stalini për dekada të tëra flirtonte me një fshatar të pagdhendur që e quajnë Ho Shi Min, i paguante udhëtimet e tij të shkurtra për studimet në Moskë, ia shuante etjen me vodikë dhe e ushqente me havjar, i mësonte dialektikën marksiste pranë oxhakut të tij dhe i jepte disa armë të vjetra të tipit Spagin dhe mortaja, ndërkaq stërviste dhe shkollonte bandën e vogël të fshatarit, vietmingët, në tokën sovjetike, - iu përgjigj ai në rusisht.

- I stërviste vietmingët për të luftuar kundër japonezëve, të cilët sovjetikët i urrejnë për vdekje?

- Të duket e pabesueshme, apo jo? Dhe tani ata luftojnë kundër ish-

aleatëve të sovjetikëve, kolonizatorëve francezë - çfarë ironie! - Aleksandri shoi cigaren e tij dhe lëshoi gazetën përdhe. - Ku është Antoni? - pyeti ai me zë të ulët në anglisht, dhe pa arritur t'ia kapte dorën asaj, Antoni hyri në kuzhinë.

- Këtu jam, babi, - i tha. - Për çfarë më do?

U duhej një dhomë gjumi vetëm për ata të dy, por Antoni nuk mendonte kështu, dhe përveç kësaj, e zonja e shtëpisë nuk dispononte dhomë tjetër. Ose do të banonin në një dhomë të ngushtë në krah të kuzhinës, të ndërtuar në shpatin e kodrës nga ku shihej gjiri - me dy krevate teke, një banjë dhe një tualet poshtë në dhomën e ndenjjes - ose në shtëpinë e tyre lëvizëse me një krevat dopjo, por pa banjë dhe tualet.

Kishin parë edhe disa shtëpi të tjera. Te njëra prej tyre jetonte një familje që përbëhej nga pesë anëtarë. Te tjetra një familje me tre anëtarë. Te shtëpia e tretë jetonin shtatë gra. Disa breza grash banonin në shtëpitë e bardha dhe burrat e tyre, të moshuar, peshkonin gjatë gjithë ditës me varkat e tyre. Më të rinjtë - disa të saktë e disa të gjymtuar,... ktheheshin gradualisht nga lufta.

Zonja Bruster jetonte vetëm. Djali i saj i vetëm nuk ishte kthyer, megjithëse, Tatiana nuk ishte e sigurt nëse fajin e kishte lufta. Asaj nuk i pëlqeu diçka që kishte thënë e moshuara: *Duhej të largohej për pak kohë*. Ajo ishte gjashtëdhjetë e gjashtë vjeçe dhe kishte mbetur e ve para dyzet e tetë vjetësh: i shoqi kishte vdekur në luftën amerikano-spanjolle.

- Në vitin 1898? - i pëshpëriti Tatiana Aleksandrit.

Ai ngriti supet. Dora e tij e rëndë peshonte mbi supin e saj duke dashur t'i thoshte se nuk i pëlqente dhe aq zonja Bruster, por Tatiana lumturohej sa herë që ai e prekte, pavarësisht se cila ishte arsyeja.

- Ky është burri yt, apo jo? - pyeti me dyshim zonja Bruster para se t'ua lëshonte dhomën me qira. - Mos ndoshta është... - pyeti ajo duke tundur gishtin. - Sepse nuk dua gjëra të tilla në shtëpinë time.

Aleksandri qëndronte i heshtur. Vogëlushi trevjeçar pyeti:

- Çfarë nuk do?

E zonja e shtëpisë picërroi sytë dhe vështroi Antonin.

- Vogëlush, babi yt është ky?

- Po, - u përgjigj Antoni. - Ai është oficer. Ka marrë pjesë në luftë dhe ka qenë edhe në burg.

- Eh, - tha zonja Bruster duke vështruar larg. - Gjë e keqe burgu, - pastaj, po me sy të picërruar, vështroi Tatianën. - Po, ti prej nga je me këtë theks? Nuk më dukesh si amerikane.

Antoni filloi të thoshte:

- Ruse..., - por Aleksandri e tërhoqi mbrapsht vogëlushin së bashku me Tatianën.

- Keni ndër mend të na i lëshoni dhomën me qira, apo jo?

Ua dha dhomën me qira.

Por tani Aleksandri e pyeste Tatianën:

- Përse e blemë shtëpinë lëvizëse, përderisa nuk kemi ndër mend të banojmë aty? Ndoshta do të ishte më mirë ta shisnim. Janë parë të hedhura kot.

Po si do të shkonin pa atë në shkretëtirat e Perëndimit? - donte të dinte ajo. Po në vreshtat e Kalifornisë? Po në Kanionin e Madh, të Aidaho-s? Pavarësisht se donte të kursente, Aleksandri nuk e shiti shtëpinë lëvizëse, për të cilën kishin thurur kaq ëndrra, por kështu ishte gatuar Aleksandri: megjithëse, Tatiana e dinte që atij i pëlqente *ideja* për të pasur një shtëpi lëvizëse - ai kishte këmbëngulur për ta blerë - tani që e kishin të tyren, nuk ishte dhe aq entuziast.

Tatiana kishte përshtypjen se ai kishte të njëjtat ndjenja për pjesën më të madhe të aspekteve të reja të jetës së tij civile.

Shtëpia lëvizëse nuk kishte ujë të rrjedhshëm dhe Aleksandri kishte maninë që të lahej vazhdimisht, kjo për arsyen se në luftë jetoi për shumë vjet së bashku me shumë burra të tjerë. I ishte bërë gjithashtu fiksion larja e duarve; e vërteta është që me to prekte vazhdimisht peshqit, por nuk i mjaftonin sapuni, limonët, apo uthulla e gjithë krahinës së Meinit që duart e tij të konsideroheshin të pastra. Ishin të detyruar t'i paguanin zonjës Bruster pesë dollarë në javë për ujin që konsumonin.

Në të kaluarën u pëlqente shumë ideja për të pasur një fëmijë, por tani e kishin shumë të vështirë se kishin gjithmonë pranë një vogëlush trevjeçar, që nuk shqitej për asnjë moment nga e ëma, që flinte në të njëjtën dhomë me ta, dhe që vinte në krevatin e tyre në mes të natës! Kjo ishte e tepërt për një ushtar që kurrë nuk kishte pasur kontakt me fëmijë.

- Makthet janë diçka shumë e pakëndshme për një fëmijë të vogël, - i shpjegonte Tatiana.

- Po, e kuptoj, - i përgjigjej ai me mirësjellje.

Ndoshta dikur Aleksandrit mund t'i kishte pëlqyer ideja e martesës, por kishte momente që Tatiana dyshonte shumë për këtë gjë. Ndoshta ai kërkonte Lazarevon në çdo ditë që ata jetonin, megjithëse nga mënyra se si reagonte në jetën e përditshme, ajo nuk do të çuditej nëse e pyeste: "Ç'është Lazarevo?".

Sytë e tij që dikur kishin ngjyrën e karameles, tani kishin marrë ngjyrën e bronzit, sikur nuk kishte gjurmë jete brenda tyre. Sa herë që kthente fytyrën e tij fisnike në drejtim të saj, konstatoje se ajo ishte duke e vështruar në sy. Nëse ai donte qetësi, ajo kujdesej që ta kishte. Nëse ai donte humor, edhe për këtë kujdesej ajo. Nëse ai kishte uri, ajo i gatonte ato që i pëlqenin atij. Nëse ai donte të dilte shëtitje, ajo ishte gati te dera

dhe e priste. Nëse ai donte gazeta, revista, apo cigare, ajo ia sillte të tëra. Nëse ai donte të rrinte i heshtur në karrigen e tij, ajo strukej e heshtur te këmbët e tij. Çfarëdo që ai dëshironte, ajo ishte gjithmonë gati t'ia ofronte në çdo moment.

Atë pasdite plot diell, Tatiana qëndronte e zbathur para pasqyrës, e veshur me një fustan të verdhë gjysmë të tejdukshëm prej tyli, dhe ngjante si një vajzë fshati me synime në jetë.

Flokët i kishte të lëshuar supeve. Fytyrën e kishte të larë më së miri dhe dhëmbët i shndrinin nga pastërtia. Qukat në fytyrën dhe në hundën e saj kishin ngjyrën e sheqerit të shkrirë, dhe sytë e saj jeshilë rrezatonin. I leu duart me gjalpë kakaoje që t'i kishte të buta, nëse ai kishte ndër mend ta kapte përdore kur të dilnin për të bërë shëtitjen e tyre të mbrëmjes në *Main Street* pasi të hanin darkën. Hodhi edhe pak parfum pas veshëve, nëse ai kishte ndër mend të përkulej drejt saj. Vuri pak të kuq transparent në buzë, dhe i ngjeshi mes tyre që të bëheshin më të buta e më të kuqe. Qëndronte pa lëvizur, vështronte veten e saj dhe mendohej. Lejoi që në fytyrë t'i pikturohej një buzëqeshje e shtirur që të mos dallohej mërzia e saj, psherëtiu dhe vazhdoi të bëjë grimasa.

Duart e saj rrëshqitën përmes fustanit dhe shtrënguan gjoksin e saj. Thithat u forcuan menjëherë. Që kur kishte lindur Antoni, trupi i saj kishte ndryshuar. Në këtë ndryshim, përveç lindjes, kishte ndikuar edhe mënyra amerikane e të ushqyerit - me shumë vlera ushqyese. Pas periudhës që e kishte ushqyer me gjë Antonin, gjinjtë nuk i ishin varur - përkundrazi, tashmë Tatiana kishte përfutur trup më të bukur. Recipetat e pakta që kishte ishin të mëdha, dhe si përfundim nuk i rrinin mirë. Dhe disa herë, në vend të recipetave, Tatiana vishte kanotierë të bardha që i rrinin ngjitur pas trupit, aq pas trupit sa t'i mbanin edhe gjinjtë, që kur ecte kishin prirjen të tundeshin, duke tërhequr vështtrimet e njerëzve. Natyrisht, jo të burrit të saj, por të burrave të tjerë, si për shembull të shitësit të qumështit.

Aty para pasqyrës ku ishte, ngriti me lëvizje të ngadaltë fustanin për të parë ijët e rrumbullakosura dhe barkun e saj të sheshtë. Ajo ishte e dobët, por pas lindjes së Antonit kishte përfutur forma të rrumbullakëta - a thua se pushoi së qenë vajzë, pas sjelljes në jetë të djalit të saj.

Por vazhdonte të mbetej ende një vajzë e re, me gjoks të bukur, që dikur, një ushtar me armë në sup u takua me të në një rrugë të Leningradit.

Ajo uli mbathjet për të parë nënvete. E preku veten duke u përpjekur të imagjinonte se ç'kishte ndier ai kur e kishte prekur për herë të parë. Kur vuri re diçka në pasqyrë, e përkuli kokën edhe më shumë për të parë këmbët e saj. Në pjesën e brendshme të kofshëve vuri re disa shenja të vogla të mavijosura... shenja nga duart e tij.

Duke parë ato shenja, Tatiana ndjeu një si pulsime në ijët e saj, u drejtua, e mblodhi veten dhe e skuqur në fytyrë filloi të krihte flokët duke bluar me mendje ç'të bënte me flokët e saj. Aleksandri nuk i kishte parë kurrë më parë kaq të gjatë, deri te supet. Ajo kishte menduar se do t'i pëlqenin, por fatkeqësisht ai dukej krejt indiferent. Ajo e dinte se ngjyra dhe gjendja e flokëve të saj nuk ishin krejt normale. I kishte lyer të zeza para tetë muajsh, para se të nisej për në Europë, dhe ishte kujdesur shumë që t'i kishte të zeza deri muajin e kaluar në Hamburg, dhe tani flokët e saj ishin të thatë e të ashpër. Nuk ishin më të butë si mëndafsh. Kjo ishte arsyeja që ai nuk i prekte? Ajo nuk dinte ç'të bënte për këtë.

Ajo i thuri gërshet si zakonisht, la disa cullufe mbi ballë dhe e lidhi gërshetin në fund me një fjongo të verdhë prej mëndafshi, në rast se ai ia prekte. I thirri Antonit që ishte jashtë duke luajtur me pislleqe, e lau, u siguria që pantallonat e shkurtra dhe këmbisha e tij nuk ishin me njolla, dhe ia ngriti çorapet.

- Antoni, pse luan me dhera tani që duam të shkojmë te babi? Ti e di që duhet të jemi të pastër për hatër të tij, - Aleksandrit i pëlqente t'i shihte gruan dhe djalin e tij në mol duke e pritur. Ajo e dinte se sa i pëlqente atij t'i shihte që të dy të veshur me rrobat e tyre të pastra verore. Lulet në Stonington kishin çelur, manushaqet shkëlqenin me ngjyrat e tyre lejla e blu. Pak më parë, Tatiana me Antonin kishin mbledhur disa dhe tani Tatiana vendosi në kokë disa prej tyre me ngjyrë lejla, si jargavan, që bënin kontrast me flokët e saj ngjyrë ari, sepse e dinte që kjo gjë i pëlqente shumë Aleksandrit.

Vërejtja me kujdes thonjtë e saj që të sigurohej që ishin krejtësisht të pastër. Që të dy i urrenin thonjtë e papastër. Tani që Tatiana nuk punonte më - dhe Aleksandri ishte me të - ajo i linte thonjtë të zgjateshin pak, sepse, megjithëse ai nuk i kishte thënë kurrë asgjë, atij i pëlqente kur e prekte me ta dhe i lëvizte në shpinën e tij. Madje, sot i kishte dalë koha t'i lyente me ngjyrë të kuqe.

Aleksandri nuk tha asgjë për thonjtë. (As për manushaqet, kordelen prej mëndafshi që kishte vënë në kokë, për buzët, për kofshët, për fustanin, për gjinjat dhe për mbathjet e saj të bardha.) Të nesërmen i tha:

- Shesin këtu në Stonington manikyr me ngjyrë kaq të theksuar?

- Nuk e di. E kisha që më parë.

Ai për njëfarë kohe nuk tha asnjë fjalë dhe Tatiana mendoi se ai nuk e kishte dëgjuar. Por më vonë tha:

- E pra, do të jenë kënaqur invalidët në Spitalin e Nju-Jorkut duke parë thonjtë e tu.

Pra e kishte dëgjuar të fliste. Nuk po thoshte ndonjë gjë kushedi se çfarë, por si fillim mirë ishte. Ç'përgjigje mund t'i kthente? *Oh, nuk ishin për*

invalidët. Ajo e dinte se do të binte në kurthin e tij, përderisa menjëherë do t'i thoshte: Përderisa infermiereve nuk u lejohet që t'i lyejnë thonjtë, përse ti ke manikyr, Tanja?

Më vonë po atë mbrëmje, e ulur në tavolinën e kuzhinës, ajo e hoqi manikyrin nga thonjtë me acetone. Kur ai e pa që e kishte hequr manikyrin, i tha:

- Hëm, pra të gjithë invalidëve u pëlqenin thonjtë e tu të lyer me ngjyrë të kuqe, përveç meje.

Ajo ngriti sytë dhe vuri re që po qëndronte mbi të.

- Po bën shaka? - tha ajo, ndërsa duart kishin filluar t'i dridheshin.

- Sigurisht, - ia ktheu pa asnjë grimcë buzëqeshjeje.

Tatiana e flaku manikyrin e kuq që e kishte blerë në Nju-Jork, fustanet elegante dhe me pala që kishte blerë pas luftës në Nju-Jork, këpucët me taka të larta dhe rripat jeshilë me shkëlqim të firmës Ferragamo. Ajo mund ta pyeste se ç'problem kishte, dhe ai do t'i përgjigjej se nuk kishte asnjë problem, dhe kjo do të ishte e *vetmja* përgjigje e tij. Kështu, pra, i flaku të tëra dhe bleu një fustan të verdhë prej tyli, një tjetër më të trashë me lule, një të bardhë prej pambuku dhe një fustan të gjerë ngjyrë blu - të gjitha këto i bleu në Mein. Aleksandri përsëri nuk tha asgjë, por e theu disi heshtjen. Tani i fliste për çështje të tjera, si për Ho Shi Minin dhe bandën e luftëtarëve të tij.

Ajo u përpoq, u përpoq me të vërtetë që të dukej në humor para se t'i thoshte:

- Dëshiron të të them një anekdotë?

- Pse jo, ma thuaj, - ata po i ngjiteshin kodrës së Stoningtonit dhe përpara ecte Antoni i zemëruar.

- Një burrë kishte vite që lutej të shkonte në parajsë. Një ditë, teksa ecte në një shteg të ngushtë në mal, i shkau këmba dhe ra në greminë. Por për mrekulli, momentin e fundit u kap pas disa shkurreve dhe filloi të bërtasë:

- A ka njeri këtu? Ndhimë, ju lutem! Më dëgjon njeri?

Pas disa minutash heshtjeje u dëgjua një zë:

- Këtu jam.

- Kush je ti?

- Unë jam Zoti.

- Nëse je Zoti, bëj diçka.

- Dëgjo, ti ke kaq kohë që më kërkon të shkosh në parajsë. Lëshoi duart prej aty dhe do të gjendesh menjëherë në parajsë.

Pas një pauze të shkurtër, burri filloi të ulërijë:

- A ka ndonjë TJETËR këtu që mund të më ndihmojë? Ju lutem - ndihmë! Aleksandri nuk qeshi me këtë anekdotë.

Sa herë që Tatiana mendonte për të, i dridheshin duart. Ajo dridhej gjatë gjithë ditës. Ajo ecte nëpër Stonington si somnambul, si e ngrirë, si anormale. Përkulej mbi të birin, pastaj drejtohej, drejtonte fustanin dhe rregullonte flokët. Por ai shqetësim që ndiente në stomak nuk i qetësohej.

Tatiana përpiqej të ishte më e guximshme me të, të kishte më pak frikë prej tij.

Në asnjë rast nuk e puthte para syve të Xhimit, të ndonjë peshkatari tjetër, apo kujtdo qoftë. Ndonjëherë mbrëmjeve, kur dilnin shëtitje në *Main Street*, ai i blinte asaj çokollatë, dhe ajo e kthente kokën nga ai për ta falënderuar, ai e puthte atë në ballë. E puthte në ballë!

Një mbrëmje, Tatiana e lodhur nga kjo situatë, u ngrit nga stoli, e përqafoi me të dyja duart.

- Mjaft më në ballë, - i tha dhe e puthi në buzë.

Ai që në njërin dorë kishte cigaren dhe në tjetrën mbante akulloren e Antonit, të vetmen gjë që mund të bënte ishte, ta largonte nga vetja.

- Ulu, - i tha ai me zë të ulët, duke ia kthyer puthjen, por jo me të njëjtin pasion. - Si të erdhi kjo ide?

Zonja dhe zotërinj, anëtarë të jurisë, po ju dorëzoj një ushtar që është kthyer nga lufta!

Në shëtitjet e saj të përditshme, bashkë me Antonin nëpër Stonington, Tatiana zuri miqësi me gratë që takonte nëpër dyqane apo me djemtë që shpërndanin qumështin. Ajo zuri miqësi edhe me një grua fshatare, afër të tridhjetave, që jetonte në rrugën *Eastern* bashkëshorti i së cilës, një oficer marine, ishte ende në Japoni. Çdo ditë Neli pastronte shtëpinë, shkulte barërat e këqija nga kopshti para shtëpisë, dhe priste të shoqin ulur në një stol, aty ku e njohu edhe Tatiana për herë të parë. Pas dy minutash bisedë me të, Tatiana ndjeu keqardhje për atë grua dhe iu kujtua se sa e pikëlluar ishte ajo kur priste Aleksandrin. Ajo e pyeti Nelin nëse kishte nevojë për ndihmë në fermën e saj. Neli kishte një akër tokë të mbjellë me patate, domate dhe tranguj dhe Tatiana ia kishte paksa idenë këtyre punëve.

Neli pranoi me shumë kënaqësi, duke i thënë Tatianës se do ta paguante dy dollarë në ditë nga çeku që i vinte nga i shoqi i saj ushtarak.

- Vetëm kaq mund të të paguaj, - i tha ajo. - Por kur të kthehet im shoq do të të paguaj më shumë.

Por lufta kishte një vit që kishte përfunduar dhe ajo nuk kishte asnjë lajm prej tij. Tatiana i thoshte të mos shqetësohej.

Një ditë, teksa pinin kafë, Neli iu hap pak më tepër.

- Ç'do të ndodhë nëse ai kthehet dhe unë nuk di çfarë t'i them? Kishim vetëm pak kohë të martuar kur ai iku në luftë. Po nëse papritur ndihemi si dy të huaj?

Tatiana tundi kokën që e mbante ulur. Diçka dinte ajo nga këto gjëra.

- Kur u kthye burri juaj? - pyeti Neli me zili.

- Para një muaji.

- Je me shumë fat.

- Babai nuk u kthye, - tha Antoni. - Asnjëherë nuk do të kthehej. Mamaja më braktisi mua për ta gjetur.

Neli vështroi Antonin e mërzhitur.

- Antoni, dil luaj pak jashtë. Na lër të bisedojmë pak të dyja, - tha Tatiana duke i ledhatuar kokën Antonit dhe duke e shtyrë lehtë për nga oborri. - Ah këta fëmijët e sotëm, i mëson të flasin, e shih se ç'thonë. As unë nuk e kuptova se çfarë donte të thoshte.

Atë natë Antoni i tha të atit që Tatiana kishte gjetur punë. Aleksandri filloi t'i bëje pyetje Antonit dhe vogëlushi, gjithë gëzim që po e pyeste, filloi t'i tregojë për Nelin, patatet, domatet dhe trangujt, për të shoqin e saj që nuk ishte kthyer ende nga lufta dhe që Neli duhet të shkonte ta gjente, "ashtu si të gjeti mami ty".

Aleksandri nuk vazhdoi t'i bënte më pyetje. E vetmja gjë që i tha Tatianës pasdarke, ishte:

- Mendoja se kishe thënë që dhjetë dollarë në ditë na mjaftonin.

- Këta dy dollarë janë vetëm për sheqerkat dhe akulloren e Antonit.

- Jo. Do të punoj edhe mbrëmjeve. Nëse ndihmoj në shitjen e karavidheve, do të marr edhe dy dollarë të tjerë.

- Jo, - tha menjëherë Tatiana duke ngritur zërin. - Edhe kaq sa punon, është shumë. Jo... ndërkohë që unë dhe Antoni luajmë gjithë ditën.

- Mirë bëni që luani, - tha Aleksandri.

- Kemi kohë të mjaftueshme për të bërë gjithçka. Do të jetë kënaqësi për ne nëse e ndihmojmë. Përveç kësaj, - tha Tatiana, - ajo ndihet shumë e vetmuar.

Aleksandri ktheu kokën në anën tjetër. Të njëjtën gjë bëri edhe Tatiana.

Të nesërmen, kur u kthye nga puna, Aleksandri i tha:

- Thuaji Nelit t'i mbajë për vete dy dollarët. Xhimi dhe unë bëmë një marrëveshje. Nëse kap mbi njëqind e pesëdhjetë karavidhe të vlefshme për shitje, do të më japë pesë dollarë më shumë. Dhe pesë dollarë më shumë për pesëdhjetë karavidhe të tjera. Si thua?

Tatiana u mendua për pak dhe pastaj i tha:

- Sa çarqe ke në rrjetë?

- Dhjetë.

- Pra dy karavidhe për shitje në çdo çark... njëzet e shumta në çdo rrjetë... një rrjetë në orë, t'i ngresh lart, të flakësh në det ato që nuk bëjnë... si përfundim nuk është ndonjë pagesë dhe aq e mirë.

- Kur flet me mua, - i tha ai, - mos u shndërro në një kapitaliste të vogël.
- U shite lirë Aleksandër, - i tha Tatiana, - sa një karavidhe.

Xhimi e dinte se ç'bënte. Çmimi i blerjes së karavidheve ishte rritur dhe Aleksandri kishte shumë oferta edhe nga anije të tjera peshkimi. Prandaj i ndryshoi kushtet pa marrë mundimin që ta pyeste - dhe e paguante pesë dollarë më shumë për çdo *pesëdhjetë* karavidhe të vlefshme për shitje, pas pesëdhjetëshes së parë. Darkave Aleksandri ishte kaq i lodhur sa nuk mund ta mbante as birrën e tij.

Tatiana i marinoi domatet e Nelit, bëri supë me patatet e Nelit, dhe u përpoq të bënte salcë domatesh. Tatiana kishte mësuar të bënte një salcë domatesh shumë të mirë, nga miqtë e saj në lagjen *Italia e Vogël* në Nju-Jork, sikur të ishte edhe vetë italiane. Donte t'i bënte edhe Aleksandrit salcë domatesh, ashtu siç ia gatuantë nëna e tij italiane, por i duhej hudhër dhe nuk po gjente asgjëkund në Ishullin e Drerëve.

Tatianës i mungonte Nju-Jorku, tregu i zhurmshëm i të shtunave në mëngjes në *Louer East Side*, mikja e saj më e mirë, Viki gazmorja, puna në spitalin e ishullit Elis. Ndihej si në faj kur kujtonte jetën e saj të mëparshme - e dëshironte atë jetë, por nuk mund ta jetonte atë pa Aleksandrin.

Tatiana punonte në tokën e Nelit, ndërsa Neli kujdesej për Antonin. Iu desh një javë e tërë për ta gërmuar të gjithë tokën e Nelit - mbledhi rreth pesë tonë patate. Neli nuk po i besonte syve. Tatiana negocioi dhe arriti të bënte një marrëveshje me një dyqan shumice për t'i shitur me 50 centë thesin, dhe Neli mori shtatëdhjetë e pesë dollarë. Neli ishte e tronditur. Pas dymbëdhjetë orësh në anije, Aleksandri e ndihmoi Tatianën që t'i transportonin njëqind e pesëdhjetë thasët në dyqan. Në fund të javës, Neli ende e paguante Tatianën vetëm dy dollarë në ditë.

Sapo e mori vesh këtë, Aleksandri filloi të bërtasë.

- E bërë të fitonte shtatëdhjetë e pesë dollarë, ia transportuam të gjithë thasët e mallkuar deri në dyqan, dhe ajo që ti e quan *mikeshë* vazhdon të të japë dy dollarë në ditë?

- Mos bërtit... shëëët, - ajo nuk donte që Antoni të dëgjonte se si fliste ushtari.

- Tanja, përfundimisht, nuk je kapitaliste kaq e mirë sa dëshiron të dukesh.

- Ajo nuk ka pará. Ajo nuk fiton njëqind dollarë në ditë si Xhimi. Por a e di se çfarë na propozon? Të transferohemi në shtëpinë e saj. Ka dy dhoma gjumi të lira. Mund të jetojmë aty dhe të mos paguajmë qira, të paguajmë vetëm ujin dhe energjinë elektrike.

- Do të ketë ndonjë hile në këtë mes.

- Asnjë hile.

- Po, po. E kuptoj në zërin tënd.

- Asgjë nuk ka, - i lëvizi gishtat pa e kuptuar. - Vetëm më tha që kur të kthehet i shoqi ne duhet të ikim.

Aleksandri, nga ana tjetër e tavolinës, e shihte Tatianën me një vështrim të padepërtueshëm. Pastaj u ngrit, mori pjatën e tij dhe e vendosi në lavapjatë.

Tatianës i dridheshin duart, gjatë gjithë kohës, teksa lante pjatat. Ajo nuk donte ta mërzhiste atë. Jo, ndoshta kjo nuk ishte dhe aq e vërtetë. Ndoshta ajo duhej të bënte *diçka*. Ai ishte jashtëzakonisht i sjellshëm, tej mase i sjellshëm! Kur ajo i kërkonte ndihmë, ai ishte gjithmonë i gatshëm. Transportonte patatet e mallkuara, grumbullonte plehrat në vendin e caktuar. Por mendjen nuk e kishte as te patatet dhe as te plehrat. Kur ai ulej për të pirë një cigare e vështronte ujin, Tatiana nuk e dinte se në ç'botë gjendej ai. Edhe kur ai dilte jashtë në tre të mëngjesit, dhe dridhej i ulur në stol, edhe atëherë Tatiana donte të dinte se çfarë bluante ai në mendjen e tij. Ç'vend zinte ajo tek ai? Jo, ajo nuk donte ta dinte.

Kur mbaroi së lari pjatat, ajo doli jashtë dhe u ul mbi guralecët pranë këmbëve të tij. E la atë ta vështronte për pak dhe pastaj ngriti sytë dhe e vështroi edhe ajo.

- Tanja... - pëshpëriti Aleksandri. Por në atë moment Antoni pa mamanë e tij dhe vrapoi drejt saj, iu fut në prehër dhe i tregoi katër brumbujt që ai kishte gjetur, madje dy prej tyre po grindeshin mes tyre. Kur Tatiana u kthye përsëri nga Aleksandri, ai e kishte kthyer vështrimin diku tjetër.

Kur Antonin e zuri gjumi dhe u shtrinë në krevatin dopjo, ajo i pëshpëriti:

- Dëshiron të transferohemi te Neli?

Krevati ishte kaq i vogël, saqë mund të flinin vetëm në krah. Pjesën më të madhe të dyshekut e zinte Aleksandri.

- Pra ti thua të shkojmë tek ajo derisa t'i kthehet i shoqi, dhe pastaj ajo do të na flakë jashtë, ngaqë atëherë *ajo* do të jetë vetëm në qetësinë e saj me ushtarin e kthyer nga lufta?

- Je... i zemëruar? - e pyeti ajo, dhe me vete lutej të *ishte i zemëruar*.

- Jo, aspak.

- Në shtëpinë e saj do të kemi paksa intimitetin tonë. Do të na vërë në dispozicion dy dhoma. Të paktën më mirë se këtu do të jemi.

- Vërtet? Do të jemi më mirë thua? - tha Aleksandri.

- Këtu jemi pranë detit. Këtu ulem, tymos, vështroj gjirin e portin. Aty ku ndodhet shtëpia e Nelit, aromën e kripës dhe të peshqve vetëm sa do ta nuhasim. Gjithashtu, zonja Bruster është e shurdhër. Mendon se edhe Neli është shurdhe? Duke pasur Nelin në dhomën ngjitur, që ka më shumë se pesë vjet pa shkuar me një burrë, dhe me dëgjimin e saj të mprehtë, beson

se me të vërtetë do të jemi më të qetë? Gjithsesi, - shtoi ai, - mendon se na duhet më tepër qetësi se ajo që kemi?

Po, donte të thoshte Tatiana. Po. Në apartamentin shtetëror në Leningrad jetonim në dy dhoma me Babushkën¹, Diedën², mamënë, babanë, motrën time, Dashën - e mban mend? - me vëllanë tim, Pashën - të kujtohet ai? Aty ku banja ishte në fund të korridorit, pranë kuzhinës dhe shkallëve dhe që asnjëherë nuk ishte e pastër, pasi nuk punonte galixhanti, dhe që e përdornim së bashku me nëntë veta të tjerë që banonin bashkë me ne. Aty ku nuk kishte ujë të ngrohtë për t'u larë katër veta në ditë, as furrë ku të piqnim katër karavidhe në ditë. Aty ku flija në të njëjtin shtrat me motrën time, derisa mbusha shtatëmbëdhjetë vjeç dhe ajo njëzet e katër, deri atë natë që na more e na çove në *Rrugën e Jetës*. Tatiana mezi e përmbante veten teksa i kujtonte këto.

Ajo nuk mundej... nuk donte... *refuzonte* të mendonte për Leningradin.

Kjo mënyrë jetese që kishte zgjedhur ishte më e mirë. Po, mënyrën tjetër të jetesës... nuk donte as ta përmendte.

Kjo situatë përsëritej çdo natë. Gjatë ditës, të dy ishin të zënë me punët që duheshin bërë. Nuk kishte kaluar shumë kohë që Aleksandri dhe Tatiana ishin takuar në një vend tjetër, i kishin mbijetuar një lufte. Tani jetonin në Ishullin e Drerëve, pa e ditur as vetë sesi u gjendën aty, por në tre të mëngjesit, kur Antoni zgjohej nga ndonjë ëndërr e keqe, dhe bërtiste sikur po e vrisnin, Aleksandri dridhej i ulur në stol dhe Tatiana mundohej që të harronte - atëherë e dinin shumë mirë se përse ndodhnin të gjitha këto.

Të njollosur nga Gulagu

I tillë ishte ai, dinte si të sillej me të.

- Do akoma dhe pak? - do ta pyeste duke ngritur shishen me limonadë.

- Po, faleminderit.

- Dëshiron të bëjmë një shëtitje pasi të hamë darkë? Më thanë që shesin akullore italiane andej nga porti.

- Po, do të kisha shumë dëshirë.

- Antoni, ti si thua?

- Po, po. Shkojmë. Shkojmë tani.

- Prit, prit një sekondë, biri im. Mamaja jote dhe unë kemi për të përfunduar disa punë më parë, - kaq formalisht. *Mamaja*.

¹ Babushka - gjyshe në rusisht (shën. i përkth.).

² Ded - gjysh në rusisht (shën. i përkth.).

Ai i hapte derën, i zbriste kavanozat dhe enët e tjera nga raftet e sipërme të dollapëve të kuzhinës. Ishte kaq i dobishëm me atë gjatësi që kishte, ishte si një stol në kuzhinë.

Po ajo? Vazhdonte t'i bënte ato që kishte bërë gjithmonë - mbi të gjitha për të. Gatuante për të, ia mbushte pjatën dhe ia shërbente. I vinte pijen përpara. I sistemonte dhe pastronte pjesën e tavolinës ku ulej ai. I lante rrobat dhe ia hekuroste. Ndrejte shtretërit e tyre mikroskopikë dhe shtronte çarçafë të pastër. Ia jepte drekën me vete, edhe për Xhimin, se ai ishte me një dorë dhe nuk kishte as grua që t'i bënte ndonjë sanduiç. Ajo i hiqte qimet e këmbëve për të dhe bënte dush çdo ditë për të, për të i lidhte edhe flokët me fjongo prej mëndafshi.

- Mos dëshiron edhe ndonjë gjë tjetër? - e pyeste ajo. - Të të sjell edhe diçka tjetër? Të të sjell edhe një birrë tjetër? Do të të sjell faqen e parë të gazetës, apo të dytën? Dëshiron të shkojmë për të notuar? Apo dëshiron të shkojmë për të mbledhur *manaferra*? Mos ke flohtë? Je i lodhur? Të mjafton Aleksandër? Të mjafton?

- Po, faleminderit.

- Apo...

- Jo, do të doja edhe pak. Faleminderit.

Kaq i sjellshëm. Kaq i edukuar. Tatianës iu kujtua romani i Edit Barton që e kishte lexuar para se ta njihje Aleksandrin. *Mosha e Pafajësisë* apo *Shtëpia e Gëzuar* (sa ironike).

Herë-herë Aleksandri nuk ishte dhe kaq i sjellshëm me të.

Ashtu si atë natë që nuk frynte fare dhe Xhimi ishte i dehur - ose atëherë kur Xhimi ishte i dehur dhe nuk frynte fare. Aleksandri u kthye më herët nga ç'e priste Tatiana dhe e gjeti atë në tokën e Nelit duke mbledhur patate. Antoni ishte brenda në shtëpi me Nelin dhe po pinte qumështin. Duart e Tatianës ishin ashpërsuar nga dherat, fytyra i ishte skuqur, flokët i ishin shpupuritur dhe qëndronte në mes të fushës duke e përshëndetur, e veshur me fustanin e pambuktë pa mëngë dhe dekolte, që e shtrëngonte në gjoks, dhe i shkurtër saqë i dukeshin këmbët.

- Përshëndetje, - i tha ajo e gëzuar nga kjo surprizë, - pse u ktheve kaq shpejt?

Ai nuk foli. E afroi pranë vetes dhe e puthi, dhe këtë herë puthja ishte e zjarrtë dhe pasionante. Tatiana nuk arriti të ngrinte as duart - u dorëzua menjëherë. Ai e mori me vete në fund të fushës, e shtriu përtokë, aty ku nuk dukeshin, ngaqë i mbulonin gjethet e patateve, dhe fustani iu bë aq pis, sa ishin edhe duart e saj. Pa asnjë lloj parapërgatitjeje, ai ia uli fustanin nga supet dhe para syve të tij u shfaqën gjinjtë e saj që i pushtoi me duart e tij gjigante, dhe në vijim ia ngriti nga poshtë dhe u shfaqën kofshët e saj.

- Shih ç'më bëre, - i pëshpëriti ajo kur mbaruan.

- Ngjan si mjelëse me këtë fustan.

- Ky fustan tani s'bën më.

- Do ta lajmë, - ai ende po gulçonte, por tashmë ishte shkëputur prej saj.

Tatiana u përkul mbi të duke mërmëritur fjalë dashurie dhe njëkohësisht përpiquej ta vështronte në sy... duke shpresuar që këto çaste intimiteti të mos mbaronin.

- Dëshiron togeri që gruaja e tij të *duket* si një mjelëse?

- Natyrisht, - por togeri ndërkohë ishte ngritur dhe kishte zgjatur dorën ta ndihmonte edhe atë të ngrihej nga toka.

Që kur ishte kthyer Aleksandri, Tatiana ishte fiksuar pas duarve të tij, që ishin krejt ndryshe nga duart e saj. Duart e tij ishin si një pjatancë, mbi të cilën ai mbartte gjithë jetën e tij. Ishin duar të mëdha dhe të gjera, zeshkane dhe katrore, me shuplaka të fuqishme dhe gishtin e madh po ashtu, por me gishtërinjtë e tij elastikë, të gjatë e gjithë tul - mund t'i binte me lehtësi pianos si dhe të lidhte rrjetat e karavidheve. Damarët ishin të dukshëm dhe shuplakat gjithë kallo. Gjithçka e tij ishte e ashpër, madje edhe gishtërinjtë - nga armët e rënda që mbante gjatë kilometrave të pafund që kishte përshkuar, nga luftimet, nga djegiet, nga transportimet, nga gropat që hapte për të varrosur ata që vdisnin pranë tij. Duart e tij tregonin të gjitha vuajtjet që kishte kaluar. Nuk ishte nevoja të ishte ndonjë fallxhor apo psikolog, as nuk ishte nevoja t'i shihje për të dytën herë, që ta kuptoje menjëherë se ato duar i përkisnin një njeriu që ka bërë gjithçka - dhe është i aftë për të bërë gjithçka.

Dhe ja pra, ishte ky njeri që mori Tatianën dhe duart e saj katrore. Midis gjithë të tjerave, duart e saj kishin prodhuar armë, bomba, tanke dhe flakëhedhëse, kishin punuar tokën, kishin larë dyshemetë, kishin hapur gropa në borë dhe në tokë të ngjeshur. Kishin tërhequr slita mbi akull. Ishin kujdesur për të vdekurit, të plagosurit, por edhe për ata që ishin në prag të vdekjes - duart e saj e dinin se ç'do të thotë "jetë", le të dukeshin sikur i mbante gjithë ditën të zhytura në qumësht. Ishin të imta, të buta, pa damarë, me shuplaka të bardha dritë dhe gishta të hollë. Madje edhe vetë ajo habitej kur i shihte - ishin të buta e delikate si të një fëmije. Dikush mund të arrinte shumë shpejt në konkluzionin se duart e saj nuk kishin bërë asnjë punë gjatë gjithë jetës së saj - dhe *as do të bënin!*

Dhe tani, në mes të pasdites, ndodhej në tokën e Nelit, të mbjellë me patate, madje në një vend të papërshtatshëm për skena të tilla, dhe ai po i zgjaste dorën e tij zeshkane për ta ndihmuar të ngrihej nga toka, dhe dora e saj borë e bardhë, u zhdruk në grushtin e tij të ngrohtë teksa e tërhiqte që të ngrihej më këmbë.

- Të faleminderit.

- Unë të falënderoj.

Kur porsa kishin ardhur në Ishullin e Drerëve, darkave, pasi e zinte gjumi Antonin, ata i ngjiteshin shpatit të kodrës, aty ku kishin parkuar shtëpinë e tyre lëvizëse, në anë të rrugës pranë pyllit, dhe disa herë aty brenda, Aleksandri ia hiqte rrobat - këmbëngulte që ajo të ishte e zhveshur lakuriq para tij - megjithëse shumë herë ai nuk zhvishej i tëri, rrinte me bluzën e tij me mëngë të shkurtra. Njëherë, Tatiana e pyeti:

- *Pse nuk zhvishesh edhe ti plotësisht?*

- Nuk dua, - i tha ai. Dhe ajo nuk e pyeti përsëri. Ai e puthte; duart e tij shëtisnin mbi lëkurën e saj të butë, por nuk belbëzonte asnjë fjalë. Nuk e përmendte kurrë emrin e saj. E puthte dhe ndiente trupin e saj të dridhej i tëri, thithte buzët e saj epsndjellëse - disa herë edhe në mënyrë të dhunshme, megjithëse asaj nuk i bënte fare përshtypje kjo - pastaj depërtonte brenda saj dhe e pushtonte të tërën. Ajo rënkonte dhe përpëlitej, ndihej e pafuqishme nga kënaqësia, dhe ato ishin momentet e tyre të vetme, ai jetonte dhe ekzistonte për të dëgjuar rënkimet e saj. Por ai nuk nxirrte zë as para, as kur bënë dashuri dhe as kur mbaronin. Ndonjëherë edhe frymëmarrja e tij dëgjohej si pëshpërimë e lehtë.

Ishin të shumta ato gjëra që nuk i bënin më. Aleksandri nuk e puthte më gjithandej, nuk i pëshpëriste më fjalë dashurie që mbërrinin deri në indet e fundit të trupit të saj, as e përkëdhelte më në të gjithë trupin, nga lart deri poshtë, as nuk e ndizte llambën e vajgurit për ta parë - nuk donte madje të hapte as sytë për ta vështruar.

Sura. E zhveshur lakuriq brenda në shtëpinë e tyre lëvizëse dhe në jetën e tyre të re, Tatiana e thërriste me emrin e tij të shkurtuar. Ndonjëherë asaj i dukej sikur ai donte t'i mbyllte veshët me duart e tij që të mos e dëgjonte kur e thërriste me atë emër. Errësira përhapej mbi shtëpinë lëvizëse dhe u bë kaq errësirë sa nuk mund të dallonte asgjë. Dhe ai ishte i veshur. *Sura.* *Më duket e çuditshme që po të prek përsëri.*

Romanet e Edit Barton nuk zinin vend në shtëpinë e tyre lëvizëse, nuk kishte vend për *Moshën e Pafajësisë....* ai i mori gjithçka, derisa ajo nuk kishte më asgjë për t'i dhënë.

- Ushtari im, i dashuri im, këtu jam, - pëshpëriste Tatiana duke hapur duart, e përthithur nga pasioni, e dorëzuar totalisht tek ai.

- *Edhe unë këtu jam,* - do të mund t'i thoshte Aleksandri, por nuk e bëri, u ngrit dhe u vesh. - Kthehemi në shtëpi dhe shpresoj që Antoni të jetë ende në gjumë, - këto ishin të vetmet fjalë që thoshte para se t'i jepte dorën për ta ndihmuar të ngrihej.

Ajo ishte aq e pambrojtur, vuante për të në tërë kuptimin e fjalës, ishte aty dhe priste atë ta pushtonte. Ishte e gatshme t'i jepte atij gjithçka, me çfarëdolloj mënyre që ai t'ia kërkonte.

Por kjo nuk kishte rëndësi. Ai reagonte më shumë si ushtar sesa si bashkëshort, sepse ndiente nevojën e pashmangshme për t'i mbajtur brenda vetes klithmat e luftës.

Një natë që e kishte kapluar mërzitja dhe ishte gati për të qarë, e pyeti se çfarë po ndodhte me të - çfarë po *u ndodhte* - ai iu përgjigj:

- Gulagu të ka molepsur të tërën, - dhe menjëherë biseda u ndërpre nga të bërtiturat e një fëmije, që vinin nga poshtë, nga shtëpia. Pothuajse i zhveshur, Aleksandri filloi të vraponte.

- Mami! Mami!

Zonja Brevster kishte hyrë ndërkohë në dhomë, por me sa dukej e kishte trembur më shumë Antonin.

- MAMI! MAMI!

Aleksandri e mori në krahë, por ai donte vetëm të ëmën.

Dhe kur ajo arriti duke vrapuar, ai nuk e donte më. Ai e gjuante, e largonte nga vetja. U desh më shumë se një orë për ta qetësuar. Në orën katër të mëngjesit Aleksandri u ngrit për të shkuar në punë, dhe që nga ajo natë nuk shkuan më në shtëpinë e tyre lëvizëse. Ajo mbeti e braktisur aty, në kodër, në mes të pemëve, dhe ata të veshur në heshtje të plotë, ajo me një jastëk para gojës apo me dorën e tij në gojë që të mos dëgjoreshin rënkimet e saj, kërcenin tangon e jetës, tangon e vdekjes, tangon e Gulagut, mbi krevatin tek, me Antonin pranë, që bënte gjumë të trazuar, dhe me kërcitjen e sustave që shoqëronin kërcimin e tyre.

Përpiqeshin të kishin paksa intimitet edhe gjatë ditës, kur djali nuk i shihte - kur kujtonin se nuk i shihte. Dhe kur të dielave të panumërta u vinte fundi, Aleksandri ishte i heshtur, i paduruar dhe i pakënaqur.

Një të diel, pasdite vonë, Tatiana me Aleksandrin menduan se Antoni ishte në oborrin e përparmë të shtëpisë dhe po luante me insektet e tij. Djali, mendonte se e ëma ishte në kuzhinë duke gatuar darkën, ndërsa i ati po lexonte gazetën, por në të vërtetë ai ishte ulur në karrigen e ngushtë prej druri, që ishte e mbështetur te muri i kuzhinës, ndërsa ajo kishte ngritur fundin dhe me këmbët e hapura ishte ulur mbi të. Ata po rënkonin, këmbët e saj po dridheshin dhe Aleksandri i kishte futur duart poshtë kofshëve të saj duke e bërë atë të lëshonte rënkime të njëpasnjëshme. Në momentin kur Tatiana po i afrohej kënaqësisë kulmore, Antoni hyri në kuzhinë.

- Mami...

Tatiana mbeti gojëhapur. Aleksandri i pëshpëriti *Shëëët*.

Ajo mbajti frymën dhe e kuptoi që nuk mund të lëvizte asnjë pjesë të trupit - e kishte pushtuar plotësisht pasioni dhe po shijonte atë çast kulmor. I nguli edhe më shumë thonjtë në shpinën e Aleksandrit që të mos ulërinte, për aq kohë sa Antoni qëndronte prapa saj.

- Antoni, - tha Aleksandri me zë pothuajse të qetë. - A mund të na thuash se çfarë kërkon vetëm pas një minute? Dël jashtë dhe mami do të vijë menjëherë.

- Ai burri, Niku, është përsëri në oborrin e tij dhe do një cigare.

- Dakord, vogëlush. Dël jashtë dhe do ta sjellë mami menjëherë.

- Mami?

Tatiana e kishte të pamundur të kthehej, nuk mund as të fliste.

- Dël jashtë Antoni, - i tha Aleksandri.

Sapo u largua Antoni, Tatiana arriti të merrte frymë, Aleksandri u ngrit dhe ashtu siç ishin, pa u ndarë nga njëri-tjetri, e futi në dhomën e gjumit, mbylli derën me çelës, dhe vazhdoi... Por ajo për njëfarë kohe nuk dinte ç'të bënte.

Të vetmen gjë që *nuk bënte*, ishte të flisnin për këtë temë.

- Aleksandër, do edhe pak bukë, apo verë? - e pyeste ajo me duart e hapura.

- Po, faleminderit shumë, Tatiana, - i përgjigjej ai me kokën e ulur.

Kapiteni, Koloneli dhe Infermierja

- **Babi, të vij edhe unë me ty në anije?** - i tha Antoni babait të tij kur ishin duke ngrënë mëngjes të ulur rreth tavolinës së ngrënies në kuzhinë.

- Biri im, është e rrezikshme për një fëmijë të vogël të hipë në një anije peshkimi.

Tatiana i vështronte që të dy, i dëgjonte, dhe dukej sikur i përthithte në thellësi të shpirtit të saj.

- Nuk jam i vogël, jam i madh. Të premtoj që do të rri urtë dhe do të të ndihmoj.

- Jo, biri im.

Tatiana pastroi fytyrën dhe tha:

- Aleksandër, nëse vij edhe unë, mund të kujdesem unë për Antonin.

- Tanja, në anijen e Xhimit nuk ka hipur kurrë më parë ndonjë grua, do të pësojë atak kardiak.

- Ke të drejtë, nuk e mendova fare. Antoni, do dhe pak tërshërë?

Antoni e hëngri mëngjesin kokulur.

Disa herë drejtimi nga frynte era ishte e mbarë, dhe disa herë jo. Në disa raste nuk frynte në drejtimin e duhur dhe për Xhimin ishte shumë e vështirë që t'i komandonte rrjetat, me gjithë përpjekjet e tij të jashtëzakonshme. Duke qenë vetëm të dy në barkë, Aleksandri lironte

velat, dhe ndërsa luftanijet qarkullonin në Atlantik, ata të dy uleshin dhe tymosnin ndonjë cigare.

- O Zot, përse mban gjithnjë të veshur këmishë me mëngë të gjata? Nuk ke vapë? Hiqe, ose të paktën përvish mëngët, - i tha Xhimi një ditë.

- Në vend që të merresh me këmishën time, përse nuk ble një anije të re? Do të kishe mundësi të fitoje më shumë. Unë e di që kjo ka qenë e babait tënd, investo dhe ti për të mirën tënde duke blerë një anije të mallkuar peshkimi, - i tha Aleksandri.

- Nuk kam aq pará sa për të blerë një anije të re.

- Merr kredi në bankë. Po bëjnë të gjitha përpjekjet për t'i ndihmuar të gjithë ata që janë kthyer nga lufta, që të mëkëmben. Merr një kredi për pesëmbëdhjetë vjet. Me paratë që do të fitosh, do të mund ta shlyesh brenda dy vjetësh.

Xhimi u mendua mirë dhe papritur tha:

- Mirë pra, ta marrim të dy bashkë, gjysmë përgjysmë.

- Çfarë?

- Do të jetë anija *jonë*. Dhe do t'i ndajmë bashkë fitimet.

- Xhim, unë nuk...

Xhimi u hodh përpjetë duke derdhur birrën:

- Do të punësojmë dikë të na ndihmojë, do të shtojmë edhe një a dy gracka. Do të marrim një cisternë të re me 1 300 galonë naftë. Do të bëjmë shumë pará.

- Xhim, prit... E ke gabim, mos merr vrull. Nuk kemi ndër mend të qëndrojmë këtu, - tha Aleksandri me cigaren që i varej nga gishtërinjtë e tij.

Xhimit i ndryshoi humori menjëherë:

- Përse doni të ikni? Ti thua vazhdimisht që asaj i pëlqen këtu. Ti ke punën tënde, djali është i kënaqur, përse doni të ikni?

Aleksandri e vendosi përsëri cigaren në gojë.

- Mund të bësh ç'të duash në periudhat e dimrit.

Aleksandri tundi kokën.

Xhimi ngriti zërin:

- Po, përse fillove punë përderisa do të ngresh spirancën brenda një muaji?

- Fillova punë sepse duhej të punoja. Me çfarë do të jetonim, me zemërgjerësinë tënde?

- Që para luftës nuk kam pasur kaq shumë punë sa tani, - tha Xhimi duke shfryrë:

- Ç'do të bëhem kur të ikësh ti?

- Ka mjaft burra që kthehen nga lufta, - tha Aleksandri. - Do të geshh dikë. Më vjen keq, Xhim.

Xhimi u kthye në anën tjetër dhe filloi t'i zgjidhte litarët e velave.

- Mirë e ke, - tha ai pa e vështruar Aleksandrin, - por a mund të më thuash se kush punon si ti?

Sonte, teksa prisnin Tatianën të bëhej gati për shëtitjen e mbrëmjes, i ulur në një karrige, Aleksandri i tregonte Antonit si të bënte një litar në gishtat e tij me anë të një *marlinspike*¹. Papritur dëgjjuan disa të bërtitura, dhe ishte e çuditshme se këtë herë u dëgjua edhe një zë burri.

Tatiana doli jashtë.

- Mami, e dëgjon? Po bërtet ai!

- E dëgjoj, biri im, - ajo shkëmbeu një vështrim me Aleksandrin. - Jeni gati?

Dolën nga dera e oborrit dhe filluan të ecnin dalëngadalë në rrugë - përpiqeshin të kuptonin ndonjë fjalë, por dëgjoheshin vetëm të bërtitura.

- E çuditshme, apo jo? - tha Aleksandri. - Koloneli po grindet.

- Po, - tha Tatiana me një ton sikur donte të thoshte, *a s'është fantastike?* Ai e vështroi i habitur.

Ndaluuan për të dëgjuar. Një minutë më vonë, gruaja e nxori Nikun në oborrin e shtëpisë, të ulur në karrocën e invalidit duke e shtyrë atë përmes barit të rritur. Ajo gati sa nuk u rrëzua mbi burrin e saj.

Duke e futur karrocën në oborrin e përparmë, ajo tha:

- Këtu do të rrish! Je i kënaqur tani? Të pëlqen të rrish këtu përpara në mënyrë që të gjithë kalimtarët që kalojnë këtu të hutohen pas teje sikur të jenë në një kopsht zoologjik. Nuk më intereson më asgjë dhe asnjëri!

- Kjo është më se e qartë! - bërtiti koloneli ndërkohë që e shoqja po hynte me vrull brenda në shtëpi. Ndërkohë ai mezi po merrte frymë nga nervat.

Tatiana dhe Aleksandri ulën kokën.

- Tungjatjeta, Nik, - tha Antoni.

- Antoni! Shëëët.

Antoni hapi derën e oborrit dhe hyri brenda.

- Do një cigare? Mami, hajde pak këtu.

Ajo vështroi Aleksandrin.

- Mund të ma japësh një cigare? - pëshpëriti ajo.

Por Aleksandri iu afrua vetë kolonelit - trupi i tij kishte ngrirë dhe fytyra nuk kishte asnjë shprehje - nxori një cigare nga paketa, e ndezi dhe ia vuri kolonelit në buzë.

Burri thithi tymin, e nxori, por jo me aq entuziazëm, sa atëherë kur ia dha Tatiana. Ai nuk tha asnjë fjalë.

¹ Një vegël që e përdorin në anije për të bërë një litarët (shën. i përkth.).

Tatiana e mbështeti dorën në supin e Nikut. Antoni i solli një brumbull mashkull, një grerëz të ngordhur, dhe një patate të kalbur.

- Shih, - i tha, - shihe grerëzën.

Niku e vështroi, por përsëri nuk foli. Cigarja kishte filluar ta qetësonte. I kërkoi edhe një tjetër.

- Dëshiron të pish diçka, kolonel? - e pyeti papritur Aleksandri. - Pak më poshtë, në *Main Street*, është një lokal.

Niku tundi kokën duke vështruar nga shtëpia.

- Nuk do të më lejojnë të shkoj.

- Nuk do t'i pyesim, - tha Aleksandri. - Imagjinoje se ç'do të ndodhë kur të shohin që nuk je këtu. Do të mendojnë se u rrokullise vetë poshtë kodrës.

Këto fjalë e bënë kolonelin Nikolas Mur të buzëqeshte.

- Ia vlen të shoh këtë skenë e pastaj le t'i dëgjoj ulërimat e tyre. Dakord, shkojmë.

Lokali i Suzit ishte lokali i vetëm në Stonington. Fëmijët nuk lejoheshin të futeshin brenda në lokal.

- Unë po e çoj Antonit te lodrat, - tha Tatiana. - T'ia kaloni sa më mirë.

Aleksandri porositi dy uiski. Trokiti gotat dhe njërën e vendosi në gojën e Nikut. Ai e piu me një gllënjë.

- Të porosis edhe një gotë tjetër?

- Dëgjo, - u hodh Niku, - pse nuk më porosit një shishe të tërë? Kam pa pirë një gotë që atëherë kur u plagosa... para tetëmbëdhjetë muajsh. Do të t'i jap paratë sapo të kthehem.

- Mos u shqetëso, - tha Aleksandri dhe porositi një shishe *Jack Daniel's* për vete dhe për Nikun. Ishin ulur në një qoshe të lokalit dhe pinin e tymosnin.

- Kolonel, ç'po ndodh me gruan tënde? - e pyeti Aleksandri. - Pse rrëmbehet kaq shpesh?

Qëndronin pranë njëri-tjetrit, Niku i ulur në karrocën e invalidit dhe Aleksandri në krah të tij.

Niku tundi kokën.

- Më vështro me kujdes. Si thua, ajo e ka fajin? Por mos u shqetëso - ushtria do ta më paguajë një infermiere së shpejti, që do të kujdeset për mua gjatë njëzet e katër orëve.

Vazhdonin të qëndronin ulur.

- Më trego për gruan *tënde*, - tha Nik. - Nuk ka fare frikë kur më sheh. Nuk është si gjithë të tjerat. I kanë zënë sytë edhe herë tjetër pamje të tilla?

Aleksandri tundi kokën.

- Po.

Fytyra e Nikut u ndriçua.

- Mos po kërkon punë? Ushtria do ta paguajë dhjetë dollarë në ditë që të kujdeset për mua. Si thua? Do të jenë të ardhura shtesë për familjen tuaj.

- Jo. Mjaft ka punuar si infermiere, jo më. Dhe përveç kësaj, nuk kemi nevojë për pará, na mjaftojnë ato që kemi.

- Lëri këto, të gjithë kemi nevojë për më shumë pará. Mund të blini shtëpinë tuaj në vend që të rrini në shtëpinë e Zhanetës së çmendur.

- Po djalín ku ta lërë?

- Ta marrë me vete.

- Jo.

Niku shfryu i dëshpëruar.

- Jemi në listë pritjeje për infermiere, pasi ato janë të pakta, - tha ai. - E kanë lënë punën. Burrat e tyre po kthehen dhe ato duan të bëjnë fëmijë, ndërsa ata nuk duan që gratë e tyre të punojnë.

- Po, - ia ktheu Aleksandri. - As unë nuk dëshiroj që gruaja ime të punojë, dhe aq më tepër si infermiere.

- Nëse nuk gjej një infermiere, Besi do të më shtrojë në spitalin ushtarak të Bangorit. Thotë se atje do të jem më mirë.

Aleksandri hodhi edhe pak pije në grykën e Nikut.

- Sigurisht që ato të dyja do të jenë më të lumtura, nëse nuk do të jem unë në shtëpi, - tha Niku.

- Nuk e besoj, duket se nuk shkojnë dhe aq mirë të dyja.

- E ke gabim. Para luftës duheshin shumë.

- Ti ku u plagose?

- Në Belgjikë, në betejën e Bulges. Në momentin kur mendoja se kolonelët janë të pavdekshëm, se gradat kanë privilegjet e tyre e gjepura të tilla, shpërtheu një predhë, togeri dhe nëntogeri vdiqën në vend, ndërsa unë u dogja. Tani do të isha mirë, nëse nuk do të kisha mbetur njëzet e katër orë përtokë në atë gjendje derisa erdhi të më merrte një togë tjetër. Gjymtyrët u gangrenizuan dhe nuk mundën të m'i shpëtonin.

Edhe një pije tjetër, edhe një cigare tjetër.

Në vazhdim Niku tha:

- Duhet të më kishin lënë në pyll. Për mua do të kishte marrë fund gjithçka para pesëqind e pesëdhjetë ditësh dhe pesëqind e pesëdhjetë netësh.

Pija dhe cigarja filluan ta qetësonin. Më në fund belbëzoi:

- Gruaja jote është shumë e mirë.

- Po, - iu përgjigj Aleksandri.

- Mjaft e re dhe e freskët. Ke qejf ta shohësh.

- Po, - tha Aleksandri duke mbyllur sytë.

- Dhe nuk të bërtet.

- Jo. Megjithëse do ta dëshironte shumë.

- A e di se sa e përmbajtur ka qenë Besi im? Kujdesej të dukej vazhdimisht një grua e këndshme. Edhe vajza ime ka qenë fëmijë mjaft i mirë.

Edhe një pije tjetër, edhe një cigare tjetër.

- Por a e ke vënë re që kur je kthyer, - tha Niku, - se ka disa gjëra të cilat gratë nuk i shohin... ose duan të mos t'i shohin. Ato nuk e kuptojnë se ç'ndodh. Më shohin kështu, dhe mendojnë se nuk ka më keq se kaq. Nuk duan t'ia dinë. Ky është hendeku. I nënshtroresh një procesi që të ndryshon. Sheh gjëra që nuk i ke parë më parë. Dhe pastaj të duket vetja si somnambul në jetën e vërtetë. A e di se ç'do të thotë të mendoj se i kam këmbët? Gjithë kohën shoh ëndrra sikur jam duke ecur. Dhe sa herë që zgjohem e shoh veten në dysheme... jam rrëzuar nga krevati. Tashmë fle në dysheme, sepse vazhdimisht shihja në ëndërr sikur ecja dhe vazhdimisht rrëzohesha nga krevati. Kur fle e shoh veten në ëndërr duke mbajtur armët e mia, dhe sikur ndodhem në batalionin tim. Sikur jam brenda në tank, duke bërë titur. Gjithnjë ulërij në gjumë. Bëni këtë! Bëni atë! Zjarr! Ndaloni! Para marsh! Zjarr, zjarr, zjarr!

Aleksandri uli kokën dhe duart e tij u lëshuan mbi tavolinë.

- Zgjohem dhe nuk di ku gjendem. Dhe Besi vazhdimisht më pyet: "Çfarë po ndodh me ty? Nuk po më kushton më vëmendje. Nuk the asgjë për fustanin tim të ri. Përfundove duke jetuar me një njeri që të gatuan për të ngrënë, dhe që vazhdimisht i hapte këmbët për ty, por ti tani nuk di asgjë. Nuk i kupton gjëra të tilla, por as ato ty. Jemi dy të huaj që jetojmë bashkë". Në ëndrrat e mia më duket sikur i kam këmbët dhe sikur eci vazhdimisht. Nuk e di ku gjendem... nuk e di ku shkoj... gjithë kohën eci dhe endem sa andej-këtej, por asnjëherë këtu. Kështu ndodh edhe me ju?

Aleksandri tymoste në heshtje dhe zbraste gotat me uiski njëra pas tjetrës.

- Jo, - tha më në fund. - Gruaja ime dhe unë kemi probleme të tjera. Ajo ka mbajtur armën në sup dhe u gjuante atyre që përpiqeshin ta vrisnin. Ka punuar nëpër spitale, në fushën e betejës dhe në vijën e parë të frontit. U gjend edhe në kampet e grumbullimit të robërve të luftës. Ajo vdiste urie në një qytet të ngrirë dhe të bllokuar. Ajo i humbi të gjithë njerëzit e saj të dashur, - Aleksandri ndjeu një thartirë në stomak dhe nuk mundi ta mbante një rënkim.

- Ajo di, sheh dhe kupton gjithçka. Unë e kam fajin që nuk i kuptoj të gjitha. Nuk kam harruar... - zëri iu këput, - pothuajse asgjë. Problemi ynë është që nuk kuptohemi. Problemi ynë është se çfarë bëjmë. Nuk mundemi të shihemi në sy. Nuk mundemi të themi asnjë fjalë çfarëdo, nuk mund të prekim njëri-tjetrin pa prekur dhe kryqin që mbartim në shpinën tonë. *Kurrë* nuk do të ketë paqe mes nesh. Edhe një pije tjetër rrëshqiti në fytyrën e Aleksandrit.

Papritur, në qoshen e errët u shfaq Tatiana.

- Aleksandër, - pëshpëriti ajo. - Ora vajti njëmbëdhjetë. Dhe ti duhet të zgjohesh në orën katër.

Ai i hodhi një vështrim të ftohtë.

Ajo ktheu kokën nga Niku që po e vështronte gjithë interes.

- Ç'po thoshit?

- Po kujtonim kohët e shkuara, - tha koloneli, - që na sollën këtu ku jemi sot.

Paksa i shqetësuar, Aleksandri u ngrit dhe tha se do të ishte mirë të kthehej, u ngrit nga karrigia dhe u largua. Tatiana mbeti vetëm me Nikun.

- Po më thoshte që je infermiere.

- Isha.

Ai u zhyt në mendimet e tij.

- Ke nevojë për ndonjë gjë? - mbështeti dorën mbi të. - Më thuaj, çfarë do?

Sytë e tij të lagësht i hodhën një vështrim lutës.

- Ke morfinë?

Tatiana u hodh përpjetë.

- Çfarë të dhemb?

- Gjithçka që më ka mbetur në trupin tim të ndyrë. Ke morfinë të mjaftueshme për këtë?

- Nik...

- Të lutem. Të lutem. Më jep morfinë që të mos ndiej më asgjë.

- Nik, o Zot...

- Kur burri yt ta kuptojë se nuk mund ta durojë më këtë gjendje, mund të ngrejë armën dhe të hedhë trutë në erë. Po unë, më thuaj ç'mund të bëj?

Niku nuk mund ta mbante fort atë, por u anua nga ana e saj.

- Po mua kush do të m'i hedhë trutë në erë, Tanja? - pëshpëriti ai.

- Nik, të lutem! - e vendosi përsëri në vendin e tij, por kishte pirë tej mase e nuk mund të qëndronte aty ku e vendosi ajo.

Aleksandri u kthye duke iu marrë këmbët. Niku nuk foli më.

Duhej që Tatiana ta ngjiste Nikun me karrocën e invalidit në të përpjetën e kodrës, por Aleksandri i kishte liruar frenat e rrotave dhe karroca shkonte mbrapsht. Iu desh mjaft kohë që të arrinte deri te shtëpia e tij. E shoqja dhe e bija po zienin nga inati. Të bërtiturat e tyre nuk do t'i kishin bërë përshtypje Tatianës nëse koloneli nuk do t'i kishte folur për dhimbjen e tij, por edhe Aleksandri ishte mjaft i pirë që të reagonte ndaj bëmave të dy grave.

Të nesërmen në mëngjes, Aleksandri piu tre filxhanë kafë duke iu marrë këmbët nga e pira e mbrëmshme, hodhi vetëm tre gracka nga dymbëdhjetë, që hidhte zakonisht, dhe u kthye nga peshkimi me shtatëdhjetë karavidhe, por edhe ato jo të ndonjëfarë cilësie. Nuk pranoi të paguhej për atë ditë, u shtri për të fjetur menjëherë pasi hëngrën darkë dhe nuk do të zgjohej nëse Antoni nuk do të bërtiste në mes të natës.

Në darkë, pas buke, Tatiana me një filxhan çaji në dorë doli në oborr, por Aleksandri nuk ishte aty. Kishte shkuar bashkë me Antonin në oborrin e Nikut. Aleksandri kishte marrë me vete edhe karrigen e tij. Antoni ishte

vënë në kërkim të insekteve, ndërsa ata të dy bisedonin. Tatiana i vështroi për pak çaste, pastaj u fut përsëri brenda. Ajo u ul në tryezën e zbrazur të kuzhinës, e çuditur edhe me vetë veten e saj, filloi të qante.

Kjo ndodhi edhe një natë më pas, edhe natën tjetër. Aleksandri nuk i thoshte asgjë. Vetëm shkonte te Niku, qëndronte me të dhe Antoni hutohej pas insekteve të tij. Dje filloi të mos e merrte më me vete karrigen e tij, por e la te Niku.

Pas disa ditësh, kur Tatiana nuk po duronte dot më, para se të hanin mëngjes i telefonoi Vikit.

Viki u hodh përjetë nga gëzimi.

- Nuk e besoj dot që po ta dëgjoj zërin! Si je? Ke ndonjë *problem*? Si është Antoni, bukuroshi im? Më kishe thënë se do të më telefonoje një herë në javë, dhe kam më shumë se një muaj pa ta dëgjuar zërin!

- Ka kaluar një muaj?

- Tanja! Për atë Zot, çfarë ke pësuar? Nuk dua përgjigje... - nënqeshi Viki. - Si i ke punët? - pyeti ajo me zë të ulët e plot nënkuptime.

- Mirë... mirë, ti si po ia kalon?

- Mos u merr me mua, më thuaj, pse më telefonove?

- Ne kemi... - tha Tatiana dhe u kollit.

- E di shumë mirë çfarë keni bërë, moj vajzë e keqe. Më thuaj çfarë bën fëmija im i adhuruar? Çfarë bën bukuroshi im? Nuk mund ta kuptosh se ç'më ke bërë. Tanja, ti ma dhe ti ma more. Më mungon shumë me të vërtetë. Aq shumë, sa mendoj të adoptoj një fëmijë.

- Vetëm me një ndryshim Xhelsomina, - tha Tatiana, - për fëmijën tënd duhet të kujdesesh gjithmonë. Nuk është ndonjë qenush, që nëse mërzitesh me të mund t'ia falësh dikujt tjetër. Dhe, përveç kësaj, nuk do të jetë kaq i bukur sa Antoni.

- Kjo është më se e sigurt!

Biseduan për punën e Vikit, për Ishullin e Drerëve, për varkat e peshkimit, për lundrimin, për Eduard Landloun dhe për mikun e ri të Vikit (Një *oficer*! Mos kujto se je vetëm ti që mund të marrësh një oficer), dhe për Nju-Jorkun (nuk mund të ecësh nëpër rrugë e të mos i bësh pis këpucët nga ndërtimet e reja që po bëhen), për gjyshërit e saj (janë për bukuri, përpiqen të më shëndoshin se thonë që je shumë e gjatë dhe e dobët. Thua se po të më ushqejnë më shumë, unë do të shkurtohem), dhe për modelet e reja të prerjes së flokëve, për këpucët me majë e taka të larta, për fustanet e modës, dhe papritur: "Tanja? Tanja, ç'po ndodh?".

Tatiana qante me receptorin në dorë.

- Ç'po ndodh? Çfarë ke?

- Asgjë, asgjë. Thjesht... gëzohem që po ta dëgjoj zërin. Më mungon shumë.

- Më thuaj, kur do të kthehesh? Nuk mund të jetoj pa ty në këtë apartament të zbrazët, - tha Viki. - Nuk mundem. Nuk mund të jetoj pa bukën që përgatisje ti, pa bukuroshin tim, pa parë fytyrën tënde. Tanja, më shkatërrove mua për të gjetur vajza të tjera, - ajo filloi të qeshte. - Tani thuaji Vikit ç'po ndodh me ty.

Tatiana fshiu sytë.

- Ke ndër mend të ndërrosh apartament?

- Të ndërroj apartament? Po bën shaka? Ku tjetër në Nju-Jork mund të gjej një apartament me tri dhoma gjumi? Nuk mund ta imagjinosh se ku kanë arritur çmimet e shtëpive pas përfundimit të luftës. Mos ma ndërro më temën e bisedës, por më thuaj ç'po ndodh me ty.

- Mirë jam. Me të vërtetë. Thjesht...

Antoni fërkohej pas këmbëve të saj. Shfryu hundën dhe u përpoq të qetësohej. Nuk mund të fliste për Aleksandrin në prani të të birit.

- A e di se kush më ka marrë në telefon dhe më ka pyetur për ty? Miku yt i vjetër, Sam.

- Çfarë? - nga tronditja Tatiana pushoi së qari. Mori pamje prej vigjilenti. Sam Gulota ishte pika lidhëse e saj me Departamentin e Shtetit gjatë gjithë atyre viteve që ajo kërkonte ta gjente Aleksandrin. Sam e dinte shumë mirë që ajo e kishte gjetur Aleksandrin. Përse nuk i telefonoi asaj? Në stomak iu mblodh një lëmsh.

- Po, telefonoi për ty. Kërkon Aleksandrin.

- Oh, - Tatiana u përpoq të mos ndryshonte tonin e zërit. - Të tha përse e kërkon?

- Më tha diçka në lidhje me Departamentin e Shtetit. Se duan të flasin me të. Ai këmbëngul se duhet t'i telefononi. Sa herë më telefonon, më thotë se duhet t'i telefononi.

- Sa herë të ka telefonuar?

- Ç'të të them... ndoshta edhe çdo ditë!

- Çdo ditë? - Tatianës iu morën mendtë nga frika që ndjeu.

- Po, çdo ditë. Çdo ditë me këmbëngulje. Sa herë që telefonon, i them se do t'ju them, por ai nuk më beson. E ke numrin e tij të telefonit?

- Po, e kam, - tha Tatiana me zë të ulët. - I kam telefonuar aq shpesh gjatë atyre viteve, sa më është ngulitur në kujtesë.

Kur Aleksandri u kthye në atdheun e tij, ata kishin shkuar të dy bashkë në Uashington që ta falënderonin Samin për ndihmën që ai kishte dhënë për kthimin e tij. Atëherë, Sami kishte përmendur diçka rreth marrjes së disa udhëzimeve të detyrueshme nga Departamenti i Shtetit, por ai u kishte thënë të mos nxitoheshin se ishte verë dhe pothuajse të gjithë ishin me pushime. Kur ata e lanë Samin në *Mall* pranë Memorialit të Linkolnit, ai nuk e kishte përmendur më. Ç'ishte gjithë kjo urgjencë? Mos kishte të

bënte me prishjen e marrëdhënieve miqësore mes dy aleatëve të fundit të luftës, Shteteve të Bashkuara dhe Bashkimit Sovjetik?

- Të lutem, telefonoi që të mos më marrë më mua. Megjithëse... - Viki e uli zërin. - Apo ta lëmë të më telefonojë? Është tip mjaft i këndshëm.

- Viki, është tridhjetë e shtatë vjeç, i ve dhe me fëmijë, - tha Tatiana. - Nuk mund ta kesh, përderisa nuk mund të bëhesh nënë për fëmijët e tij.

- Gjithmonë kam dashur të kem një fëmijë.

- Ai ka *dy* fëmijë.

- Dakord, mos vazhdo më. Më premton se do t'i telefonosh?

- Po.

- Do t'i japësh një puthje të madhe sa mali i Montanës bukuroshit tonë?

- Po.

Kur Tatiana kishte shkuar në Gjermani për ta gjetur Aleksandrin, për Antonin kujdesej Viki. Ajo ishte lidhur shumë me të.

- Nuk do ta marr menjëherë Samin, - tha Tatiana. - Do ta diskutoj sonte me Aleksandrin, sapo të kthehet nga puna. Të lutem më bëj një nder: nëse të telefonon përsëri Sam, thuaj që nuk kemi folur dhe se nuk e di se ku ndodhem. Dakord?

- Pse?

- Thjesht... ngaqë dua të bisedoj më parë me Aleksandrin, prandaj, po të lutem të mos t'i thuash gjë Samit për momentin.

- Tanja, nuk ke besim te njerëzit, gjithmonë e ke pasur këtë problem. Gjithmonë ke dyshime për njerëzit.

- Nuk është ashtu. Dyshoj vetëm për... qëllimet e tyre.

- Por Sami nuk do të bënte kurrë diçka që...

- Sami nuk drejton Departamentin e Shtetit, - tha Tatiana.

- Kështu që?

- Nuk mund të dalë garant për këdo. Nuk i ke lexuar gazetën?

- Jo, - tha Viki krenare për veten e saj.

- Departamenti i Shtetit ka frikë se ekzistojnë spiunë në të gjitha frontet. Duhet të bisedoj me Aleksandrin për këtë gjë, të shoh se ç'mendon ai.

- Por këtu bëhet fjalë për *Sam*! Ai nuk të ndihmoi ta ktheje Aleksandrin në atdheun e tij vetëm që ta akuzonte për spiunazh.

- Po të pyes përsëri, Sami e drejton Departamentin e Shtetit? - e pyeti Tatiana paksa e nervozuar, ngaqë nuk mund t'ia shpjegonte të gjitha Vikit. Në vitin 1920, prindërit e Aleksandrit ishin anëtarë të Partisë Komuniste të Shteteve të Bashkuara. Harold Barrington kishte mjaft telashe me qeverinë. Dhe, papritur, i biri i Haroldit kthehet në Amerikë, kur tensioni ndërmjet dy shteteve ishte shkallëzuar. Po nëse djali duhej të paguante për mëkatet e të atit? Thua se nuk i kishte paguar deri tani, dhe me tepri madje... mjaftonte vetëm një vështrim mbi të që ta vërtetoje.

- Duhet të nxitoj, - tha Tatiana, duke i hedhur një vështrim Antonit dhe duke e shtrënguar me duar receptorin. - Do të bisedoj që sonte me Aleksandrin. Më premton që nuk do t'i thuash asgjë Samit?

- Vetëm nëse më premton se do të vish të më shohësh para se të largohesh nga Meini.

- Do të përpiqemi, Xhelsomina, - tha Tatiana duke ulur receptorin. - Zotohem se në një moment do ta mbaj premtimin.

Duke u dridhur i telefonoi hallës së Aleksandrit, Ester Barringtonit, motrës së babait të tij, që jetonte në Masacustes. E mori gjoja sa për ta pyetur si ishte, por në fakt donte të dinte nëse e kishte kërkuar dikush Aleksandrin. Asnjeri. U lehtësua paksa.

Atë natë, kur ishin duke ngrënë karavidhe, Antoni tha:

- Babi, sot mami i telefonoi Vikit.

- Ashtu? - Aleksandri ngriti sytë nga pjata dhe i hodhi Tatianës një vështrim hetues.

- Shumë mirë. Si ishte Viki?

- Viki ishte mirë. Vetëm mami qau... dy herë.

- Antoni! - Tatiana uli kokën.

- Çfarë thotë? Qave?

- Antoni, të lutem, a mund të shkosh ta pyesësh zonjën Bruster nëse do të hajë tani darkë, apo t'ia lë në furrë.

Antoni u zhduk menjëherë. Tatiana u ngrit për të shkuar te lavapjata, dhe heshtja e Aleksandrit e rrethonte gjithandej. Para se të arrinte të shqiptonte një fjalë të vetme për arsyen se përse po qante, u rishfaq Antoni.

- Zonja Bruster ishte gjithë gjak, - tha ai.

U ngjitën lart duke vrapuar. Zonja Bruster u tha se i biri, që sapo kishte dalë nga burgu, e kishte rrahur për t'ia marrë paratë e qirasë që i paguante Aleksandri. Tatiana u përpoq t'ia pastronte plagët së moshuarës me leckat e kuzhinës.

- Ai nuk do të jetojë me mua. Preferon të rrijë rrugëve me miqtë e tij.

A mund ta ndihmonte Aleksandri djalin e saj? Meqë edhe ai kishte bërë burg, do ta kuptonte më mirë atë.

- Gjithsesi, ty nuk të shoh ta rrahësh gruan tënde.

A mund ta bindte Aleksandri të mos ta rrihte më? Ajo donte t'i mbante vetë paratë e qirasë.

- Ai do t'i harxhojë për të pirë, si gjithmonë, e pastaj do të plekset në telashe. Unë nuk e di përse u fute ti në burg, por ai u fut se vrau dikë duke qenë i dehur.

Aleksandri u largua dhe shko i bënte shoqëri Nikut, dhe afër mesnatës i tha Tatianës se do të shkonte ta gjente djalin e zonjës Bruster e të bisedonte me të.

- Jo.

- Tanja, ti e di që nuk ushqej ndonjë simpati për të, por edhe ai nuk ka të drejtë ta rrahë. Do të shkoj të bisedoj me të.

- Jo.

- Jo?

- Jo. Nuk je dhe aq mirë.

- Nuk kam asgjë, - tha ngadalë Aleksandri, pas shpinës së saj. - Do të shkoj të flas me të si burri me burrin. Do t'i them se është e papranueshme të ngresh dorë mbi nënën tënde.

Pëshpëritnin të dy në mes të errësirës, me krevatet e bashkuara dhe Antonin që gërhiste lehtë në krah të Tatianës.

- Dhe ai do të të thotë, ik pirdhu, zotëri. Mos u përzje në punët tona. Po pastaj ç'do të bëhet?

- Pyetje me vend. Por ka mundësi të tregohet edhe i arsyeshëm.

- Kështu mendon? Ai që rreh nënën *e tij* për t'i marrë paratë! - duke psherëtirë u largua pak dhe zuri vend në mes të të dyve.

- Por nuk mund të rrimë pa bërë *asgjë*.

- Po, mundemi. Le të mos t'i shtojmë telashet. Na mjaftojnë telashet që kemi, - nuk dinte si t'i thoshte për Sam Gulotën, kur përmendte emrin e tij një llahtar i bllokonte fytyrën. Përpiqej të mos mendonte për problemet e të tjerëve. Nuk donte që Aleksandri *t'i afrohej* djalit të asaj gruaje. Po ç'mund të bënte?

- Ke të drejtë, - tha më në fund Tatiana pasi pastroi fytyrën. - Nuk mund të qëndrojmë duarkryq. Të të them diçka? *Do të shkoj unë* të flas me të. Jam femër dhe për më tepër imcake. Do t'i flas me mirësjellje, ashtu siç u flas të gjithëve. Nuk e besoj se do të merret me mua.

Ndjeu Aleksandrin të ngurtësohej prapa saj.

- Po bën shaka? - pëshpëriti. - Ai ka rrahur *nënën e tij*! As mos *e mendo* t'i afroresh atij!

- Shëëët. Është më mirë kështu. E kam me të vërtetë.

Ai ia ktheu fytyrën nga vetja.

- E kam seriozisht, - i tha duke e vështruar ashpër dhe pa iu dridhur qerpiku. - Nuk do të bësh asnjë hap drejt tij. Asnjë *hap*. Sepse vetëm një rrokje sikur të thotë për të të ofenduar, do ta bëj që të mos ketë mundësi të flasë përsëri, e do ta shoh veten në ndonjë burg amerikan. Këtë dëshiron?

- Jo, i dashur, - i tha ajo me të butë. Ai kishte folur! Ishte nxehur! Kishte ngritur zërin që deri tani e kishte si pëshpërimë! Ajo e puthi në faqe, përsëri e përsëri, derisa ai filloi ta puthte në sup, ndërsa duart filluan të rrëshqisnin nën këmbishënatën e saj.

- A të kam thënë ndonjëherë se sa *e urrej* të shtrihesh e veshur në krevatin tim?

- E di, por kemi edhe një fëmijë të vogël këtu, - pëshpëriti ajo. - Nuk mund të shtrihem lakuriq pranë teje.

- Mos u tall me mua, - i tha Aleksandri me një zë të thellë.

- I dashur, është djalë. Përveç kësaj, këmisha ime është prej mëndafshi. E ke kuptuar që nga poshtë jam e zhveshur? - i tha duke iu shmangur vështrimit të tij.

Aleksandri i futi duart poshtë këmishës së saj.

- Pse qave kur flisje me Vikin? - diçka e ftohtë dhe e padëshirueshme ndryshoi intonacionin e zërit të tij. - Çfarë të mungon nga Nju-Jorku?

Tatiana e vështroi me një pamje prej fajtores, por dhe që shprehte vetmi.

- Po ti pse shkon çdo natë te fqinji? - pëshpëriti ajo me një ton ankues.

Aleksandri i largoi duart prej saj.

- Lëri këto. E ke parë familjen e Nikut? Jam i vetmi me të cilin mund të flasë. Nuk ka asnjë tjetër përveç meje.

As unë, tha me vete Tatiana, dhe kjo e bëri t'i digjnin sytë.

Nuk mund t'i thoshte asgjë për Sam Gulotën dhe për Departamentin e Shtetit. Marrëdhënia e tyre ishte aq e ngrirë, sa nuk mund t'i shtonte edhe probleme të tjera.

Të nesërmen në mbrëmje, Antoni doli një shëtitje me të atin dhe pastaj u kthyen te koloneli. Dielli kishte perënduar dhe mushkonjat vinin vërdallë. Kur u kthyen në shtëpi, Tatiana i bëri një dush Antonit dhe kur po e lyente me një locion kundër mushkonjave, e pyeti:

- Antoni, për çfarë bisedonte babi me Nikun?

- Nuk e di, - u përgjigj Antoni në mënyrë të papërcaktuar. - Për luftë dhe për beteja.

- Po sonte, përse ti u ktheve kaq shpejt?

- Niku vazhdimisht i kërkon babit gjëra të ndryshme.

- Çfarë i kërkon vazhdimisht?

- Ta vrasë.

Tatiana ishte e ulur galiç dhe gati sa nuk u rrëzua.

- Çfarë?

- Mos i fol ashpër babit. Të lutem.

Ajo ia fërkoj supin.

- Antoni... je djalë shumë i mirë.

Duke parë shprehjen që kishte marrë fytyra e nënës së tij, Antoni filloi përsëri të qajë.

Ajo e mori në duart e saj.

- Sh. Çdo gjë do të shkojë për së mbari, biri im.

- Babi i thotë se nuk mund ta vrasë.

Tatiana e bëri menjëherë Antonin gati për gjumë.

- Më premton se do të më presësh këtu? Mos dil jashtë me pizhame. Rri në krevat dhe lexo librin me peshq dhe varka.

- Ku po shkon?

- Të sjell babin.

- Do të kthehesh menjëherë... sapo ta gjesh babin? - e pyeti djali me pasiguri.

- Sigurisht, Antoni, sigurisht që do të kthehem menjëherë.

- Do t'i flasësh ashpër?

- Jo, biri im.

- Mami, mos u grind me të nëse e ka vrrarë kolonelin.

- Shëëët. Ti shfletu librin dhe unë do të kthehem menjëherë.

Tatiana mori çantën e infermieres nga dollapi. Iu deshën vetëm pak minuta që të përmblydhte mendimet, pastaj me hap të vendosur doli në rrugë.

- Oh, oh, - tha Niku sapo e pa. - E marr me mend se ke ardhur për sherr.

- E ke gabim, - i tha ftohtë Tatiana duke hapur derën e oborrit.

- Nuk e ka ai fajin. Unë e vonova.

- Burri im është i rritur. E kupton vetë kur nuk duhet ta teprojë, - i hodhi Aleksandrit një vështrim që shprehte kritikë. - Por harron që i biri flet anglisht dhe kupton se çfarë bisedojnë të rriturit.

Aleksandri u ngrit.

- Pas kësaj vërejtjeje duhet të të them “natën e mirë”, Nik.

- Lëre karrigen, - tha Tatiana. - Shko në shtëpi, Antoni është vetëm.

- Ti nuk do të vish?

- Do të rri të flas me Nikun një minutë, - tha Tatiana duke e vështruar Aleksandrin me një vështrim të prerë. - Shko ti, do të vij menjëherë.

Aleksandri nuk lëvizi.

- Çfarë do të bësh? - e pyeti me qetësi.

Ajo e kuptoi se ai nuk kishte ndër mend të lëvizte dhe ajo nuk donte t'i jepte sqarime para një të huaji, megjithëse, kjo nuk ishte ndonjë gjë e madhe.

- Asgjë. Vetëm dua të flas pak me të.

- Jo, Tanja. Eja të ikim.

- Po ti nuk e di se çfarë...

- Nuk më intereson. Eja të ikim.

E injoroi dorën e tij, që e kishte zgjatur drejt saj, dhe u kthye nga koloneli.

- E di shumë mirë se për çfarë po flisje me burrin tim, - i tha Tatiana. - Por mos e bëj më.

Nik tundi kokën.

- Edhe ti ke qenë në luftë. Nuk kupton asgjë?
- I kuptoj të gjitha, - i tha ajo. - Por nuk është e drejtë t'i kërkosh atij gjëra të tilla.

- Nuk është e drejtë? - ulëriti ai. - Ti do të diskutojmë se çfarë është e drejtë?

- Po. - Kam edhe unë disa gjëra për të sqaruar me veten time. Ti luftove në front dhe u plagose. Ky është çmimi që pagove ti, që gruaja dhe vajza jote të mos flasin sot gjermanisht. Kur mos të ndiejnë më keqardhje për ty, gjërat do të jenë më mirë. E di se sa e vështirë është tani, por më vonë gjithçka do të jetë më mirë.

- Kurrë më nuk do të jetë më mirë. Mendon se nuk e di se për çfarë luftova? E di shumë mirë dhe nuk ankojem aspak për këtë. *Aspak*. Por kjo nuk është jetë as për mua dhe as për gruan time. Është jetë muti, më fal për fjalorin.

Dhe ngaqë nuk mund të bënte gjë tjetër, Niku i dha forcë trupit dhe u rrëzua nga karroca e invalidit e ra mbi bar. Tatiana e humbi toruan. Aleksandri e ngriti dhe e vendosi përsëri në karrocë.

- Të vetmen gjë që dua, është të vdes, - tha Niku duke gulçuar. - Nuk e kupton këtë?

- E kuptoj shumë mirë. Por lëre të qetë burrin tim, - tha ajo me zë të ulët.

- Asnjë njeri tjetër nuk mund të më ndihmojë! - Niku u përpoq përsëri të rrëzohej nga karroca, por Tatiana e mbajti fort me duar.

- Ai nuk do t'ju ndihmojë, - tha ajo. - Jo për këtë që ti kërkon.

- Përse jo? A e ke pyetur se sa burra ka vrarë që t'u kursente agoninë? - bërtiste Niku. - Nuk ju ka thënë? Thuaji, toger. I vrisje pa u menduar dy herë. Më vështro dhe më thuaj përse nuk e bën edhe tani me mua?

Tatiana vështroi një herë fytyrën e vrenjtur të Aleksandrit dhe pastaj atë të Nikut.

- E di shumë mirë se çfarë ka bërë burri im në luftë, - i tha ajo me zë të dridhur. - Por duhet ta lësh të qetë. Duhet edhe ai të gjejë paqen me veten.

- Tanja, të lutem, - pëshpëriti Niku, duke e përkulur kokën te duart e saj. - Më vështro. Asgjë s'ka mbetur tek unë. Ki mëshirë për mua. Më jep pak morfinë. Nuk do të ndiej asnjë dhimbje. Do të iki nga kjo jetë pa e kuptuar. Kjo është më e mira, më e ndershmja.

Tatiana i hodhi Aleksandrit një vështrim pyetës.

- Të lutem, - tha Nik duke parë se sa e lëkundur ishte ajo.

Aleksandri e ngriti Tatianën nga karrigia.

- Pushoni që të dy, - u tha ai me një zë që nuk pranonte kundërshtime. - Jeni çmendur krejtësisht. Natën e mirë.

Më vonë, kur ishin të shtrirë në krevat, për shumë kohë nuk fliste asnjëri prej tyre. Tatiana ishte mbledhur kruspull pranë tij.

- Tanja... më thuaj, kishe ndër mend ta vrisje që të mos kaloj më kohën aty me të?

- Mos thuaj buda... - shpërtheu Tatiana. - Ai njeri po vdes... dëshiron të vdesë. Nuk e sheh?

Me shumë vështirësi, iu përgjigj:

- E shoh.

O Zot!

- Aleksandër, ndihmoje, -tha Tatiana. - Dërgoje në Bangor, në spitalin e ushtrisë. E di që nuk dëshiron të shkojë, por *duhet*. Aty personeli është i specializuar për t'u kujdesur për njerëz me probleme të tilla. Do t'ia vendosin cigaren në gojë, do t'i lexojnë libra. Do të kujdesen për të. Kështu mund të mbijetojë. *Nuk mund të varet prej teje, dhe as ti nga ai.*

Aleksandri mbeti i heshtur për pak.

- Mos duhet të shkoj edhe unë në spitalin e Bangorit? - pyeti ai.

- Sigurisht që jo, Sura, i dashuri im. - Ti e ke këtu infermieren personale. Gjatë njëzet e katër orëve.

- Tanja...

- *Të lutem...* shëëët, - pëshpëritnin të dy të dëshpëruar, ai me kokën e futur te flokët e saj dhe ajo me një jastëk përpara gojës.

- Tanja, do të mundeshe... ta bëje për mua, nëse do të ta kërkoja? Nëse do të isha... si ai...

Zëri iu këput.

- Më shpejt se të thoshe Shaksenhauzen.

Nga jashtë dëgjoreshin lakuriqët e natës, bulkthat dhe krijesat e tjera të natës, ndërsa Antoni gërhiste pranë tyre. Dikur i vetmi njeri që mund ta ndihmonte ishte Tatiana. Po tani përse nuk mundej më?

Tatiana qante në heshtje dhe vetëm supet i shkundeshin nga të qarët.

Të nesërmen Aleksandri e çoi kolonelin në spitalin e ushtrisë në Bangor, katër orë larg. Ata u nisën që herët në mëngjes. Tatiana u dha me vete shishe me ujë, u përgatiti sanduiçë, dhe i lau e i hekurosi Aleksandrit një uniformë pune ngjyrëkaki, një bluzë me mëngë të gjata e jakë rrumbullake.

Para se të ikte, ai u ul në gjunjë pranë Antonit të vogël dhe e pyeti:

- Dëshiron të të sjell ndonjë gjë?

- Po, një ushtar lodër, - iu përgjigj Antoni.

- Në rregull, - tha Aleksandri, i përkëdheli kokën dhe u ngrit. - Po ti? - e pyeti Tatiannën duke iu afuar.

- Oh, asgjë, - tha ajo, me vendosmërinë e saj të zakonshme. - Nuk kam nevojë për gjë. Ajo u përpoq të depërtojë në thellësi të syve të tij ngjyrëbronz, mjaft thellë, që të mund të sigurohej se ai mendon, se ai ndien, që të përpiqet të përshkojë oqeanin e shpirtit të tij.

Niku kishte arritur tashmë të shtëpia lëvizëse, ndërsa e shoqja dhe e bija shkonin e vinin. Ishin mbledhur mjaft njerëz. Ai e përkëdheli në faqe me pjesën e sipërme të gishtërinjve të tij.

- Bëhu vajzë e mbarë, - i tha ai, duke ia puthur dorën. Për disa momente Tatiana e mbështeti ballin në kraharonin e tij dhe pastaj ai u largua.

Kur arriti afër shtëpisë lëvizëse, ai vështroi përreth. Tatiana qëndronte drejt dhe palëvizur duke shtrënguar fort Antonin prej dore. Ky ishte i vetmi tregues i shqetësimit që ndiente, por para Aleksandrit tregohej e fortë dhe paepur. Madje ia doli edhe të buzëqeshte. I dërgoi një të puthur dhe e përshëndeti me dorën që i dridhej.

Aleksandri nuk u kthye në darkë.

Tatiana nuk fjeti.

Ai nuk u kthye as të nesërmen në mëngjes.

As të nesërmen pasdite.

As të nesërmen në darkë.

Ajo rrëmoi te gjërat e tij dhe vuri re se arma e tij mungonte. Vetëm pistoletë e saj ishte aty, pistoletë P-38, që ia kishte dhënë në Leningrad. Ishte e mbështjellë me një peshqir, e vendosur pranë disa faturave dhe disa parave që i kishte mbledhur nga puna e tij te Xhimi dhe që ia kishte lënë asaj.

Ra në gjumë të thellë me Antonin pranë vetes në krevatin dopjo.

Ditën tjetër në mëngjes, Tatiana vajti te porti. Anija e Xhimit ishte aty dhe ai përpiquej me aq sa mundej të riparonte disa dëme në anët e saj.

- Tungjatjeta, miku im, - i tha ai Antonit. - U kthye babai yt? Nëse nuk kapim ndonjë karavidhe, do të falimentoj.

- Ende nuk është kthyer. Po kur të vijë do të më sjellë një ushtar lodër.

- Xhimi, nuk të tha se sa ditë kishte ndër mend të mungonte? - e pyeti Tatiana.

Xhimi tundi kokën në shenjë mohimi.

- Më tha se, nëse doja, mund të punësoja dikë prej atyre që vijnë këtu e kërkojnë punë. Nëse nuk kthehet së shpejti, do të detyrohem ta bëj. Duhet ta bëj. Duhet patjetër të dal në det të hapur për të peshkuar.

Mëngjesi gdhui i shndritshëm.

Tatiana duke tërhequr Antonin nga dora, pothuajse duke vrapuar, zbriti kodrën deri te shtëpia e Besit - i binte derës derisa Besi u zgjua dhe në atë gjendje që ishte hapi derën. Tatiana, pa i kërkuar falje që e zgjoi aq herët, e pyeti nëse kishte ndonjë lajm nga Niku apo nga spitali.

- Jo, - i tha prerë Besi. Tatiana nuk pranoi të largohej prej aty derisa Besi t'i telefononte spitalit dhe të merrte vesh që koloneli kishte arritur aty dy ditë më parë pa asnjë problem. Ai që e shoqëronte ndenji me të një natë dhe pastaj u largua. Asnjëri nuk dinte gjë për Aleksandrin.

Kaloi edhe një ditë tjetër.

Tatiana rrinte te stoli afër gjirit dhe shihte të birin që tundej mbi një kolovajzë prej gome. Krahët i kishte shtrënguar rreth stomakut. Përpiquej të mos lëvizte poshtë e lart si bënte Aleksandri në tre të mëngjesit.

Më braktisi? Më puthi dorën dhe iku?

Jo. Është e pamundur. Diçka ka ndodhur. Ai nuk mund ta kapërcejë atë diçkanë që e gërren, nuk mund të shképutet. E di. E ndiej. Mendonim se më të vështirat kaluan... por paskemi gabuar. Më e vështirë është të jetosh. Është e pamundur të mendosh se mund të jetosh, kur trupin dhe shpirtin i ke copë-copë. O Zot! Ku është Aleksandri?

Duhej të shkonte patjetër në Bangor. Por si? Nuk kishte automjet; a mund të shkonte ajo bashkë me Antonin deri atje me autobus? Mund t'i linin në Stonington çfarë kishin e nuk kishin? E ku të shkonin? Por duhej të bënte diçka, nuk mund të vazhdonte të qëndronte duarkryq!

Ndjeu një shtrëngim.

Duhej të bëhej e fortë për djalin e saj.

Duhej të ishte e vendosur për hatër të tij.

Çdo gjë do të shkonte për së mbari.

E thoshte si *mantra*, si një lutje budiste. E përsëriste vazhdimisht.

I gjithë trupi i Tatianës ulërinte: *Ai është makthi im. Kam parë në ëndërr sikur ai ishte kthyer. Tani që hapa sytë, nuk ndodhet pranë meje, ashtu si më parë.*

Tatiana shihte Antonin që tundej, dhe mendja i shkonte tek i vetmi burrë në të gjithë universin... atëherë, tani dhe përgjithmonë. Donte të fluturonte pranë tij.

Është ende gjallë?

Po unë, jam ende gjallë?

Këto mendonte vazhdimisht. Nuk është e mundur që një i vdekur të më bëjë të ndiej kaq dhimbje e dëshpërim.

- Mami, më sheh ç'po bëj? Rrotullohem, rrotullohem, derisa rrëzohem përtokë. Ua! Mami, shih! Shih!

Sytë e saj shkëlqenin nga lotët.

- Të shoh, Anton, të shoh.

Ishte mesi i gushtit. Dielli që shkëlqente pishat, drutë e vidhit, deti, djali që rrotullohej rreth vetes - vetëm tre vjeç - dhe një nënë e re, që nuk ishte as njëzet e katër vjeçe.

Tatiana ëndërronte një Aleksandër që kur ishte fëmijë, para se ta shihte atë ditë duke qëndruar përpara saj. Kur ishte fëmijë ëndërronte një botë të përkryer, ku një burrë i përkryer do të ecte në rrugët e saj dredha-dredha, dhe ndoshta diku në shpirtin e tij endacak, do ta kërkonte dhe do ta gjente.

Në brigjet e lumit Luga, 1938

Bota e Tatianës ishte e përkryer.

Jeta nuk mund të jetë e përkryer; larg prej këtej. Por në verë, kur dita fillon para se të ketë përfunduar dita e mëparshme, kur bulkthat këndojnë gjithë natën dhe lopët bëjnë mu, para se ëndrrat të zhduken, kur era verore e qershorit në fshatin Luga është e fortë - qershitë, jargavanët dhe hithrat kanë kohën e tyre - kur mund të qëndrosh i shtrirë në një krevat të ngushtë pranë dritares duke lexuar libra mbi Aventurën e Madhe të Jetës dhe asnjëri nuk të shqetëson - është qetësi, degët e pemëve shushurijnë, jo dhe aq larg, dhe lumi Luga rrjedh me vrull, - në këtë vend bota është e përkryer.

Dhe këtë mëngjes, e reja Tatianë, kishte marrë rrugën për të shkuar te shtëpia e Bertës që të merrte dy kova me qumësht nga lopët e saj. Por teksa kthehej, duke kënduar nën zë dhe duke nxituar që të kthehej në shtrat për të lexuar librin e saj të dashur, humbi ekuilibrin dhe qumështi iu derdh. Ndaloj, i lëshoi përdhe kovat, që i mbante në sup me një shkop, njërën para, e tjetrën mbrapa, mori njërën kovë, piu ca qumësht të ngrohtë prej saj, dhe pastaj kapi kovën tjetër dhe piu ca më shumë. E rivendosi shkopin në sup dhe filloi të ecë përsëri me ngut.

Tatiana ishte si një kallam i gjatë e i drejtë, nga majat e gishtave të këmbëve e deri te duart, të gjitha ishin në vijë të drejtë: këmbët, gjunjët, kofshët, ijët, brinjët, supet, pastaj vinte qafa në formë koni, duke u zgjeruar në një fytyrë të rrumbullakët tipike ruse, me ballë të lartë, nofull të zhvilluar, me buzë të kuqe si trëndafil dhe dhëmbë të bardhë. Sytë e saj të gjelbër shkëlqenin nga zgjuarsia, faqet dhe hunda e saj e vogël, humbitnin e nuk binin në sy, nga qukat e shumta që i mbulonin. Fytyrës së saj të gëzuar i rrinin si kornizë flokët e saj biondë e të imët që i binin deri te supet. Askush nuk mund të ulej pranë Tatianës e të mos i ledhatonte flokët e saj të butë.

- TATIANA! - ulërima vinte nga veranda.

Ndoshta të gjithë, përveç Dashës.

Dasha gjithmonë bërtet. Tatiana, këtë, Tatiana, atë. *Ajo duhet të qetësohet dhe të ulë zërin*, mendoj Tatiana. E pse duhet ta bëjë këtë? Të gjithë në familjen e Tatianës bërtasin. Në ç'mënyrë tjetër mund t'u dëgjohej zëri? Të tillë ishin shumica prej tyre. E pra, gjyshi i saj i qetë dhe me flokë të thinjur ia dilte në njëfarë mënyre. Edhe Tatiana ia dilte... në njëfarë mënyre. Por gjithë të tjerët; e ëma, i ati, motra e saj, madje edhe vëllai i saj, Pasha - çfarë bëri ai që duhej t'i bërtisnin? - bërtisnin sikur sapo kishin ardhur në këtë botë.

Fëmijët luanin duke bërë potere dhe të rriturit peshkonin, kultivonin perime në oborret e tyre. Disa prej tyre kishin lopë, disa kishin dhi: shkëmbenin trangujt me qumësht dhe qumështin me grurë: ata e bluanin

vetë thekrën dhe e bënë vetë bukën prej elbi. Pulat bënë vezë dhe vezët i shkëmbenin me çaj, me banorët e qytetit, dhe ndonjëherë dikush sillte sheqer dhe havjar nga Leningradi. Çokollatat ishin diçka e rrallë dhe e shtrenjtë, sikur blije diamant, kjo ishte arsyeja që, kur babai i Tatianës - i cili kishte shkuar kohët e fundit në Poloni për një udhëtim pune - i pyeti fëmijët se çfarë donin t'u sillte si dhuratë, Tatiana menjëherë donte të thoshte çokollatë. Tatiana donte të thoshte shumë çokollata, por përkundrazi, ajo tha, *ndoshta ndonjë fustan të bukur, baba?* Të gjitha fustanet që vishte ajo, më parë kishin qenë të Dashës dhe i rrinin mjaft të mëdha.

- TATIANA! - zëri i Dashës tani vinte nga oborri.

Duke e kthyer kokën me ngurrim, Tatiana vështroi e çuditur motrën e saj, e cila qëndronte te dera e nxehur, me duart të vendosura në mes.

- Po, Dasha! - tha ajo me zë të ulët. - Çfarë ke?

- Kam dhjetë minuta që po të thërras! U ngjira nga të bërtiturat! Më dëgjove? - Dasha ishte më shtatlartë se Tatiana dhe binte më shumë në sy me flokët e saj kaçurrel ngjyrëkafe, të lidhur bisht dhe sytë e saj po ngjyrëkafe.

- Jo, nuk të dëgjova, - tha Tatiana. - Herës tjetër ndoshta duhet të bërtasësh më fort.

- Ku ishe? Ke dy orë që ke ikur, për të marrë qumështin nga një shtëpi që nuk është aq larg.

- Ku ka rënë zjarr?

- Mos vazhdo më me këto budallallëqe! Po të prisja.

- Dasha, - tha Tatiana si filozofe, - sipas Blanka Davidovnës, Krishti thotë që pacienti është i bekuar.

- Oh, ti je e mirë për fjalë, por je njeriu më i padurueshëm që njoh.

- Mirë, po të tregoj se përse u vonova te Berta. Po prisja që të kthehej nga kullota.

Dasha mori kovat që Tatiana mbante mbi supe.

- Berta dhe Blanka të ushqyen, apo nuk është kështu?

Tatiana rrotulloi sytë.

- Ato më ushqyen, më puthën, më predikuan. Dhe sot nuk është as e diel. Jam ushqyer dhe pastruar njësoj me Zotin, - ajo psherëtiu. - Herën tjetër mund të shkosh ti për ta marrë qumështin, pagane e padurueshme.

Tatiana do të mbushte katërmbëdhjetë vjeç pas tri javësh, ndërsa Dasha kishte mbushur njëzet e një vjeç në prill. Dasha mendonte se ishte nëna e dytë e Tatianës. Gjyshja mendonte se ishte nëna e tretë e Tatianës. Zonjat e moshuara që i jepnin qumështin Tatianës dhe i flisnin për Krishtin, mendonin se ishin nëna e katërt, e pestë dhe e gjashtë e saj. Tatiana mendonte se vetëm nëna e saj kishte të drejtë të ngrinte zërin -

që në atë moment fatmirësisht ishte në Leningrad. Por Tatiana e dinte se për një arsye apo për një tjetër, pa pasur ajo vetë faj, gratë, motrat, gjithë të tjerët kishin nevojë të silleshin si nëna e saj. Dhe ia merrnin frymën, e shtrëngonin fort me krahët e tyre të mëdhenj, ia lidhnin flokët bishtalec, ia puthnin qukat dhe i luteshin Zotit për të.

- Mamaja më la mua që të kujdesem për ty dhe për Pashën, - tha Dasha gjithë autoritet. - Dhe nëse ju nuk do të më lejoni ta bëj këtë, unë nuk do t'ua them lajmet e reja.

- Çfarë lajmesh? - tha Tatiana duke kërcyer poshtë e lart. Asaj i pëlqenin lajmet e reja.

- Nuk ua them.

Tatiana kërcu nga gëzimi kur Dasha hyri brenda në shtëpi dhe lëshoi përdhe enët me qumësht. Tatiana kishte veshur një fustan të shkurtër dhe hidhej poshtë e lart. Pa e paralajmëruar, ajo u hodh mbi motrën e saj, e cila gati sa nuk u rrëzua, ngaqë humbi ekuilibrin.

- Nuk duhej ta bëje këtë! - i tha Dasha pa u zemëruar. - Je vajzë e rritur tashmë.

- Nuk jam e rritur.

- Mamaja do të më vrasë, - tha Dasha duke e përkëdhelur Tatianën nga pas. - Ti vetëm fle, lexon dhe nuk më bindesh. Ti nuk ha, dhe nuk rritesh. Shih sa e vogël je.

- Ti sapo më the që jam shumë e madhe, - tha Tatiana dhe i vendosi duart rreth qafës së Dashës.

- Ku është vëllai yt i çmendur?

- Ka ikur që në agim për të peshkuar. Donte të shkoja dhe unë me të. Me zgjoi që pa gdhirë, por i thashë se nuk do të shkoja.

Dasha e shtrëngoi fort.

- Tanja, je si shkarpë për të ndezur zjarrin. Eja të hash një kokërr vezë.

- Do ta ha vezën nëse ti më tregon lajmet e reja, - tha Tatiana, duke e puthur motrën në të dyja faqet. - Dasha, nuk duhet t'i mbash kurrë vetëm për vete lajmet e mira. Ky është ligj: lajmet e këqija vetëm për vete, lajmet e mira me të gjithë.

Dasha u bind.

- Unë nuk e di nëse është lajm *i mirë* por... do të kemi fqinjë të rinj, - tha ajo. - Kantorovët janë transferuar te shtëpia ngjitur me ne.

Tatiana hapi sytë.

- Ti nuk di çfarë thua! - tha ajo e tronditur. - Nuk është e vërtetë.

- Në rregull, nuk flas më me ty.

Tatiana qeshi.

- Ti thua Kantorovët sikur thua janë Romanovët.

Me një zë gjithë emocione, Dasha vazhdoi:

- Përfillet se ata janë nga Azia Qendrore. Nga *Turkmenistani* ndoshta? A nuk është emocionuese? Me sa duket ata kanë një vajzë... një vajzë për të luajtur me ty.

- Ky ishte lajmi? - tha Tatiana. - Që ka ardhur një vajzë nga *Turkmenistani* dhe do të luajë me mua? Dasha, mund të bësh ndonjë gjë më të mirë se kjo. Këtu në fshat kam plot vajza e djem, me të cilët mund të luaj dhe që flasin rusisht. Pas dy javësh vjen dhe kushërira Marinë.

- Gjithashtu ata kanë edhe një djalë.

- Ashtu? - tha Tatiana duke vështruar Dashën. - Aaa, tani e kuptova. Ai nuk është sa unë, është në moshën *tënde*.

Dasha buzëqeshi.

- Po, në ndryshim nga ti, disa prej nesh interesohen për djemtë.

- Pra, në të vërtetë, ky qenka lajmi i mirë për *ty* e jo për *mua*.

- Jo. Lajmi që kanë një vajzë është për ty.

Tatiana doli së bashku me Dashën në verandë dhe hëngri një vezë të zier. Duhej ta pranonte se ishte shumë e entuziazmuar. Në fshat nuk vijnë shpesh njerëz të rinj. Nuk vijnë kurrë. Ai ishte një fshat i vogël, ku jetonin po ata njerëz, të cilët u lindën aty, u rritën aty, u bënë me fëmijë dhe tani ishin plakur.

- The që u transferuan në shtëpinë ngjitur me ne?

- Po.

- Ku jetonin Pavlovët?

- Po, por nuk jetojnë më aty.

- Çfarë ndodhi me ta?

- Nuk e di. Ata nuk janë aty.

- Çfarë t'u ketë ndodhur vallë? Ata vjet ishin këtu.

- Për pesëmbëdhjetë vjet rresht ata ishin këtu.

- Për pesëmbëdhjetë vjet ata vinin çdo verë këtu, dhe tani persona të tjerë kanë ardhur në shtëpinë e tyre? Herës tjetër kur të shkosh në qytet ndalo te *sovjeti* vendor dhe pyete komisar in se çfarë ka ndodhur me Pavlovët.

- Je në vete? Të shkoj në *sovjet* dhe të pyes ku kanë shkuar Pavlovët? Ha vezën dhe mos bëj shumë pyetje. Jam lodhur me ty, madje që tani në mëngjes.

Tatiana rrinte e ulur, me gojën plot, e kishte futur të gjithë vezën në gojë, dhe sytë i ndrisnin. Dasha qeshi dhe e tërhiqte Tatianën pas vetes. Tatiana largohej.

- Mos lëviz, - i tha Dasha, - të t'i lidh më mirë flokët, të janë bërë lëmsh. Çfarë po lexon tani, Tanjeçka? - e pyeti ajo dhe filloi t'ia shthurte flokët. Ndonjë libër të bukur?

- *Mbretëresha Margot*. Është libër shumë i bukur.

- Nuk e kam lexuar. Për çfarë flet?

- Për dashurinë, - tha Tatiana. - Oh, Dasha... kurrë nuk e ke ëndërruar një dashuri të tillë! Një ushtar i dënuar, La Mole, bie në dashuri me gruan katolike të pakënaqur të Henrit të IV, Mbretëreshën Margot. Dashuria e pamundur do të thyjë zemrat e tyre.

Dasha qeshi.

- Tanja, unë e di që je një vajzë e këndshme, por ti nuk di absolutisht asgjë për asgjë, dhe tani po flet për fjalë dashurie të shkruara në një faqe libri.

- Duket që nuk e ke lexuar *Mbretëreshën Margot*, - tha me qetësi Tatiana. - Nuk janë fjalë për dashurinë, - tha duke buzëqeshur, - por është këngë për dashurinë.

- Unë nuk e kam luksin për të lexuar libra dashurie. E vetmja gjë që bëj është të kujdesem për ju.

- Mund të lësh pak kohë mbrëmjeve për të lexuar.

Dasha e pickoi.

- Çdo gjë ty të duket shaka. Prit vetëm pak, zonjushë. Një ditë nuk do të mendosh se detyrimet janë një gjë kaq e këndshme.

- Ndoshta, por unë do të vazhdoj të mendoj se *ti* je mjaft qesharake.

- Ta tregoj unë qesharaken, - Dasha u hodh mbrapsht në divan. - Kur do të rritesh ti iriq? - tha ajo. - Hajde, nuk mund ta pres më vëllanë tënd të paduruar. Shkojmë të takojmë miken tënde më të re e më të mirë, zonjushën Kantorova.

Saika Kantorova.

Ishte vera e vitit 1938, kur Tatiana mbushi katërmëdhjetë vjeç, ishte vera kur Tatiana u bë vajzë e rritur.

Familja që u transferua pranë nesh ishte familje endacake. Vinin nga vende të largëta, shumë larg prej Lugës. Ata kishin emra të çuditshëm aziatikë. Babai quhej Murak Kantorov, i cili ishte shumë i ri në moshë për të dalë në pension, dhe u kishte thënë nëpër dhëmbë se ishte një ushtarak në pension. Flokët i kishte të zinj, të gjatë dhe të kapur bisht. A i mbanin ushtarakët flokët të gjatë si ai? Mamaja, Shavtala, tha se ajo ishte një mësuese, por jo në pension. Djaloshi nëntëmbëdhjetëvjeçar, Stefani, dhe vajza katërmëdhjetëvjeçare Saika, nuk thanë asgjë, përveçse shqiptuan emrin e Saikës "Sah-I-ka".

Ishte e vërtetë që ata kishin ardhur nga Turkmenistani? Pak a shumë. Nga Gjeorgjia? Pak a shumë. Kantorovët u përgjigjeshin të gjitha pyetjeve në mënyrë të paqartë.

Zakonisht fqinjët e rinj ishin miqësorë, jo aq vigjilentë, apo aq të heshtur. Dasha u përpoq t'u fliste:

- Unë jam ndihmëse e një dentisti. Jam njëzet e një vjeç. Po ti, Stefan?

Dasha tani po përpiquej ta joshte! Tatiana u kollit fort dhe Dasha e pickoi. Tatiana donte të bënte një shaka, por me sa dukej ajo dhomë e

errët nuk ishte vendi për të bërë shaka, dhe njerëzit që qëndronin aty ishin tepër të ftohtë. Dielli jashtë shkëlqente, por brenda, perdet e palara ishin të mbyllura, dhe ngaqë edhe xhamat e dritareve ishin të palara, nuk hynte as drita. Kantorovët nuk i kishin hapur ende valixhet e tyre. Shtëpia ishte lënë e mobiluar nga Pavlovët, dhe nuk ngjante dhe aq e braktisur.

Kishte disa gjëra të reja mbi oxhak. Foto, piktura, skulptura të çuditshme dhe disa piktura të vogla të praruara, si ikona, edhe pse jo të Jezuit e të Marisë... por të *disa gjërave me krahë*.

- I njihnit Pavlovët? - pyeti Tatiana.

- Cilët? - pyeti babai në mënyrë të pahijshme.

- Pavlovët. Kjo ishte shtëpia e tyre.

- Por tani nuk është më, apo jo? - tha nëna e zezë si korb.

- Ata nuk do të kthehen, - tha Murak. - Ne kemi dokumentet nga Sovjeti. Jemi regjistruar për të banuar këtu. Ç'janë gjithë këto pyetje nga një fëmijë? Pse do të dish kaq shumë?

Ai u përpoq të buzëqeshte.

Tatiana u përpoq t'ia kthente buzëqeshjen.

Kur dolën jashtë, Dasha i bërtiti:

- Mjaft! Nuk mund ta besoj që bërë pyetje të tilla të pakuptimta. Rri urtë, se përndryshe të betohem që do t'i them mamit kur të vijë.

Dasha, Stefani, Tatiana dhe Saika po ngroheshin në diell.

Tatiana nuk fliste. Nuk i lejohej të bënte pyetje.

Më në fund Stefani i buzëqeshi Dashës.

Saika e vështronte Tatianën me vëmendje.

Në atë moment Pasha, vrapoi me nxitim drejt shtëpisë, shtyu një kovë me tre levrekë drejt Tatianës dhe tha:

- Ha-ha-ha, shih zonjushë e zgjuar... që nuk di asgjë se çfarë kapa sot...

- Pasha, takoi fqinjët tanë të rinj, - i ndërpreu Dasha. - Pasha... ky është Stefani, dhe kjo është Saika. Saika është sa ti.

Tani Saika buzëqeshi.

- Përshëndetje Pasha, - tha ajo.

Pasha ia ktheu buzëqeshjen me përzemërsi.

- Përshëndetje, Saika.

- Sa vjeçe je? - e pyeti Saika duke e matur me sy.

- Jam aq vjeç sa kjo këtu, - tha Pasha me flokë sterrë të zinj duke e tërhequr Tatianën nga bishtaleci i saj biond. Ajo e shtyu. - Së shpejti do të mbushim katërmëdhjetë vjeç.

- Jeni binjakë? - thirri Saika, duke i vështruar me vëmendje. - Nuk ngjani, - tha dhe buzëqeshi e vetëkënaqur. - Dukesh shumë më i madh se motra jote.

- Po, ai është shumë më i madh se unë, - tha Tatiana, - nëntë minuta më i madh.

- Pasha, ti dukesh shumë më i madh se ajo.

- Sa më i madh, Saika? - tha Pasha duke zbardhur dhëmbët. Edhe ajo bëri të njëjtën gjë.

- Dymbëdhjetë minuta më i madh, - mërmëriti Tatiana, duke mbytur dëshirën për të rrotulluar sytë, dhe “pa dashje” u rrëzua mbi kovë, dhe peshqit e tij të çmuar ranë mbi bar.

Të zgjohesh dhe të jetë ende mëngjes, të zgjohesh dhe të ndiesh ngrohtësinë e diellit, të mos bësh asgjë, të mos mendosh e të mos shqetësohesh për asgjë. Tatiana jetonte në Luga pa u shqetësuar për kushtet atmosferike, kur binte shi ajo lexonte, kur kishte diell notonte. Ajo jetonte në Luga pa telashe: nuk mendonte kurrë se çfarë do të vishte, se nuk kishte shumë rroba, apo çfarë do të hante. Ajo jetonte në Luga një fëmijëri përjetësisht të lumtur, pa të kaluar dhe pa të ardhme. Ajo mendonte se nuk ekzistonte asgjë në botë që një verë në Luga nuk mund ta shëronte.

Bora e fundit, 1946

- Mami! Mami!

Tatiana u tremb dhe vështroi përreth. Antoni po vraponte duke i treguar Aleksandrin që po vinte drejt tyre. Mbante veshur të njëjtat rroba që kishte edhe ditën që iku.

Tatiana u hodh përpjetë. Donte të vraponte edhe ajo në drejtim të tij, por nuk e mbanin këmbët, jo për të vrapuar, por as për të qëndruar në këmbë. Antoni, si djalë i mbarë që ishte, u hodh menjëherë në krahët e të atit.

Me djalin në krahë, Aleksandri mori rrugën drejt Tatianës, duke ecur në bregun me guralecë, dhe e lëshoi Antonin përtokë.

- Përsëndetje, vogëlushja ime, - tha ai.

- Përsëndetje, - tha ajo pa qenë në gjendje që të mos e shprehte tronditjen e saj.

I parruar dhe i papastër, me atë fytyrë thatanike, ai qëndronte para saj dhe e vështronte me ata sy, nën të cilët ishin krijuar rrathë të zinj. Tatiana e harroi veten dhe u drejtua nga ai. Ai u përkul mbi të, dhe e futi kokën te qafa e saj, te gërshetat e saj. Këmbët e saj shkelnin mbi guralecë dhe duart e saj e përqaftuan. Tatiana ndjeu një dëshpërim aq të thellë të zbrazej nga shpirti i tij, sa që filloi të dridhej.

Ai e shtrëngoi më fort pranë vetes, e pushtoi me krahët e tij dhe i pëshpëriti:

- Shëëët, hajde tani, djali... - kur ai e lëshoi, ajo nuk i ngrinte sytë, se nuk donte që ai të dallonte në vështimin e saj frikën që ajo ndiente për të.

Duke tërhequr të atin nga dora, Antoni e pyeti:

- Babi, pse u vonove kaq shumë për t'u kthyer. Mami u shqetësua *tej mase*.

- U shqetësua? Më vjen shumë keq që mamaja jote u shqetësua, - tha Aleksandri pa e vështuar në sy. - A e sheh pra Antoni, ushtari lodër nuk gjendet kaq lehtë.

Nxori nga çanta tre ushtarë të vegjël dhe Antoni lëshoi britma gëzimi.

- Po mamit i solle ndonjë gjë?

- Nuk doja asgjë, - tha Tatiana.

- Mos doje këto?

Aleksandri nxori nga çanta katër kokë hudhër.

Ajo u përpoq të vinte buzën në gaz.

- Apo doje këto?

Aleksandri nxori nga çanta dy çokollata të një cilësie të mirë.

Ajo u përpoq përsëri të buzëqeshte.

Filluan t'i ngjiten kodrës - Aleksandri mbante në krahë Antonin dhe Tatiana mbahej nga krahui i tij. Tatiana i futi krahun, u ngjesh fort pas tij dhe u nisën.

Aleksandri bëri dush, u rrua dhe hëngri derisa u ngop. Tani që gjendeshin në krevatin e tyre të ngushtë, Tatiana kishte hipur mbi të dhe e puthte, e përkëdhelte dhe qante. Ai qëndronte pa lëvizur, i heshtur dhe me sytë mbyllur. Sa më e dëshpëruar që ishte ajo, aq më thellë i ngulte thonjtë në lëkurën e tij, dhe aq më i ngurtë bëhej ai, derisa më në fund, e shtyu nga vetja dhe i tha:

- Mjaft tani... Do të zgjosh djalin.

- I dashuri im, i dashuri im... - pëshpëriste ajo, duke u zgjatur drejt tij.

- Ndalo, po të them, - tha ai dhe ia largoi duart.

- Hiqe jelekun, i dashur, - pëshpëriste Tatiana duke qarë. - Shiko, unë po e heq këmbishën e natës e do të mbetem lakuriq, ashtu si të pëlqen ty...

Ai e ndali.

- Jo, jam i lodhur. Do ta zgjosh djalin, krevati kërcet shumë dhe ti po bën shumë zhurmë. Mos qaj më, po të them.

Ajo nuk dinte ç'të bënte. Vazhdonte ta përkëdhelte derisa iu lodhën duart dhe e pyeti nëse donte gjë prej saj, por ai ngriti supet.

Duke u dridhur, ajo e vendosi atë në gojën e saj, por nuk mund të vazhdonte; po mbytej, ishte e trishtuar. Aleksandri psherëtiu.

Ai e ngriti nga krevati, e shtriu mbi parket, e mbërtheu me duart dhe gjunjët e tij, i tha të mos nxirrte zë, dhe e kapi nga prapa duke e

mbajtur me një rën dorë nga të pasmet dhe me tjetrën të kofshët, që të mos lëvizte. Kur mbaroi punë, ai u ngrit, e shtriu përsëri në shtrat, dhe nuk u ndje më.

Pas asaj nate Tatiana e kishte humbur aftësinë për të folur me të. Që ai nuk donte t'i tregonte se çfarë po ndodhte me të vërtetë me të, ishte njëra anë, por fakti që ajo nuk merrte guximin ta pyeste, ishte krejtësisht gjë tjetër. Heshtja mes tyre u kthye në një hendek të thellë.

Për tri net të tëra Aleksandri nuk rreshti së pastruari armët e tij. Të gjitha armët që kishte sjellë me vete nga Gjermania i shkaktonin mjaft shqetësime. Nuk donte të prekte as pistoletën e famshme *Kolt M1911*, që ajo e kishte blerë për të, as Kolt Komandon dhe as *P-38* 9mm. Pistoleta *M1911*, mbretëresha e pistoletave, ishte arma e preferuar e Aleksandrit... Tatiana mund të tregonte se sa kohë ishte marrë ai me pastrimin e saj. Ajo mund të shkonte për të vënë Antonin në gjumë, dhe kur të kthehej, do ta gjente atë ende të ulur në karrige, duke e rrëshqitur karikatorin brenda e jashtë, duke vënë siguresën dhe duke e hequr përsëri, duke fshirë të gjitha pjesët me një leckë.

Për tri net të tëra Aleksandri nuk mundej as ta prekte Tatianën. Ajo nuk dinte, nuk kuptonte, por donte patjetër që ai t'i ofronte pak lumturi dhe shpresonte se me kalimin e kohës ai do t'ia shpjegonte të tëra... ose do të bëhej siç kishte qenë para se të ikte. Por ai po vonohej për të bërë ndonjë hap përpara. Natën e katërt, Aleksandri u zhvesh i tëri dhe qëndroi para saj në mes të errësirës. Ajo ngriti sytë dhe e vështroi. E vështroi edhe ai.

- *Do të të prek?* - i pëshpëriti ajo me frikë dhe ngriti duart.

- *Po, Tatiana,* - tha ai. - *Dua të më prekësh.*

E kishte bërë një hap, por kurrë nuk i shpjegoi gjë në errësirën e asaj dhome të vogël, me Antonin që flinte pranë tyre.

Ditët u bënë të ftohta akull, dhe mushkonjat u larguan. Gjethet filluan të ndryshonin ngjyrë. Tatiana nuk besonte nëse do të kishte mundësi të ulej në stol dhe të sodiste kodrat që reflektonin ende në ujë ngjyrën e verës dhe ngjyrën e arit.

- Antoni, - pëshpëriti ajo. - A nuk është shumë bukur?

- Po, mami.

Ai kishte vënë në kokë kapelën e oficerit të të atit, të cilën ia kishte dhënë asaj vite më parë dr. Methju Sejers, dhe që gjoja e kishte hequr nga koka e Aleksandrit të vdekur. *Ai u mbyt, Tatiana, vdiq mbi akull, por unë kam kapelën e tij; do të të pëlqente ta mbaje ti?*

Kapela ngjyrëbezhë me yllin e kuq, shumë e madhe për Antonin, e bëri Tatianën të mendonte për veten dhe jetën e saj të mëparshme dhe ta harronte të tashmen. Ajo u përpoq t'ia merrte, t'ia fshihte, ta largonte

prej tij, dhe ajo ndiente keqardhje për Antonin kur ai çdo mëngjes e pyeste:

- Mami, ku është kapela ime?

- Nuk është kapela jote.

- Po, është. Babi më tha se tani është e imja.

- Pse i the që mund ta mbajë ai tani? - i shfryu ajo Aleksandrit një mbrëmje që po ecnin ngadalë poshtë në qytet.

Para se t'i jepej rasti t'i kundërpërgjigjej, një djalë i ri, më pak se njëzet vjeç, paksa i zhvilluar, e preku lehtë Tatianën te shpatullat dhe me një buzëqeshje vesh më vesh e të lumtur i tha:

- Përsëndetje vogëlushe!

Përsëndeti dhe Aleksandrin dhe vazhdoi rrugën drejt kodrës.

Aleksandri e ktheu me ngadalë kokën nga Tatiana, e cila ishte pranë tij, dhe i futi krahun. Ia shtrëngoi krahun dhe e pyeti:

- E njoh unë atë djalë?

- Edhe po, edhe jo. Ti çdo ditë pi qumështin që sjell ai.

- Ai është shitësi i qumështit?

- Po.

Ata vazhduan të ecnin.

- Kam dëgjuar, - tha me qetësi Aleksandri, - se ai shkon me të gjitha gratë e fshatit, e jo vetëm me njërën.

- Oh, - tha Tatiana, - unë vë bast se ai është i fiksuar pas Mirës që banon te shtëpia me numër tridhjetë.

Dhe Aleksandri qeshi.

Ai qeshi!

Dhe në vazhdim u përkul dhe e puthi në faqe.

- Kjo është për të qeshur, Tanja, - tha ai.

Tatiana ishte e kënaqur që ai ishte i kënaqur.

- A do të më shpjegosh tani se përse nuk e ke problem që djali të mbajë kapelën tënde? - e pyeti ajo, duke ia shtypur krahun.

- Oh, kjo nuk na prish ndonjë punë.

- Unë nuk mendoj kështu. Ndonjëherë kapela jote e oficerit na pengon të shohim Stoningtonin. Besoj se kjo është e dëmshme, apo jo?

Dhe si iu përgjigj Aleksandri i saj i papërsëritshëm, gjatë një shëtitjeje të këndshme vjeshte me gruan dhe djalin e tij në një kodër pranë Nju-England me pamje mbi ujërat e kristalta të oqeanit?

Ai tha:

- E ç'është Stoningtoni?

Dhe një ditë më vonë, Tatiana më në fund e kuptoi se përse atë kapelë e kishte aq për zemër. Sepse i kujtonte Rusinë - me barin e lartë dhe ujërat

e kristalta, fushat me lule dhe pishat, dhe me erën e qumështit që endej në atmosferë. Dhe kur ajo e kuptoi këtë - minutat dhe orët pranë panjave në ngjyrën e gështenjës e të verës së kuqe, hiri i artë i malit dhe mështeknat e arta i shponin zemrën tejprtej - ndaloi së buzëqeshuri.

Kur Aleksandri po kthehej atë mbrëmje nga barka dhe u drejtua për tek ajo, që si zakonisht e priste e ulur në stol, dhe pa fytyrën e saj apatike, ai i tha duke i bërë shenjë me kokë:

- Ah... Çfarë... po mendon?... Po kujton Rusinë, Tatiana Metanova?

Ajo nuk tha asgjë dhe eci bashkë me të në drejtim të dokut.

- Pse nuk i merr karavidhet, e unë të mbaj djalin derisa të mbarojmë, - i propozoi ai.

Tatiana i mori karavidhet dhe i hodhi te plehrat.

Aleksandri kafshoi buzën i kënaqur.

- Nuk do të hamë karavidhe sot?

Ajo kaloi para Aleksandrit me hapa të mëdhenj dhe hyri në barkë.

- Xhim, - tha ajo, - në vend të karavidheve unë kam gatuar makarona me qofte. Do të doje të vije të haje me ne?

Xhimit i shkëlqyen sytë.

- Mirë.

Tatiana u kthye që të ikte, dhe në atë moment bëri sikur u kujtua:

- Oh, por unë kam ftuar dhe miken time Neli nga *Eastern Road*. Ajo sapo ka marrë vesh që e ka humbur burrin e saj në luftë. Besoj se kjo nuk iu prish punë.

Siç u duk, Xhimit nuk i prishte punë, madje as Nelit me pamje melankolike.

Zonja Bruster u rrah përsëri për paratë e qirasë që sapo mori. Tatiana i pastroi dorën e çarë, ndërsa sytë e pikëlluar të Antonit, ashtu si sytë e babait të tij, e vështronin nga koka te këmbët.

- Mami ka qenë infermiere, - tha Antoni gjithë respekt.

Zonja Bruster e vështronte dhe mendohej.

- Ti asnjëherë nuk më ke thënë se nga je, theksi yt tingëllon...

- Nga Rusia, - tha trevjeçari, pasi babai i tij nuk ishte aty që të mos e linte të fliste.

- Ashtu? Edhe bashkëshorti rus është?

- Jo, ai është amerikan.

- Babi është amerikan, - tha Antoni me krenari, - por ai ishte kapiten në...

- Antoni! - Tatiana i kapi dorën. - Tani vajti ora të presim babin.

Ditën tjetër zonja Bruster shprehu opinionin e saj se rusët ishin komunistë të këqij. Ky ishte mendimi i djalit të saj. Ajo donte edhe shtatë dollarë për ujin dhe energjinë elektrike.

- Ti gatuan gjithë kohën në furrën e sobës sime.

Tatiana ishte e tronditur nga fakti që ajo kërkonte ta zhvaste.

- Por unë përgatis darkën edhe për ty.

Zonja Bruster, duke fërkuar fashën me të cilën Tatiana i kishte lidhur dorën, tha:

- Dhe sipas frymës komuniste, djali im thotë se ju duhet të paguani tridhjetë dollarë në javë për dhomën, e jo tetë. Ose mund të gjeni një vend tjetër për të jetuar, shokë.

- Tridhjetë dollarë në javë! Dakord, - tha Tatiana nëpër dhëmbë. - Unë do t'iu paguaj edhe njëzet e dy dollarë të tjerë për javë. Por kjo vetëm midis nesh, nuk do t'i thoni gjë burrit tim.

Teksa Tatiana po largohej, vuri re shkëlqimin verbues të syve të dikujt që ishte rrahur nga i biri për t'i marrë paratë e qirasë, por që ende kishte mjaft besim tek ai.

Sapo u takuan me Aleksandrin në dok, Antoni tha:

- Babi, zonja Brestver na quajti komunistë të këqij.

Ai vështroi Tatianën.

- Vërtet ajo e bëri këtë?

- Po. Ajo e tha dhe mami u mërzit.

- Ajo e bëri këtë? - i tha i nxehur.

- Jo, unë nuk di gjë. Antoni, ec pak përpara. Duhet të bisedoj pak me babin.

- E di, e di, - tha Antoni. - Duhet ta mbyll gojën kur ti je e mërzhitur. Ai shtrëngoi buzët që t'i tregonte të atit.

- U nxeha edhe unë, - tha Aleksandri.

- Dakord, mos vazhdoni më, - tha Tatiana e qetë. - A do të ecësh përpara, Antoni?

Por ai ngriti krahët drejt saj dhe ajo e mori hopa.

- Babi, ajo na quajti komunistë!

- Nuk mund ta besoj.

- Babi?

- Po?

- Çfarë janë komunistët?

Një natë, para se të hanin darkë, karavidhe (Oh, jo më!) dhe patate, Antoni tha:

- Babi, njëzet e dy dollarë janë shumë apo pak?

Aleksandri qeshi me të birin.

- Mirë pra, po ta shpjegoj: varet për çfarë të duhen. Janë pak për të blerë një makinë. Por janë shumë për karamеле. Pse pyet?

- Zonja Bruster kërkoi t'i paguanim edhe njëzet e dy dollarë të tjerë.

- Antoni! - Tatiana ndodhej pranë furrës; nuk mund të kthehej mbrapsht. - Oh, jo. Ky fëmijë është *i padurueshëm*. Shko të lash duart. Me sapun. Dhe shpëlaji mirë.

- I kam të pastra.

- Antoni, e dëgjove se ç'të tha mamaja jote? Tani, - i tillë ishte Aleksandri. Antoni iku menjëherë.

Ai u afrua te lavapjata dhe e pyeti:

- Si është puna?

- Asgjë.

- Nuk mendon se është momenti që të ikim? Kemi dy muaj këtu. Dhe së shpejti do të fillojë i ftohti, - ai heshti për pak dhe vazhdoi: - Nuk kam ndër mend të merrem as me komunizmin dhe as me njëzet e dy dollarët.

- Nuk do ta kisha problem nëse qëndronim këtu përgjithmonë, - tha ajo.

- Këtu në këtë cep të botës ku askush nuk mund të futet midis nesh, përveç...

- dhe ngriti dorën lart për nga zonja Bruster. - Për sa kohë ndodhem këtu, ndihem e sigurt. Më duket sikur këtu nuk mund të na gjejë askush.

Aleksandri nuk po fliste.

- Do të thuash... se dikush po na *kërkon*?

- Jo, jo, sigurisht që jo, - u përgjigj ajo me nxitim.

Ai i vuri dy gishtat nën mjekrën e saj dhe ia ngriti kokën lart.

- Tanja?

Nuk mund t'i shmangej vështirimit të tij prej hetuesi.

- Thjesht nuk dua të ikim ende që këtu, dakord? - ajo u përpoq t'i shmangej dorës së tij. - Kjo është e gjitha. Mua më pëlqen këtu, - ajo ngriti duart dhe i shtrëngoi te krahët e tij. - Transferohemi më mirë te Neli. Aty do të kemi dy dhoma më të mëdha. Edhe kuzhinë më të madhe. Dhe ti mund të pish ndonjë gotë me mikun tënd Xhimin. Me sa kam kuptuar, ai kalon ndonjëherë për vizitë nga shtëpia e saj, - ajo buzëqeshi që ta bindte atë.

Aleksandri e lëshoi dhe vendosi pjatën në lavapjatë duke e përplasur mbi sipërfaqen prej alumini.

- Dakord, le të bëhet kështu si thua ti, - tha ai. - Neli, Xhimi dhe ne. Ide e bukur, jetë shoqërore. Le të mbledhim dhe disa të tjerë, - ai ngriti supet.

- Si vjen jeta! Ti mund të çlirohesh nga ajo vajzë që ishe në Bashkimin Sovjetik, por nuk mund të çlirohesh nga Bashkimi Sovjetik që mbart brenda vetes tënde.

Të paktën dallohej *njëfarë* reagimi tek ai. Megjithëse i paktë, si vazhdonte të thoshte Tatiana.

U transferuan te Neli. Ajri filloi të ftohej, - veçanërisht natën - dhe siç e kuptuan, Neli ishte mjaft dorështrënguar në lidhje me ngrohjen.

Ata paguanin për dy dhoma, por Antoni nuk donte të rrinte vetëm në dhomën e tij dhe Aleksandri u detyrua ta transportonte krevatin e tij në dhomën e tyre dhe t'i bashkonte krevatet - edhe një herë tjetër. Paganin për dy dhoma dhe jetonin vetëm te njëra.

Mblidheshin kruspull nën batanijet e rënda dhe atëherë, krejt papritur, ra borë. Në mes të tetorit, ra borë! Flokët e dëborës binin nga qielli dhe brenda natës bora mbuloi pemët, dhe portin. Aleksandri nuk kishte punë për shkak të dëborës. Në mëngjes bora vazhdonte të binte. E shihnin nga dritarja dhe pastaj shihnin njëri-tjetrin. Aleksandri buzëqeshte... me të vërtetë.

Dhe atëherë Tatiana e kuptoi.

- E sheh? Ti që mendon se i di të tëra, - i tha ajo.
- Ke të drejtë, - pohoi ai dhe vazhdoi të buzëqeshte.
- E pra, po të them, se e ke gabim. Nuk e kam fare problem që po bie dëborë.

Ai tundi kokën.

- Apo jo, Antoni? A s'është kështu, vogëlushi im? Ne ishim mësuar me borën në Nju-Jork.

- Jo vetëm në Nju-Jork.

Buzëqeshja e Aleksandrit filloi të zbehej a thua se po e mbulonte vetë ajo borë që ai pak më parë po lëvdonte.

Shkallët rrëshqisnin shumë se bora ishte shndërruar në akull. Kova që mbante ishte e rëndë dhe uji derdhej teksa përpiqej me mundim të madh të ngjiste shkallët, me njërin dorë mbante kovën dhe me dorën tjetër mbahej te parmaku i shkallëve. Dhe këto shkallë ishin tejet të rrezikshme! Kur arriti te shkalla e shtatë, u rrëzua në gjunjë, por nuk i lëshoi duart as nga kova e as nga parmaku. Me mundim të madh dhe shumë ngadalë, ia doli të qëndronte përsëri në këmbë. Dhe filloi t'i ngjiste përsëri shkallët. Sikur të kishte vetëm pak dritë, sa për të dalluar akullin e ta shmangte. Por pas dy orësh do të gdhinte dhe ajo duhej të shkonte për të blerë bukë. Nëse do të priste edhe dy orë të tjera nuk do të gjente më bukë në furrën e bukës dhe Dasha do të përkeqësohej edhe më. Duhej të hante bukë.

Tatiana iu shmang vështirimit të tij. Tashmë kishte gdhirë! Tani asgjë nuk mund t'ia zbehte dritën e çdo dite... nuk do t'ia lejonte askujt!

Shkuan në dyqan dhe morën me qira dy slita. E kaluan gjithë pasditen, së bashku me banorët e tjerë të fshatit, duke ngjitur e zbritur kodrën e pjerrët të Stoningtonit që arrinte deri te gjiri. Antoni u ngjit dy herë i vetëm - dhe ia doli mirë, se ishte e përpjetë e madhe, por dhe ai ishte një djalosh i shëndetshëm dhe i fuqishëm. Njëzet herët e tjera, e mbante i ati.

Në fund, Tatiana tha:

- Nuk mundem më. Shkoni vetëm ju të dy.
- Jo, jo, hajde me ne, - tha Antoni. - Babi, unë do të ngjitem vetë deri lart. A mund ta mbash mamin?
- Mendoj se mundem, - tha Aleksandri.

Antoni ngjitej me shumë mundim, ndërsa Aleksandri e mbante Tatianën në sup. Ajo qante dhe lotët ngrinin në faqet e saj. Pastaj, ajo dhe Antoni hipën te njëra slitë dhe filluan të rrëshqisnin për të fituar mbi Aleksandrin, që ishte më i rëndë se nënë e bir së bashku - dhe në kundërshtim me të, Antoni si djalë i vogël që ishte, nuk e kishte ndjenjën e frikës. Ajo fluturoi poshtë dhe Antoni ulërinte me kënaqësi i frikësuar. Gati sa nuk e goditën Aleksandrin, dhe kur arritën në fund të kodrës dy slitat u përplasën dhe u rrëzuan.

- Ta dish, se nëse nuk do të kisha Antonin, nuk do të fitoje ti, - tha Tatiana e ulur në prehrin e Aleksandrit.

- Po, ke të drejtë, - tha ai duke e shtyrë mbi dëborë. - Ma vendos Antonin në sup dhe eja të ikim.

Ishte një ditë e bukur.

Kaluan edhe tri ditë të gjata pranë malit të mbuluar me dëborë dhe pranë gjirit të zbardhur nga dëbora. Tatiana poqi një byrek në furrën e madhe të Nelit, ndërsa Aleksandri lexoi të gjitha gazetat dhe revistat - nga faqja e parë deri tek e fundit - dhe diskutuan çështje politike me Xhimin dhe Tatianën, madje edhe me Nelin indiferente. Në fushën e Nelit, Aleksandri ndërtoi njerëz prej bore për Antonin. Pasi e futi byrekun në furrë, Tatiana doli jashtë dhe pa gjashtë njerëz prej dëbore të vendosur në rresht si ushtarë, që nga më i vogli e deri te më i madhi. Ajo u habit, zgurdulloi sytë dhe dërgoi Antonin t'i prishte e në vend të tyre bëri engjëj. Tridhjetë të tillë, dhe i vuri në radhë, si ushtarë.

Natën e tretë, Antoni bënte një gjumë të thellë në krevatin e tyre, ndërsa ata rrinin zgjuar dhe Aleksandri fërkonte mollaqet e saj të zhveshura, nën këmishnatën e saj. Nga dritarja e vetme e dhomës së tyre stuhia e dëborës shfrynte gjithë tërbimin e saj. Ajo imagjinonte hënën ngjyrë blu të shkëlqente atje tej. Duart e tij filluan të bëhen më këmbëngulëse. Aleksandri shtroi një batanije mbi dysheme, e shtriu Tatianën me kujdes dhe bënë dashuri aty, fshehurazi, a thua se ishin ushtarë që zvarriteshin në vijën e frontit. Barku i tij mbështetej në supet e saj, e mbante në pozicionin drejt, e mbulonte me trupin e tij siluetën e saj delikate dhe ia shtrëngonte kyçet mbi kokën e saj me njëren dorë. Në atë pozicion, që ajo nuk mund të lëvizte, ai e puthte te supet, në qafë, në mjekër, dhe kur ajo kthente kokën për ta vështruar, e puthte në buzë, ndërsa me dorën tjetër i ledhatonte kofshët dhe brinjët, dhe me ngadalë depërtoi deri në thellësi... I habitur edhe vetë nga kënaqësia që ndjeu, e ktheu nga vetja që të përfundonte duke vazhduar ta mbante në atë pozicion, me duart të shtrënguara mbi kokë, dhe pas pak... mbetën të dy pa lëvizur. Të shtrirë ende mbi batanije, e mbuluar ende me trupin e tij, Tatiana filloi të qante dhe ai i thoshte:

“Shëëët, shëëët, mos qaj”, por nuk shkëputej... nuk dilte nga trupi i saj, ashtu si bënte gjithmonë.

- Kam shumë frikë, - pëshpëriti ajo.

- Çfarë ke frikë?

- Gjithçka. Ty.

Ai nuk foli.

Foli ajo.

- Dëshiron të ikim prej këtej?

- Lavdi Zotit, më në fund! Mendoja se nuk do të më pyesje kurrë për këtë.

- Për ku jeni nisur? - i pyeti Xhimi të nesërmen kur i pa që po mblidhnin plaçkat e tyre.

- Po ikim, - iu përgjigj Aleksandri.

- A e di se ç'thonë? - tha Xhimi. - Njeriu propozon dhe Perëndia vendos. Ura e Ishullit të Drerëve ka ngrirë dhe nuk mund të kalohet për disa javë. Derisa të shkrijë bora nuk ke ku të shkosh.

- Si mendon ti, kur mund të shkrijë?

- Në prill, - tha Xhimi dhe ia plasi të qeshurës së bashku me Nelin. Ai e përqafoi me dorën e tij të mirë dhe ajo shkëlqente e tëra nga lumturia, dukej se nuk i bënte fare përshtypje fakti që ai ishte vetëm me një dorë.

Tatiana me Aleksandrin u vështruan sy më sy. Në prill!

- Ne themi ta provojmë njëherë, - tha Aleksandri.

Tatiana u bë gati të thoshte:

- Ndoshta kanë të drejtë... por Aleksandri e gozhdoi me një vështrim të tillë, sa që ajo nuk guxoi të vazhdonte. I erdhi turp ta pyeste në sy të të tjerëve dhe vazhdoi të merrej me plaçkat e paketuara. U përshëndetën me Xhimin e mërzhitur dhe Nelin, i thanë lamtumirë Stoningtonit, u futën në shtëpinë e tyre lëvizëse, dhe u nisën për në brendësi të kontinentit.

Këtë herë mbizotëroi iniciativa e njeriut. Ura ishte pastruar nga mekanizmat e pastrimit të ishullit. Nëse nuk do të bëhej kjo, banorët do të mbeteshin pa furnizime.

- Ç'vend edhe ky, - tha Aleksandri duke marrë drejtimin për nga jugu.

Ndaluuan te shtëpia e hallë Esterit, pasi Aleksandri i kishte premtuar asaj se do të kalonin tri ditë së bashku.

Ndenjën aty gjashtë javë, deri pas Ditës së Falënderimeve.

Esteri banonte në një shtëpi të madhe e të vjetër në Barringtonin me shtëpi të bardha e me bukuri të rrallë, së bashku me Rozën, të cilën e kishte punëtore ndihmëse në shtëpi prej afro dyzet vjetësh. Roza e njihte Aleksandrin që kur ai ishte fëmijë. Që të dyja e pritën Aleksandrin,

të shoqen dhe djalin me shumë mall dhe dashuri, kështu që e kishin të pamundur të iknin më shpejt. I blenë Antonit slitë, këpucë për ski dhe një pallto dimërore të ngrohtë. Djaloshi luante jashtë në borë gjithë ditën. I blenë lojëra që luheshin në tavolinë dhe libra! Djaloshi mbeti në shtëpi gjithë ditën.

- I dashur Anton, çfarë tjetër do të dëshiroje?

- Do të doja një armë si të babit, tha djali.

Tatiana tundi kokën me forcë.

- Sa djalë i mirë që është Antoni, dhe sa bukur që flet... nuk mund ta besosh që është vetëm tre vjeç... dhe sa i ngjan të atit! Tanja, pa shih një fotografi të Aleksandrit kur ishte fëmijë i vogël.

- Po, - tha Tatiana, - ishte fëmijë i bukur.

- Dikur, - tha Aleksandri, dhe Tatiana filloi të qante, - dhe ai kurrë nuk buzëqeshte.

Ester nuk kuptoi asgjë dhe vazhdoi.

- Vëllai im ishte tepër krenar për të. E lindën pas shumë vitesh - besoj se ti e di, Tanja - dhe e donin tej mase. Kurrë një baba nuk ishte kaq i marrosur pas fëmijës së tij. Edhe e ëma gjithashtu. Dua të dish një gjë Aleksandër, biri im, se dielli lindi dhe perëndonte vetëm se ekzistojte ti.

Cluck, cluck, cluck për gjashtë javë të tëra, ua trullosnin mendjen që të rrinin aty për pushime, për Pashkë, për Festën Kombëtare më 4 korrik, ndoshta dhe për Ditën e Punëtorëve, të rrinin për të gjitha ditët, u mjaftonte vetëm të rrinin.

Dhe, papritur, një mbrëmje vonë në kuzhinë, kur Aleksandrin po e zinte gjumi në dhomën e ndenjjes i dërmuar, ngaqë kishte luajtur me Antonin me topa bore dhe Tatiana po lante kompletin e çajit para se të shkonte dhe ajo për të fjetur, hallë Esteri hyri brenda për ta ndihmuar dhe tha:

- Mos të të bien nga duart ato që po lan kur të dëgjosh se ç'do të të them, por telefonoi një burrë nga Departamenti i Shtetit, i cili tha se e quanin Sam Gulota. Mos bëj ashtu, ulu. Mos u shqetëso. Ai telefonoi një herë në tetor dhe telefonoi edhe sot pasdite, kur ju të tre nuk ishit në shtëpi. Të lutem - çfarë doja të të thosha? - mos u dridh. Duhet të më kishe thënë ndonjë gjë në shtator kur më telefonove, të më kishe paralajmëruar për çka po ndodhte. Kështu do të më kishe ndihmuar edhe mua. Nëse do të kishe pasur besim tek unë, do të mund të të ndihmoja. Mos u justifikoj. I thashë Samit se nuk e di se ku ndodheni. Se nuk di si të komunikoj me ju, pra nuk di asgjë. Kështu i thashë. Edhe ty po të them se, nuk dua të di asgjë. Mos më thuaj asgjë. Sami tha se ishte *e domosdoshme* që Aleksandri të komunikonte me të. I thashë se nëse e takoj apo marr vesh ndonjë gjë, do t'i them. Po dhe ti, vajzë e mbarë, përse nuk më the asgjë? Nuk e ke kuptuar që jam në krahun tënd dhe të Aleksandrit? A e di ai që po e kërkon Sami?

Ç'pyes edhe unë. Sigurisht që nuk e di. Ka mjaft probleme për të cilat duhet të shqetësohet, s'është nevoja t'ia shtojmë ato. Përveç kësaj, kështu e kanë qeveritë; do të kalojnë vite derisa t'ia dërgojnë pensionin e veteranit. Do ta shohësh. Së shpejti çështja do të harrohet në ndonjë sirtar. Më e mira është të mos i thuash asgjë Aleksandrit. Hajde tani, mos qaj. Pusho.

- Hallë Ester, - tha Aleksandri duke u futur në kuzhinë, - ç'dreqin po i thua Tatianës dhe e bëre për të qarë?

- Oh, ti e di se si janë gratë e sotme, - tha hallë Esteri duke i rënë lehtë supeve të Tatianës.

Ditën e Falënderimeve, Roza dhe Esteri diskutuan problemin e pagëzimit të Antonit.

- Aleksandër, foli pak gruas tënde. Nuk besoj se dëshiron që djali yt të jetë i pafe si Tanja, - ky diskutim u bë pas asaj darke të mrekullueshme dhe pasi Tatiana i kishte dhënë dhuratat hallë Esterit, kur ishin duke ndenjur para zjarrit bubulak e po shijonin nga një gotë verë me musht molle. Antoni kishte bërë dush para disa orësh dhe pasi e kishin marrë me të mira, e kishte zënë gjumi. Tatianës i vinte gjumë dhe e kënaqur, ishte mbështetur te supi i Aleksandrit. I kujtonte me dhimbje një tjetër moment të jetës së saj, atëherë kur ajo rrinte përsëri pranë tij, para sobës së vogël, *burzhuikës* siç i thoshin, e cila ndriçonte fare pak. Aty ndihej e qetë dhe e sigurt, pavarësisht atyre që ndodhnin disa hapa më tutje, në vetë dhomën e saj, në apartamentin e saj, në qytetin e saj, në atdheun e saj.

- Tatiana nuk është e pafe, - i tha Aleksandri hallë Esterit. - Sapo lindi, e morën disa plaka ruse - aq të moshuara sa mund të ishin moshatare me Zotin - dhe e zhytën në lumin Luga. Ia morën së ëmës, kur ishte ende me pelena, dhe belbëzonin mbi kokën e saj për tri orë, duke i thirrur Zotit dhe Shpirtit të Shenjtë të hynin brenda saj. Mamaja e Tanjës nuk u foli më kurrë atyre grave.

- Edhe mua, - tha Tatiana.

- Tanja, është e vërtetë?

- Aleksandri bën shaka, hallë Ester. Mos i kushto rëndësi.

- Nuk të pyeti për këtë, Tatia. Ajo pyeti nëse është e vërtetë. Sytë e tij ndrisnin.

Ai bënte shaka! Ajo i puthi krahun dhe e mbështeti fytyrën mbi pulovrin e tij.

- Ester, mos e ki merak Antonin, është i pagëzuar.

- Është i pagëzuar? - pyeti Esteri.

- Është i pagëzuar? - pyeti Aleksandri i çuditur.

- Po, - tha Tatiana me një zë të qetë. - I pagëzuan të gjithë fëmijët në ishullin Elis, sepse shumë prej tyre ishin të sëmurë dhe vdisnin. Kishin një kishë... madje kishte edhe një prift katolik për mua.

- Prift katolik! - Roza që ishte katolike dhe Esteri që i përkiste fesë protestante, ngritën duart drejt qiellit duke bërtitur, njëra shumë e gëzuar, dhe tjetra më pak. - E përse u pagëzua katolik dhe jo rus ortodoks ashtu si ti?

- Doja që Antoni, - tha me hezitim Tatiana duke iu shmangur vështrimit të Aleksandrit, - të kishte të njëjtën fe si i ati.

Atë natë, të shtrirë që të tre në të njëjtin krevat, me dorën të mbështetur lehtë mbi të, Aleksandri nuk flinte. Ajo e ndiente që dhe ai nuk po flinte.

- Çfarë ke, i dashur? - pëshpëriti ajo. - Të duhet ndonjë gjë? Antoni është këtu.

- Nuk e dija, - i tha ai duke pëshpëritur. - Por... më trego... - zëri mezi i dilte, - ishte... shumë i vogël kur lindi?

- Ç'të të them... - u përgjigj ajo me gjysmëzëri. - E linda një muaj para kohe dhe ishte mjaft i vogël. Kishte flokë sterrë të zinj. Nuk më kujtohet dhe aq mirë. Digjesha nga temperatura e lartë. Isha me tuberkuloz. Isha kaq e sëmurë, sa që më lyen me vaj të bekuar, siç bëjnë me ata që janë në prag të vdekjes, - i shtrëngoi grushtet para gjoksit, por ofshamën që doli nga shpirti i saj, nuk mundi ta përmbante. Ndihej shumë e vetmuar.

Aleksandri i tha se nuk mund të qëndronte më në Barringtonin e ftohtë, se nuk mund ta duronte dot më borën, dimrin e egër dhe të ftohtin.

- Nuk mundem më - as edhe një ditë tjetër. Ai donte që për Krishtlindje të shkonin në plazh.

Dhe atë që dëshironte babai i Antonit, e realizonte. *Dielli ende lind dhe perëndon, bashkëshorti im, ngaqë ekziston ti*, i pëshpëriti ajo.

Kryesisht perëndon, i pëshpëriti ai.

U përshëndetën me Esterin dhe Rozën duke i thënë një mijë herë faleminderit, dhe morën rrugën drejt Nju-Jorkut.

- Nuk do të ndalemi të takojmë Vikin?

- Nuk është, - tha Tatiana. - Për Krishtlindje Viki shkon gjithmonë në Kaliforni, tek e ëma që është e sëmurë mendërisht - ky është ndëshkimi i saj. Por mbi të gjitha, aty bën ftohtë. Ti vetë the se do të shkosh në plazh. Do ta takojmë në verë.

Përshkuan Nju-Xhersin dhe Merilendin.

Po kalonin në Uashington kur Aleksandri tha:

- Do të ndalojmë për të përshëndetur mikun tënd, Sam?

E befasuar, ajo tha:

- Jo! Përse ma thua këtë?

Edhe ai u habit shumë me këtë reagim të saj.

- Pse merr pozicion mbrojtës? Unë thjesht të pyeta nëse do të ndalojmë sa për ta përshëndetur. Po më flet sikur të pyeta "a mund t'ia lash pak makinën?".

Tatiana u përpoq të qetësohej.

Lavdi Zotit që nuk e zgjati. Në të kaluarën ai nuk dorëzohej derisa të merrte përgjigje.

Ndaluani në Virxhinia: aty jetonin ende si në vitet '30 dhe bënte shumë ftohtë.

Ndaluani në Karolinën e Veriut: aty ishte si në vitet '40 dhe bënte ftohtë.

Në Karolinën e Jugut: si në vitet '50. Ishte pak më mirë.

Ata ndalonin në motele të lira, ku mund të bënin dush me ujë të ngrohtë.

Në Xhorxhia jetonin si në vitet '60, nuk ishte dhe aq mirë.

Në Shën Agustin të Floridas jetonin si në vitet '70, dhe pranë kishin oqeanin e ngrohtë.

Shën Agustini ishte qyteti më i vjetër në Shtetet e Bashkuara, kishte çati me tjegulla spanjolle dhe shitej akullore sikur të ishte verë.

Ata vizituan shatërvanin e *Ponce De Leon* të Rinisë, dhe blenë ujë të bekuar, të futur në shishe të përshtatshme.

- Besoj se e di që nuk është gjë tjetër, veçse ujë nga çezma, apo jo? - i tha Aleksandri teksa ajo po pinte nga shishja.

- E di, - tha Tatiana, duke ia kaluar shishen atij. - Por duhet të besojmë në diçka.

- Nuk mund të besoj tek uji i çezmës, - tha Aleksandri, duke pirë gjysmën e shishes.

Ata i festuan Krishtlindjet në Shën Agustin. Pikërisht atë ditë shkuan në një breg të qetë me rërë të bardhë.

- Ja se çfarë nënkuptoj kur them që dimri vdiq, - tha Aleksandri, duke u zhytur në ujërat e oqeanit me rroba banje dhe me një bluzë me mëngë të shkurtra. Vetëm ai, e shoqja dhe djali i tyre ishin në gjithë atë breg.

Antoni, që nuk dinte të notonte, luante në rërë me dallgët që përplaseshin në breg dhe aty hapeshin gropa të mëdha si kratere, mbledhte guaska, dielli e digjte dhe me supet e skuqura dhe flokët gjithë rërë hidhej e kërcente poshtë e lart në breg të detit, duke kënduar dhe duke mbajtur një kallam të gjatë në njërin dorë dhe një gur te tjetra, duke i lëvizur duart ritmikuksht teksa prindërit e tij kënaqeshin duke e parë nga deti.

Zoti Diell/ Diell/ Diell i Artë/ të lutem eja të më lash me dritën tënde/ eja të më lash me dritën tënde...

Pas disa javësh që ndenjën në Shën Agustin, vendosën të largoheshin dhe të zbrisnin drejt jugut.

KAPITULLI II

Coconut Grove, 1947

Zhdukja

Majami në janar! Një vend tropikal pranë detit. Temperatura e ajrit shkon tridhjetë e pesë gradë dhe e ujit njëzet e pesë.

- Është më mirë këtu, - tha Aleksandri duke buzëqeshur. - *Shumë* më mirë. Këtu do të rrimë.

Të shtrira pranë ujërave të qeta të Atlantikut dhe Gjirit të Biskein, *Majami Beach* dhe *South Beach*, ishin pak a shumë vende... shumë më të zhvilluara se sa u duhej familjes së tyre me një fëmijë të vogël, me kazinotë që mbinin gjithandej, me gratë pothuajse të zhveshura që ecnin nëpër rrugë dhe me hotelet e errëta të tipit *Art Deco* të viteve 1930, në të cilat të krijohej përshtypja se jetonin njerëz që fshihnin sekrete vdekjeprurëse. Ndoshta hotele të tilla mund të ishin një vend i përkryer për Tatianën dhe Aleksandrin në këtë botë - por ajo nuk mund t'ia thoshte këtë gjë. Që të iknin prej aty përdori si pretekst Antonin, pasi nuk ishte normale që ai të shihte gjëra të tilla. Shkuan dymbëdhjetë milje më në jug të *South Beach*, në *Coconut Grove*, ku situata ishte më e qetë dhe më normale. *Coconut Grove*, kështu u quajt ky vend para se të merrte zhvillim. Para se të ndërtoheshin rrugë, linja hekurudhore, të zhvillohej tregtia dhe turizimi. Në vitin 1896 ishte vetëm një qytet i vogël pranë Gjirit të Biskein me njëzet e tetë ndërtesa funksionale dhe me arkitekturë moderne, me dy dyqane të mëdha që kishin mjaft punë, dhe disa hotele luksoze. Kështu ishte atëherë. Tani begatia dallohej qartë - kishte bollëk. Tani kishte parqe dhe plazhe, porte për jahte, restorante dhe dyqane me shumicë, të gjitha të futura në ujë nën palmat që i freskonin.

Ata qëndruan në një motel brenda në qytet, por të gjitha ditët i kalonin pranë gjirit. Tatiana shqetësohej që po u mbaronin paratë dhe i propozoi të shisnin shtëpinë e tyre lëvizëse.

- Nuk mund të rrimë vazhdimisht aty. Duhet të lahesh...
- Do të lahem në oqean.
- Duhet që të gatuaj diku ushqimin për ty.
- Do të hamë jashtë.
- Do të mbetemi pa asnjë kacidhe.
- Do të gjej punë.

Ajo u kollit dhe vazhdoi:

- Kemi nevojë për *pak* intimitet...
- Tani e gjete. Harroje, nuk e shes.

Po shëtisnin së bashku në bulevardin *Bayshore*, ku ishin ankoruar jahte dhe skafe të ndryshme dhe ai i tregoi një shtëpi-varkë.

- Dëshiron të marrësh një varkë me qira?

- Një *shtëpi*-varkë.

- Një çfarë?

- Një varkë që është edhe shtëpi.

- Do të jetojmë në *varkë*? - pyeti Tatiana duke i shqiptuar fjalët me ngadalë.

Aleksandri i thirri të birit.

- Antoni, do të të pëlqente të jetonim në një shtëpi që të jetë edhe varkë?

Antoi u hodh përpjetë.

- Antoni, - tha e ëma, - do të të pëlqente të jetonim në një vend të izoluar pranë një mali me dëborë në veri të Kanadasë?

Antoni u hodh përpjetë.

- E sheh, Aleksandër? Nuk më duket normale që të gjitha vendimet e tua të bazohen në gazin dhe harenë e një djali të vogël.

Aleksandri e mori Antonin në krahë.

- Biri im, - tha ai, - a nuk është e mrekullueshme të kemi një shtëpi, e cila mbetet e ankoruar dhe lëkundet sa andej-këtej si një barkë, por nuk largohet asnjëherë nga porti dhe mbetet gjithmonë në mes të oqeanit?

Antoni i hodhi Aleksandrit duart në qafë.

- Të thashë, po, babi. Ç'kërkon tjetër?

Me tridhjetë dollarë në javë, aq sa nuk pranuan t'i jepnin zonjës Brevster, ata morën me qira një shtëpi-varkë të kompletuar në rrugën *Fair Isle*, ndërmjet *Memorial Park* dhe spitalit *Mercy*, që ishte në ndërtim e sipër. Shtëpia-varkë kishte një kuzhinë të vogël me një sobë, një dhomë ndenjie, një tualet dhe dy dhoma gjumi.

Sigurisht që Antoni, pikërisht ashtu siç bënte edhe te Neli, nuk pranoi të flinte vetëm. Por këtë herë Tatiana këmbënguli. Ndenji pothuajse një orë me të, u shtri edhe ajo bashkë me të në krevat derisa e zuri gjumi, dhe pastaj shkoi në krevatin e saj. E ëma e tij donte një dhomë të sajën.

Kur Tatiana, e zhveshur lakuriq, pasi kishte hequr edhe këmishnatën e saj prej mëndafshi, u shfaq para Aleksandrit në krevatin e tyre dopjo, ndjeu se ishte një tjetër grua, që donte të bënte dashuri me një tjetër burrë. Në dhomën e tyre të gjumit mbretëronte errësira, ku edhe ai ndodhej i zhveshur lakuriq, pa mbathje, pa bluzën me mëngë të shkurtra dhe pa uniformën e punës. I kishte hipur përsipër, ashtu i zhveshur lakuriq, dhe i belbëzonte fjalë dashurie që ajo kishte shumë kohë që nuk i kishte dëgjuar, depërtonte me ngadalë brenda saj, gjë që kishte shumë kohë pa e bërë, dhe Tatiana ia shpërblente me orgazma të vazhdueshme dhe me rënkime që bëheshin gjithnjë e më të thella, dhe me ndrojtje e ftonte që të vazhdonte, ai ia plotësoi dëshirën me një mënyrë që e habiti. Ia ngriti këmbët mbi supet e tij dhe vazhdonte me aq vrull, sa që pasthirrma të dobëta dhimbjeje dhe kënaqësie dilnin nga fyti i saj i tharë dhe ajo me ndrojtje i lutej, *vazhdo, vazhdo...* dhe kur ai hapi sytë për pak, e pa tek pëshpëriste, *O Zot, Sura*. Ajo vuri re pamjen që kishte marrë fytyra e tij teksa e pyeste, *Të pëlqeu, apo jo?* Ai e puthi, por Tatiana iu shmang dhe filloi të qante. Aleksandri psherëtiu, mbylli sytë dhe gjithçka mbaroi aty.

Aleksandri po përgatitej që të dilte për të kërkuar punë dhe Tatiana mblodhi rrobat për t'i çuar në lavanderi. Aty afër nuk kishte ndonjë lavanderi.

- Ndoshta do të duhej të kishim marrë me qira ndonjë shtëpi që të kishte afër ndonjë lavanderi.

Ai la cigaret dhe paratë që po merrte me vete, dhe e vështroi mirë e mirë.

- Pra, që ta kuptoj, - tha ai, - ti preferon një shtëpi-varkë në Atlantik ku mund të shohësh agimin si sot, apo një shtëpi afër ndonjë lavanderie?

- Nuk e thashë një gjë tillë, - u përgjigj ajo dhe u skuq në fytyrë. - Por nuk mund t'i laj edhe rrobat në Atlantik, apo jo?

- Prit sa të kthehem unë dhe vendosim se çfarë do të bëjmë.

Kur u kthye pasdite vonë, ai u tha:

- Gjeta punë. Në portin e jahteve të Melit.

Tatiana u zhgënjye aq shumë, sa që Aleksandri filloi të qeshë.

- Tatiana, porti është pronë e Melit dhe gjendet në anën tjetër të *Memorial Park*, dhjetë minuta prej këtu.

- Edhe Meli me një dorë është, si Xhimi? - pyeti Antoni.

- Jo, biri im.

- Kundërmon erë peshk edhe ai si Xhimi? - pyeti Tatiana.

- Jo. Ai jep barka me qira dhe kërkon të punësojë një person që t'i ruajë ato si dhe dy herë në ditë të bëjë udhëtim turistik rreth Gjirit të *Biskeinit* dhe *South Miami Beach*. Do t'i biem qark, do të shohim pamje interesante dhe do të kthehemi. Do të drejtoj një barkë me motor.

- Por, a i the Melit se nuk di të drejtosh një barkë me motor? - e pyeti Tatiana.

- Sigurisht që jo. As ty nuk të thashë se nuk dija të drejtoja një shtëpi lëvizëse.

Ajo tundi kokën. Ky njeri ishte krejt ndryshe.

- Nga ora shtatë e gjysmë e mëngjesit deri në gjashtë të mbrëmjes, - tha ai. - Dhe më paguan *njëzet* dollarë në ditë.

- Njëzet dollarë në ditë! - thirri Tatiana e entuziazmuar. - Dyfishi i atyre që merrje në Ishullin e Drerëve dhe nuk do të mbash erë peshk. Si ka mundësi që të paguan kaq shumë?

- Ka mjaft zonja të pasura të vetmuara që u pëlqen të shëtisin nëpër plazhe të largëta duke pritur që t'u kthehen burrat nga lufta.

Tatiana e ktheu kokën në anën tjetër.

Ai i doli nga pas dhe e përqafoi.

- Dhe nëse sillem mirë me zonjat, - vazhdoi Aleksandri duke ia larguar pak bishtalecin që ta puthte në qafë dhe duke u fërkuar pas saj, - disa herë ato i japin kapitenit bakshish të majmë.

Tatiana e kuptoi që ai përpiqej të zbavitej me të, të dukej i gëzuar, dhe kur një lot rrëshqiti në faqen e saj, duke i përkëdhelur lehtë dorën, ajo i tha:

- Nëse ekziston një gjë që ti, Aleksandër, di ta bësh më së miri, ajo është të sillesh mirë me zonjat.

Të nesërmen në mëngjes në orën shtatë, kur Aleksandri po bëhej gati për në punë, i tha:

- Tatiana, eja të më takosh rreth orës dhjetë. Në atë kohë do të jemi duke u bërë gati për udhëtimin e mëngjesit, - e mori hopa Antonin që ishte ende me pizhame dhe i tha: - Biri im, them të të marr me vete. Do të jesh ndihmëskapiteni.

Fytyra e Antonit shkëlqeu nga gëzimi.

- Me të vërtetë? - pastaj fytyra e tij u vrenjt. - Babi, nuk mund të vij.

- Pse?

- Nuk di të drejtoj barkë.

- As unë, kështu u bëmë dy.

Antoni e puthi të atin në gojë.

- Të vij edhe unë? - pyeti Tatiana.

- Jo. Ti dil nëpër dyqane për të blerë ushqime dhe shko në lavanderi. Është rreth një kilometër e gjysmë larg. Ose shko në plazh, të nxihesh, - ai buzëqeshi. - Ose bëj atë që të pëlqen. Por në orën dymbëdhjetë e gjysmë eja që ta marrësh. Mund të hamë drekë së bashku para se të nisem për shëtitjen e orës dy.

Tatiana e puthi të shoqin në buzë.

Do të merrte edhe djalin me vete! Çfarë lumturie për të dhe ç'gëzim për Antonin. Tatiana shkoi në lavanderi, bleu ushqime si dhe një libër me gatime kubaneze, proshutë për sanduiç, sallatë me patate dhe i çoi në shtëpi me karrocën prej druri që sapo e kishte blerë. Ajo i hapi dritaret tejteje që të hynte flladi i oqeanit dhe ndërkohë që përgatiste drekën dëgjonte në radio *Poko alegreto* nga Simfonia e Tretë e Brahms-it. Melodia mbushte atmosferën e shtëpisë-varkë nga radio e kuzhinës. Ajo e adhuronte këtë lloj qetësie. Adhuronte edhe këtë melodi që e dëgjonte në Ishullin e Drerëve.

Më vonë shkoi në *Memorial Park* për t'i çuar drekën dy burrave.

Antoni ndodhej brenda në barkë.

- Ishte kaq i zënë me miqtë e tij, sa që harroi të ndihmonte të atin, - tha Aleksandri. - Dhe më beso kur të them se kam nevojë për ndihmën e tij. Për sot, biri im, nuk prish punë. Si thua për nesër?

- Mund të vij edhe nesër me ty?

- Nëse bëhesh djalë i mbarë, do të doja të vije çdo ditë?

Antoni hidhej përpjetë nga gëzimi gjatë gjithë pjesës tjetër të ditës.

Për darkë ajo provoi të gatonte një recetë nga libri i ri që sapo kishte blerë, *plantains* dhe fileto viçi.

Aleksandrit i pëlqeu.

Tatiana vendosi të gatonte në çdo mënyrë të mundshme atë që ajo e quante "produktin më të rëndësishëm" nga misri i Botës së Re - *plantain*. As i butë, as i ëmbël, por që ngjan me bananen, që shkon me çdo gjë. Ajo bleu peshk gjuhëz dhe e shoqëroi me salcë meksikane, domate dhe ananas dhe *plantains* i kishte vendosur në qendër të pjatës. Tatiana, para se të vinte në Amerikë, nuk kishte provuar kurrë as banane dhe as *plantains*.

- *Plantains* të mrekullueshëm me rum, - tha ajo duke bërë poza teksa ndizte shkrepësen dhe vendoste tiganin me *plantains* në zjarr. Aleksandri ishte i shqetësuar dhe skeptik, derisa ajo i vendosi mbi akulloren me vanilje një lugë *plantains* të përzier me gjalpë, sheqer të zi të karamelizuar, ajkë qumështi... dhe rum.

- E pranoj, është e mrekullueshme, - tha ai. - Të lutem, më jep edhe pak.

Furra e sobës nuk punonte dhe aq mirë; ishte e vështirë të piqje bukë aty. Nuk ishte si furra e madhe që ajo kishte në apartamentin e saj në Nju-Jork, por Tatiana ia doli të bënte disa bukë të vogla të ëmbla sipas një recete që kishte marrë nga disa hebrenj të Ukrainës në *Lower East Side*. Kishin kaluar katër muaj nga biseda e saj e fundit me Vikin dhe sa herë që kujtonte atë dhe Samin i bëhej një lëmsh në stomak. Nuk donte të mendonte për ta. E detyronte veten të mos mendonte për ta.

Tatiana ia dilte ta detyronte veten të mos mendonte për disa gjëra.

Aleksandrit i pëlqenin bukët e vogla të fryra dhe paksa të ëmbla.

- Por kjo, nuk është sallatë me *plantain*? - e ngacmoi kur ishin duke ngrënë drekë të tre bashkë, të ulur në një tavolinë pikniku nën dushqet me myshk dhe pishat në *Memorial Park*.

Ajo i bleu Aleksandrit këmisha të bardha prej linoje dhe pantallona të gjera pambuku të bardha. Ajo e dinte se ai ndihej më rehat me uniformën e tij ngjyrëkaki apo të gjelbër dhe bluzat e pambukut me mëngë të gjata... por duhej të dukej si kapiten barke.

Në kohën ndërmjet dy shëtitjeve turistike ai merrej me riparimin e barkës - mësoi të riparonte trupin e barkës, motorin, kushinetat, pajisjet, të çarat, pajisjet hidraulike, mekanizmin e sigurisë, binarët. Ai riparoj kuvertën e anijes, zëvendësoi xhamat e thyer dhe të krisur, ndërroi vajin e motorit. Gjithçka që duhej riparuar, e riparonte, nën diellin që përvëlonte dhe i veshur me uniformën e bardhë me mëngë të gjata të kapitenit.

Meli, nga frika se mos e humbiste Aleksandrin, ia rriti pagesën duke i dhënë kështu njëzet e pesë dollarë në ditë. Edhe Tatiana uronte t'i jepte më shumë Aleksandrit, për të njëjtën arsye.

Në Majami kishte mjaft spanjollë dhe askujt nuk i bënte përshtypje theksi rus i Tatianës, madje as nuk e dinin që emri i saj ishte emër rus. Tatiana u përshtat mjaft mirë në Majami. Ndoshta i mungonte Ishulli i Drerëve, që ishte një vend i vogël dhe i përmbledhur, mund t'i mungonin aromat e tij, ndoshta i mungonte shkëlqimi dhe hapësira e madhe e Nju-Jorkut, por asaj i pëlqente fakti që kalonte pa u vënë re në Majmi.

Ajo gatoi gjellë me lakër, sepse e dinte që Antonit i pëlqente - që atëherë kur kishin qenë në Nju-Jork. Aleksandri e hëngri, por pas darke tha:

- Të lutem mos gatuaj më lakër.

Antoni u mërzit. Atij i pëlqente lakra. Por, një herë e një kohë, edhe të atit i pëlqente byreku me lakër.

Por Aleksandri tani kishte thënë se nuk i pëlqente më lakra.

- Pse? - e pyeti ajo kur ishin jashtë në kuvertën e anijes së tyre, duke lundruar mbi ujë. - Ti më parë e pëlqeje.

- Më pëlqente dikur, - u përgjigj ai.

Sigurisht që po, mendoi Tatiana.

- Unë pashë të rriteshin lakra gjigante sa tre topa basketbolli bashkë mbi grumbujt sa një mal të hirit të njerëzve dhe mbi mbeturinat e eshtrave në një kamp vdekjeje të quajtur Majdanek në Poloni, - tha Aleksandri. - Ishin lakra të frikshme, nuk e ke parë kurrë një gjë të tillë, të rriteshin lakra mbi hirin e hebrenjve të vdekur. Prej asaj dite nuk kam ngrënë, e nuk do të ha më lakër.

- As byrek me lakër? - pyeti ajo me zë të ulët, duke u përpjekur ta largonte nga Majdaneku e t'i kujtonte Lazarevon.

- As byrek me lakër, Tanja, - u përgjigj Aleksandri pa u joshur. - Nuk do të ketë më byrek me lakër për ne.

Tatiana nuk gatoi më lakër.

Antonit i thanë se nuk duhej të ngrihej nga tavolina pa e boshatisur pjatën.

- Do të ngrihem kur të dua, - tha Antoni.

Aleksandri e la pirunin mbi tavolinë.

- Çfarë the?

- Nuk mund të më thoni ju se çfarë duhet të bëj, - tha Antoni dhe i ati u ngrit nga tavolina kaq shpejt, saqë Antoni u rrëzua mbi karrige teksa po vraponte drejt së ëmës.

Duke e shkëputur nga krahët e së ëmës, e uli poshtë.

- Edhe unë mund të të tregoj se çfarë duhet të bësh, - i vendosi duart mbi supet e të birit. - Tani do ta provojmë përsëri. Do të ulesh, do të mbarosh ushqimin, dhe pasi të mbarosh do të kërkosh leje për t'u larguar nga tavolina. E kuptove?

- U ngopa, - tha Antoni. - Përse duhet ta mbaroj patjetër?

- Sepse ke akoma gjellë në pjatë. Tanja, herë tjetër nuk do t'i japësh kaq shumë për të ngrënë.

- Ai tha se ishte i uritur.

- Jepi më pak. Por ai sot duhet ta mbarojë ushqimin.

- Mami!

- S'ka mami, mami... im! Tani duhet të mbarosh ushqimin.

- Mami...

Aleksandri e shtrëngoi Antonin fort. Antoni e mbaroi ushqimin dhe pyeti nëse mund të ngrihej nga tavolina. Pasdarke, Tatiana doli jashtë dhe u afrua te tavolina e ngushtë ku ishte ulur Aleksandri për të pirë cigaren. U ul me kujdes e me ndrojtje në krah të tij.

- U tregove shumë e butë me të, - tha ai. - Duhet të mësohet.

- E di. Mendova se është ende i vogël.

Ajo u ul në dyshtin e kuvertës së anijes.

Pas njëfarë kohe, Aleksandri tha:

- Ai nuk mund ta lërë ushqimin në pjatë.

- E di.

- A do të të tregoj për vëllanë tënd të uritur në Katoviçe?

Ajo mezi e përmbajti një psherëtimë.

- Vetëm nëse do ti, i dashur. Vetëm nëse duhet. Sepse, ashtu si ti, ka disa gjëra për të cilat do të preferoja të mos flisja.

Në sektorin sovjetik të kampit të robërve të luftës në Katoviçe të Polonisë, ku gjermanët futën Aleksandrin, nëntogerin i tij, Uspenskin, dhe Pashën - pra në pjesën ku i priste vdekja - Aleksandri vuri re se Pasha po dobësohej. Ai nuk kishte karburant për të furnizuar trupin e tij të dobët si skelet. Për Pashën ishte më e vështirë, pasi ende e kishte plagën në fytyrë dhe nuk mund të punonte. Ushqimi që u jepnin sovjetikëve, mjaftonte që ata të vdisnin me ngadalë. Aleksandri bëri një shtizë prej druri, dhe kur e çonin në pyll për të prerë dru, ai vriste tre lepuj, i fshihte nën pallton e tij, dhe kur kthehej në kamp, i gatuate në kuzhinë, duke i dhënë një kuzhinierit, një për Pashën dhe një e ndante ai me Uspenskin.

Ai ndihej më mirë, por ishte ende i uritur. Gjatë bllokadës së Leningradit, ai mësoi nga Tatiana se për aq kohë sa ai mendonte vazhdimisht për ushqimin - si ta merrte, ta gatuate, ta hante, ta dëshironte atë - nuk ishte i pashpresë. Ai kishte parë njerëz të rrënuar - më parë në Leningrad, dhe tani në Katoviçe - skelete, kështu i quanin, burra të paaftë për punë, që gërmonin në plehrat e ushqimeve të kampit për të gjetur diçka për të ngrënë. Kur një prej "skeleteve" kishte vdekur, dhe Aleksandri po bëhej gati për të gërmuar një varr, gjeti Pashën dhe tre të tjerë në periferi të kazermave, duke ngrënë eshtrat e burrave që kishin vdekur nga zjarri.

Aleksandri bënte punën e mbikëqyrësit, gjë që nuk e lejonte të afrohej me kolegët e tij, por i lejonte të merrte racion më të madh ushqimor, të cilin e ndante me Pashën. Ai e mbajti Pashën dhe Uspenskin në skuadrën që ai mbikëqyrte dhe ata u zhvendosën në një dhomë ku flinin vetëm tetë vetë në vend që të flinin në dhoma me gjashtëdhjetë vetë. Ishte më e ngrohtë. Aleksandri punonte më shumë. Ai i vriste lepujt dhe vjedullat, dhe disa herë nuk i çonte në kamp, por ndizte një zjarr të madh dhe i hanin në vend gjysmë të pjekura, duke i shqyer me dhëmbë. Por kjo nuk kishte sjellë ndonjë ndryshim të madh, madje as për atë vetë.

Dhe papritur Pasha filloi të mos interesohej më për lepujt.

Nga mërzitja, Tatiana e mbante kokën të ulur dhe ajo i ishte varur deri te gjunjët. Kishte nevojë për kujtime më të mira nga vëllai i saj.

Në Luga, Pasha po ia mbush gojën Tatianës me boronica. Ajo i lutet të ndalojë duke u përpjekur që ta largojë nga vetja, por ai e mbush gojën e tij plot me boronica, dhe pastaj me një rën dorë e gudulis Tatianën, me tjetrën i mbush gojën me boronica dhe e shtrëngon mes këmbëve që të mos i ikë. Tatiana me shumë vështirësi shkëputet më në fund nga Pasha, dhe bie mbi enët e mbushura me boronica të freskëta, të sapokëputura në pyll. Kovat janë të mbushura plot dhe ajo e thërriste që ai t'i merrte ato, dhe kur ai nuk e bënte, ajo i mbushte grushtet dhe ia hidhte në fytyrë, duke ia bërë atë

ngjyrëvjollcë. Saika sapo doli nga një derë tjetër dhe hodhi një vështrim të zbrazët nga hyrja, edhe Dasha del nga veranda, dhe kur sheh se çfarë kanë bërë, u bërtiti.

Aleksandri po tymos, dhe Tatiana me këmbët që i dridheshin, shpresonte se kur të rritej edhe pak Antoni, do të mund t'i tregonin për Leningradin, Katoviçen dhe për Pashën, me një mënyrë që dhe ai ta kuptonte. Por kishte frikë se, sido që t'ia thoshin ai nuk do të mund ta kuptonte për aq kohë sa jetonte në një vend ku kishte gjithçka dhe me bollëk.

Në gazetën *Miami Herald* Tatiana gjeti një artikull që bënte fjalë për Komitetin e Kongresit për Veprimtari Antiamerikane. Gazeta e quante “një program ambicioz hetimesh me qëllim që të zbulohet dhe demaskohet veprimtaria komuniste në shumë ndërmarrje, sindikata punëtorësh, shkolla, kinema dhe më kryesorja në qeverinë federale”. Vetë Presidenti Truman kishte kërkuar transferimin e nëpunësve të padisiplinuar qeveritarë.

E kishte përthithur kaq shumë artikulli, sa që Aleksandrit iu desh të ngrinte zërin për t'i tërhequr vëmendjen.

- Çfarë po lexon?

- Asgjë, - tha ajo dhe e mbylli gazetën me shpejtësi.

- Po më fsheh ato që po lexoje në gazetë? Më trego çfarë po lexoje?

Tatiana tundi kokën.

- Eja të shkojmë në plazh.

- Më trego, të thashë.

Ai e rrëmbeu pas vetes, ia nguli buzët në qafë dhe i tha:

- Më trego menjëherë, se përndryshe...

- Babi, mos e ngacmo mamin, - tha Antoni dhe u fut mes tyre që t'i ndante.

- Nuk po e ngacmoj, po e gudulis.

- Mos e gudulis më, - tha Antoni duke u përpjekur që t'i ndante.

- Antoni, - tha Aleksandri, - më thirre... *babi*?

- Po. Pse?

E mori Antonin në prehër, dhe filloi të lexonte artikullin për komunistët.

- Ata kanë që në vitin 1920, që i hetojnë komunistët. Ti pse u hutove tani pas këtij artikulli?

- Nuk u hutova, - Tatiana filloi të lante pjatat me të cilat kishin ngrënë mëngjes. - Mendon se këtu ka spiunë sovjetikë?

- E kanë inatin me qeverinë dhe nuk kanë ndër mend të qetësohen derisa Stalini të prodhojë bombën e tij atomike.

Ajo e vështroi me sy të picërruar.

- Di gjë në lidhje me këtë?

- Po, di, - tha dhe i tregoi veshët. - Kur dal jashtë “kufijve”, dëgjoj mjaft fjalë dhe thashetheme mes njerëzve të thjeshtë.

- Vërtet? - pyeti Tatiana disi e menduar, por ajo përpiquej që Aleksandri të mos i shihte sytë e saj. Nuk donte që ai të dallonte telefonatat shqetësuese të Sam Gulotës në sytë e saj të trembur.

* * *

Kur nuk flasin rreth ushqimit apo komunistëve, ata flasin për Antonin.

- E beson dot se sa mirë flet? Ai është si burrë i vogël.

- Tanja, ai çdo natë vjen në krevatin tonë e futet mes nesh. A mund të flasim për këtë?

- Është ende i vogël.

- Po, por duhet të flejë në krevatin e tij.

- Krevati është i madh dhe ai ka frikë.

Aleksandri bleu një krevat më të vogël për Antonin, të cilit nuk i pëlqeu dhe nuk tregoi asnjë interes.

- Mendova se krevati ishte për ty, - i tha Antoni të atit.

- Ç'më duhet mua krevati? Unë fle me mamën, - i tha Antoni Aleksandër Barringtonit.

- Edhe unë, - i tha Antonit Aleksandër Barringtoni.

Më në fund Aleksandri i tha Tatianës:

- Tanja, këtë herë do ta mbaj fjalën. Ai nuk mund të vijë më në krevatin tonë.

Ajo u përpoq t'ia kthente mendjen.

- Unë e di që ai sheh ëndrra të këqija, - tha Aleksandri, - por do ta çoj përsëri në shtratin e tij dhe do të ulem aty derisa ta zërë përsëri gjumi.

- Kur zgjohet në mes të natës ai ka nevojë për nënën e tij.

- Edhe unë kam nevojë në mes të natës për nënën e tij, për nënën e tij të zhveshur lakuriq. Ai duhet të kënaqet me mua pranë, - tha Aleksandri.

- Edhe ajo duhet të kënaqet me mua pranë.

Natën e parë, Antoni bërtiti për pesëdhjetë e pesë minuta dhe Aleksandri ndenji aq shumë aty për ta qetësuar, sa që e zuri gjumi në krevatin e Antonit, ndërsa Tatiana mbeti vetëm në dhomën e tyre të gjumit duke shtrënguar një jastëk mbi kokën e saj.

Natën tjetër Antoni bërtiti për dyzet e pesë minuta.

Tjetrën tridhjetë.

Tjetrën pesëmbëdhjetë.

Dhe në fund, vetëm duke u qurravitur, ai qëndroi në këmbë para nënës së tij.

- Nuk do të qaj më, por të lutem mami, a mund të më çosh ti përsëri në krevatin tim?

- Jo, - tha Aleksandri dhe u ngrit. - Do të të çoj unë.

Dhe të nesërmen pasdite, kur po ktheheshin më këmbë për në shtëpi, Antoni i tha:

- Kur do të ikë babi përsëri?

- Ku të shkojë?

- Aty ku ishte para se të vinte këtu.

- Kurrë, Antoni, - iu përgjigj ajo dhe filloi të dridhej. - Për çfarë po flet? - u rrëqeth kur kujtoi atë vend ku e kishte gjetur; të gjakosur, të qelbur aty mbi kashtë, ku ai priste i lidhur me zinxhirë dhe duke vuajtur për pjesën tjetër të jetës së tij në atë kamp siberian. Tatiana e uli djalin përtokë. - Nuk do të të lejoj më kurrë ta thuash këtë.

Ëndrrat e këqija që sheh tani do të zbehen para atyre që do të shohësh në vazhdim.

* * *

- Pse ecën kështu djali, a thua se mban mbi supe të gjithë botën? - pyeti Aleksandri një ditë kur po ktheheshin për në shtëpi. Oqeani me ngjyrë të gjelbër shtrihej në të djathtë të tyre, teksa kalonin në rrugën me palma të përkulura. - Kujt i ka ngjarë?

- Nuk ia kam idenë.

- Dëgjo, - tha ai, duke e prekur me trupin e tij. Tani nuk kundërmon erë peshk, kështu që mund ta prekte. Tatiana zgjati dorën dhe kapi të tijën. Aleksandri ndiqte Antonin me sy.

- E di ç'do të bëjmë? Po e çoj në parkun e lojërave derisa ti të përgatisësh darkën, - ai e shtyu pak përpara. - Shko tani, mos u shqetëso. Vetëm do të flas me të si burri me burrin.

Tatiana u largua pa dëshirë dhe Aleksandri bashkë me Antonin shkuan te kolovajza. Blenë akulllore dhe ranë dakord njëzëri të mos i tregonin mamasë, dhe teksa po luanin në parkun e lojërave, Aleksandri tha:

- Antoni, më trego, çfarë ëndrrash sheh? Të frikshme? Ndoshta mund të të ndihmoj.

Antoni tundi kokën.

Aleksandri e mori në krahë dhe shkuan poshtë pemëve. E uli në një nga tavolinat dhe vetë u ul në një stol përballë tij në mënyrë që sytë e tyre të ishin në të njëjtin nivel.

- Hajde tani vogëlush, më trego, - i tha duke përkëdhelur këmbët e tij topolake. - Nëse do të më tregosh, mund të të ndihmoj.

Antoni tundi kokën.

- Pse zgjohesh? Çfarë të zgjon?

- Ëndrrat e këqija, - tha Antoni. - Po *ty* çfarë të zgjon?

I ati nuk dinte si të përgjigjej. Vazhdonte të zgjohej çdo natë. Kishte filluar të bënte dush të ftohtë në tre të mëngjesit që të qetësohej.

- Ç'loj ëndrrash të këqija?

Antoni e kishte mbyllur gojën.

- Më thuaj, bir, më trego. Po mami e di?

Antoni ngriti supet.

- Mendoj se mami i di të gjitha.

- Je shumë i zgjuar, por nuk besoj se i di të gjitha. Më trego dhe mua që nuk i di.

E merrte me të mirë dhe e nxiste që të tregonte. Akullorja e Antonit ishte shkrirë dhe po pikonte. Më në fund, pa vështuar fytyrën kureshtare të të atit, por duke vështuar pantallonat e tij të ndotura, Antoni tha:

- Zgjahem në një shpellë.

- Anton, por ti kurrë nuk ke qenë në ndonjë shpellë. Çfarë shpelle është?

Antoni ngriti supet.

- Si një gropë në tokë. Unë thërras mamin. Ajo nuk është aty. Mami, mami. Ajo nuk vjen. Shpella fillon të digjet. Unë kacavirrem dhe dal jashtë. Gjendem afër pyllit. Mami, mami, thërras vazhdimisht. Është errësirë dhe unë jam vetëm, - Antoni u përkul dhe vështroi duart e tij. - Një burrë më pëshpërit: *Vrapo, Antoni, vrapo. Mami yt iku dhe nuk do të kthehet më.* Unë shoh përreth, por aty nuk është askush. Vrapoj drejt pyllit që të largohem nga zjarri. Është shumë errësirë dhe unë qaj. Mami, mami. Edhe pylli është përfshirë nga flakët. Më duket sikur dikush është pas meje dhe po më ndjek. Më ndjek vazhdimisht. Por kur kthehem që të shoh, nuk është asnjëri, jam vetëm. Por vazhdoj të dëgjoj hapa pas meje. Ia nis vrapit edhe unë. Dhe zëri i burrit kumbon në veshët e mi. *Ajo iku, dhe nuk do të kthehet.*

Akullorja vazhdonte të shkrinte dhe rridhte nëpër gishtat e Antonit dhe të Aleksandrit.

- Kjo është ëndrra që sheh? - pyeti Aleksandri me një zë të dobët.

- Mmm.

Aleksandri ia nguli sytë Antonit dhe Antoni po ashtu.

- Babi, mund të më ndihmosh?

- Biri im, është vetëm një ëndërr e keqe, - i tha Aleksandri. - Afrohu, - ai e mori djalin në krahë dhe Antoni e mbështeti kokën në supin e Aleksandrit. - Mos ia trego mamit këto që më the? Dakord? Do të mërzhitet shumë, - i tha ai me zë të ulët duke e ledhatuar supeve dhe duke e shtrënguar fort pas vetes dhe vazhduan rrugën për në shtëpi me vështrimin të ngulur në boshllëk.

Pas një minute, ai i tha:

- Antoni, të ka treguar ndonjëherë mami për ëndrrat që shihte ajo kur ishte e vogël në Luga? Jo? Sepse edhe ajo shihte ëndrra të këqija. Dhe a e di se ç'ëndërr shihte më shpesh? Shihte sikur e ndiqnin lopë.

Antoni ia plasi së qeshurës.

- Po, - tha Aleksandri. - Lopë të mëdha me kambana në qafë dhe sisët gjithë qumësht, e ndiqnin pas nëpër rrugët e fshatit dhe sado shpejt që të vraponte, nuk arrinte të largohej prej tyre.

- Dhe bënin mu? - pyeti Antoni. - Mu këndeje, e mu andej, mu nga të gjitha drejtimet...

- Po, vazhdimisht.

Në darkë Antoni u fut në krevat pranë nënës së tij - Aleksandri dhe Tatiana ishin zgjuar, por nuk folën. Aleksandri sapo kishte bërë dush. Ajo përqafoi Antonin dhe Aleksandri, me dorën e tij ende të lagur dhe të ftohtë përqafoi Tatianën.

Trupi i luftës

Kur dita filloi të zgjatej, u pëlqente të shkonin në plazh kur largoheshin shumica e njerëzve. Tatianës i pëlqenin shumë ushtrimet në hekur, të luanin të gjithë së bashku me top, të ndërtonin kështjella mbi rrëzë - valët e Atlantikut që thyheshin dhe shuheshin në breg, ishin si balsam për shpirtrat e tyre. Aleksandri disa herë e hiqte bluzën e tij të pambuktë, kur notonte gjatë netëve melankolike dhe përpiquej me durim, pothuajse me ngulm, të largonte nga trupi i tij në oqeanin e kripur tifon, urinë që kishte provuar, luftën dhe gjëra të tjera.

Tatiana u ul pranë bregut dhe vështronte babë e bir teksa argëtoheshin. Aleksandri duhej të mësonte Antonin të notonte, por ai vetëm e kapte djaloshin dhe e përplaste mbi ujë në cekëtinë. Në Majami bregu ishte i cekët, i përshtatshëm për një fëmijë të vogël, dhe nuk kishte dallgë. Aleksandri e hodhi djalin në ajër dhe e kapi, e hodhi edhe më lart dhe e kapi përsëri. Antoni klithte, bërtiste, spërkaste, gjithë gëzim. Dhe Tatiana, e ulur në rrëzë afër tyre, me duart të lidhura te gjunjët, thërriste *kujdes, kujdes, kujdes*. Por këtë nuk ia thoshte Aleksandrit, por Antonit. *Kujdes, mos e lëndo babin. Ki kujdes. Të lutem. Nuk mund ta shohësh sesa i ngjan?*

Fryma i digjte gjoksin teksa shihte fshehurazi të shoqin. Tani po bënin gara në ujë. Herën e parë që Tatiana e kishte parë Aleksandrin duke notuar në lumin Kama në Lazarevo, të zhveshur, vetëm me

mbathje - ashtu si tani - trupi i tij ishte i shenjtë. Ai shkëlqente dhe nuk kishte plagë, megjithëse kishte marrë pjesë në luftën ruso-finlandeze, që ishte bërë për lumenjtë veriorë të Bashkimit Sovjetik; ai kishte mbrojtur *Rrugën e Jetës* në liqenin Ladoga dhe ashtu si ajo, ai kishte jetuar në Leningradin e shkatërruar. Pse, pra, pasi ajo e kishte lënë atë, duhej të ndodhte kjo?

Trupi i Aleksandrit të shkaktonte tronditje të madhe kur e shikoje. Shpatullat e tij, që dikur ishin të lëmuara dhe të nxira nga dielli, tani ishin gjithë shenja të thella, shenja nga plagët e predhave, të djegieve, nga fshikullimi i kamxhikut, të gërryera nga bajonetat - të gjitha këto mendonte ajo aty nën diellin e nxehtë të Majamit. Çarja nga ajo plagosje pothuajse fatale nën veshkën e djathtë, gjatë bllokadës së Leningradit, kishte madhësinë e grushtit të tij. Kraharoni, shpatullat e tij dhe brinjët, ishin të dëmtuara; krahët, parakrahët dhe këmbët ishin gjithë shenja thikash, që kishin lënë plagë kaq të thella sa që e kishin shndërruar trupin e tij në një reliev.

Tatiana donte të qante, të qante shumë. Kjo ishte shumë e padrejtë! Nuk ishte e drejtë që të mbartte mbi trupin e tij Stalinin dhe Hitlerin, madje edhe këtu në Majami, ku ujërat e oqeanit takonin qiellin tropikal. Koloneli kishte të drejtë. Gjithçka ishte e padrejtë!

Dhe si të mos mjaftonin të gjitha këto padrejtësi, gardianët i kishin bërë Aleksandrit dhe tatuazhe pa dëshirën e tij, për ta ndëshkuar për arratisjen e tij, si paralajmërim për shkelje të tjera të mundshme nga ana e tij, por edhe për të lënë gjurmë të pashlyera mbi të ardhmen e tij - a thua se po të kishte ndonjë të ardhme, nuk do ta mbartte përgjithmonë të kaluarën e tij mbi shpinë.

Tatiana e vështronte, dhe shpirti i saj i dhimbsur, revoltohej.

Në pjesën e sipërme të supit të majtë kishte një tatuazh të zi me një drapër e çekan! Ia kishin bërë gardianët e korruptuar në Katoviçe me hekur të skuqur, që të mund ta njihnin. Mbi tatuazhin me drapër e çekan, afër shpatullës, kishte një tatuazh tjetër që dukej sikur satirizonte spaletën e majorit, që t'i kujtonte Aleksandrit ditët pa mbarim që kishte kaluar në izolim. Nën tatuazhin me drapër e çekan, kishte një yll të madh me njëzet e pesë shenja - një shenjë për çdo vit burg që e kishin dënuar sovjetikët. Në pjesën e brendshme të krahut të djathtë kishin gërvishtur me bojë blu numrat 19691 - sovjetikët përdornin me gëzim dhe me sukses të plotë metodat torturuese të nazistëve.

Në pjesën e sipërme të krahut të djathtë kishte edhe një tatuazh në formë kryqi - të vetmin tatuazh që kishte bërë Aleksandri me dëshirën e tij. Por mbi kryq kishte një shenjë SS, një shqiponjë naziste dhe kryqin e thyer. Ia kishte bërë Ivan Karoliç, gardiani i fryrë si kacek prej sëmundjes, ngaqë

Aleksandri nuk u tregua i gatshëm që ta respektonte dhe të depononte çfarëdo qoftë me gjithë torturat e egra që i bënë.

Më e vështirë se çdo gjë tjetër, ishte të fshihte numrat nga kampi i përqendrimit, ngaqë ia kishin bërë në parakrah, prandaj dhe nuk i ngrinte shpesh mëngët. Xhimi, në Ishullin e Drerëve, e kishte pyetur për këto numra, por kur Aleksandri i tha “Kampi i Robërve të Luftës”, Xhimi, që nuk kishte qenë në luftë, nuk e komentoi, kështu që edhe Aleksandri nuk i tha hollësira të tjera. Pas holokaustit, numrat me ngjyrë blu simbolizonin torturat e hebrenjve, jo torturat e sovjetikëve, jetën e dikujt tjetër, e jo të Aleksandrit. Po tatuazhi me drapër e çekan dhe SS! Këto ishte e vështirë për t’i shpjeguar. Numra që kishin të bënë me kampe vdekjeje dhe një kryq i thyer? Të vetmen gjë që mund të bënte, ishte t’i fshihte nga të gjithë dhe nga gjithçka.

Tatiana po vështronte një familje që po kalonte, dy vajza të vogla, mamanë dhe gjyshërit e tyre. Të rriturit i hodhën një vështrim Aleksandrit dhe mbetën me gojë hapur. Kaq shumë u tmerruan, saqë mbyllën sytë e vajzave të vogla, bënë kryqin dhe nxituan të largoheshin. Tatiana u zemërua me ta. Aleksandri luante me Antonin duke e hedhur lart në ajër, kështu që nuk kuptoi asgjë.

Dikur, kur ishte me Tatianën në Lazarevo, ngjante si Perëndi - kishin të drejtë kalimtarët që bënë kryqin - tani ai ishte shpërfytyruar. Këtë mund ta shihnin të gjithë.

Por ndërkohë mbetej akoma shumë i pashëm! Truplidhur, elegant, me këmbë të gjata, shpatullgjerë dhe mjaft i gjatë. Kishte shtuar disa kilogramë dhe ishte bërë më muskulator nga puna në peshkim, nga tërheqja e rrjetave me karavidhe. Ato herë të pakta që qeshte, dhëmbët e tij të bardhë rrezatonin në fytyrën e tij të djegur nga dielli. Flokët e prerë shkurt e bënë të ngjante me një iriq të zi dhe sytë e tij që kishin ngjyrën e çokollatës, ëmbëlsoheshin gjithnjë e më rrallë.

Por asnjëri nuk mund ta mohonte se shpirti i tij ishte i sakatuar - dhe këtu në Amerikë jeta e tij ishte sakatuar edhe më shumë. Në Bashkimin Sovjetik, Aleksandri gjendej mes miliona njerëzve të damkosur si ai, dhe sigurisht që nuk i bënte përshtypje ta shihnin të tjerët kur e dërgonin me një kapotë me gëzof për të prerë dru në pyll, apo kur e çonin të punonte në gurore. Këtu në Amerikë, Tatiana e vishte jo me kapotë gëzofi, por me rroba të lehta, që e mbulonin nga qafa deri te kyçet.

Kur bënë dashuri, Tatiana përpiquej të harronte. Ajo që në atë moment duhej të ishte e plotë dhe e përkryer, ishte e plotë dhe e përkryer. Dhe kjo i mjaftonte. Por shpatullat e tij, duart e tij, supet e tij, gjoksi i tij - disa herë nuk dinte ku t’i vendoste duart e saj. Ia mbante

kokën, që ishte në gjendje disi më të mirë. Në lobin e kafkës kishte një gungë, nga një plagë thike. Aleksandri ishte i vetmi njeri që njihte Tatiana, i cili mbartte me vete në një shkallë kaq të lartë pasojat e luftës. Sa herë që e prekte, ajo qante.

Tatiana nuk mund ta prekte gjatë natës, dhe lutej me vete që ai të mos ta kuptonte.

- Hajdeni tani ju të dy, - u thirri ajo me zë të dobët, duke u përpjekur të qëndronte në këmbë. - Duhet të kthehemi në shtëpi, filloi të errësohet. Antoni, mjaft, mos kalëro më mbi babin. Çfarë të thashë? Ki kujdes, të thashë. *Nuk e sheh si është babi yt?*

Papritur dy burrat e saj, i vogli dhe i madhi, iu afruan, me këmbë të hapura dhe duart në mes, dhe e vështuruan me kujdes.

- Jeni gati të ikim? - i pyeti ajo duke ulur sytë.

- Mami, - tha i biri me zë të plotë, - eja të luash me ne.

- Po, mami, - tha i shoqi, - eja të luash me ne.

- Jo, duhet të kthehemi në shtëpi.

Në momentin që dielli po perëndonte, kujtoi se një reflektim bëri që ai të zhdukej për një sekondë.

- Kaq ishte, - tha Aleksandri dhe e mori hopa. - Mjaft prita.

E ngriti lart dhe e hodhi në ujë. Tatianës iu mor fryma dhe kur doli nga uji, derisa të mbushej me frymë, ai iu hodh përsipër, e shtrëngoi, e shkundi fort dhe duart e tij shëtiten me ngulm mbi trupin e saj. Pas këtyre, ndoshta, në fund të fundit, ai nuk ishte reflektim, trupi i tij zhytej në ujin e kripur dhe dilte në sipërfaqe duke notuar, ashtu siç bënte edhe ajo, Tatiana e ndiente se jetonte me të vërtetë, teksa i kujtoheshin kapërcimet që bënte në pallatin e Carit, vetëm për hatër të tij, kur rrinte pranë tij në tramvaj, kur ecte me të zbathur në Fushën e Marsit, ndërsa tanket e Hitlerit dhe ligësia e Dimitrit bënë që zemrat e tyre të rrihnin me forcë.

Aleksandri e ngriti lart dhe e hodhi lart duke bërë gjoja sikur do ta kapte. Ajo ra, ulëriti dhe vrapoi që t'i shmangej, por ai e ndoqi pas dhe e rrëzoi mbi rërë. E puthi, ashtu siç ishte e lagur, dhe ajo iu var në qafë, ndërsa Antoni kërceu mbi supet e tij duke bërtitur: *Mjaft, mjaft*, dhe Aleksandri i zvarriti që të dy dhe i hodhi në ujë, ku filluan të lëkundën si shtëpia-varkë e tyre.

Ngjyra e preferuar e Aleksandrit

- **Tanja, pse nuk i telefonon Vikit?** - e pyeti Aleksandri kur ishin duke ngrënë mëngjes.

- Do t'i telefonoj. Sapo kemi ardhur, vetëm disa javë kemi këtu, - tha ajo. - Pse gjithë ky nxitim?

- Kemi njëmbëdhjetë javë.

- Njëmbëdhjetë javë? Nuk e besoj.

- Po, se kaq pará kam paguar për qiranë.

- Nuk e kam kuptuar sesi kanë kaluar. Dhe jemi akoma këtu? - mërmëriti Tatiana dhe menjëherë e ndërroi temën e bisedës dhe filloi të flasë për Thelmën, një grua e mirë, që e kishte njohur para disa ditësh në qendrën tregtare. Burri i Thelmës sapo ishte kthyer nga Japonia. Thelma kërkonte të gjente ndonjë mënyrë për ta argëtuar, pasi ishte shumë melankolik dhe i rënë moralisht. Tatiana i propozoi të bënin një shëtitje turistike me varkë, dhe Thelma u entuziazhua nga kjo ide.

Por Thelma nuk u duk në port as atë pasdite dhe as pasditet në vijim, megjithëse qielli ishte i kaltër dhe era frynte në drejtimin e duhur për të bërë shëtitje me varkë. Kur Tatiana e takoi Thelmën pas disa ditësh në dyqan, ajo belbëzoi nëpër dhëmbë justifikime dhe i tha se *atë pasdite* kishin ndër mend ta bënin shëtitjen me varkë dhe madje e pyeti nëse do të shkonte edhe ajo. Tatiana i tha “jo” sepse në atë kohë djali i saj flinte, se duhej të gatuantë e të bënte mjaft punë të tjera. Thelma tundi kokën në shenjë mirëkuptimi, pasi edhe ajo atë mëngjes do të bënte pastrimin e shtëpisë. Madje kishte ndër mend të bënte edhe një ëmbëlsirë të ngrohtë me mollë. Kishte vënë re se u pëlqente shumë burrave që sapo ishin kthyer nga lufta.

Aleksandri çdo ditë sillte më shumë para në shtëpi. Një dollar, dy dollarë, pesë dollarë, *njëzet dollarë*.

- As njohuritë e mia në matematikë nuk më mjaftojnë, - tha Tatiana e ulur në tavolinën e kuzhinës, para një kutie plot me monedha njëdollarëshe dhe pesëdollarëshe. - Nuk mund t'i numëroj. Fitove sot... *njëqind dollarë?*

- Hëm...

- Aleksandër, jam shumë kureshtare të di, çfarë u bën atyre grave që të fitosh njëqind dollarë në ditë?

Kur ai nuk u përgjigj dhe vazhdoi të tymoste duke buzëqeshur, ajo tha:

- Nuk është pyetje retorike. Gruaja jote kërkon një përgjigje.

Qeshi ai, qeshi edhe ajo. Ditën tjetër, kur Tatiana shkoj për të marrë Antonin nga barka, gjeti aty Thelmën, të veshur bukur, duke qëndruar mjaft pranë burrit të saj, më tepër se ç'duhej. Nuk ishte e sigurt nëse *ajo*

ishte Thelma, se Thelma që ajo kishte njohur në qendrën tregtare nuk bënte tualet dhe vishej thjesht. Ndërsa tani flokët e saj të zinj ishin të krehur bukur me bukla, kishte bërë tualet... kishte... Tatiana nuk mund të thoshte me siguri se çfarë e bënte më provokuese pamjen e saj - fundi i saj i ngushtë që i nxirrte në pah kofshët, apo këmbët që i dukeshin, ngaqë fundi ishte i shkurtër, apo ndoshta buzët e lyera me një të kuq të theksuar, apo mënyra se si kthente kokën.

- Thelma? - tha Tatiana duke u ngjitur mbi barkë. - Ti qenke?

Thelma u hodh përprjetë a thua se zëri që po dëgjonte dilte nga ndonjë varr.

- O, tungjatjeta.

- Tungjatjeta, - tha Tatiana dhe u fut mes saj e Aleksandrit. Ktheu kokën nga gruaja, dhe tha: - Shoh që qenke njohur me bashkëshortin *tim*. Ku është bashkëshorti yt?

Thelma u tund gati për t'u rrëzuar mbi takat e larta dhe shtoi:

- Nuk munda të vinte sot.

Tatiana në atë moment nuk tha asgjë, por të nesërmen kur ishin duke ngrënë mëngjesin të tre së bashku, ajo e pyeti Antonin për atë grua të bukur që kishte takuar te barka dhe Antoni i tha se kishte disa kohë që ajo vinte çdo mëngjes.

- Është e vërtetë?

- Jo, nuk është kështu, - ndërhyri i shoqi.

- Antoni, po burri i kësaj gruaje të bukur vjen?

- Jo. Ajo nuk ka burrë. Ajo i tha babit se burri i saj ia kishte mbathur. Ajo tha se i shoqi kur ishte kthyer nga lufta i kishte thënë se nuk donte të mbetej i martuar.

- *Vërtet?*

- Po, dhe na solli një ëmbëlsirë shumë të mirë me mollë, - tha Antoni duke lëpirë buzët. - Ishte shumë e *shijshme*!

Tatiana nuk foli. Nuk e ngriti as kokën. Aleksandri ktheu kokën që tërhiqte vëmendjen e saj, por as ai nuk foli. Kur iu afrua për ta puthur, ia ngriti fytyrën dhe e detyroi ta shihte në sy. Sytë e tij vezulluan. E puthi gjithë pasion dhe llava e puthjes së tij e pushtoi edhe atë. Dhe ai u nis për në punë.

Kur Tatiana shkoi pasdite për të marrë Antonin, Thelma nuk ishte aty.

- Mami, - pëshpëriti Antoni, - nuk e di se çfarë i tha babi sot në mëngjes, por ajo iku duke *qarë*!

Thelmën nuk e pa më kurrë. As në qendrën tregtare.

Kur ishin në shtëpi, Aleksandri e pyeti:

- Dëshiron të vish me mua nesër edhe për shëtitjen e mëngjesit, edhe për atë të pasdites? Ti e di që mund të vish në barkë kur të duash.

- Mundem që tani?

- Sigurisht. Kur të duash. Ti nuk ke shfaqur ndonjëherë interes, - tha dhe heshti për pak. - Deri tani të paktën.

Kishte diçka në fjalët e tij... Tatiana nuk e kuptonte... ai sikur e akuzonte. Po, e akuzonte. Por për çfarë? Në lidhje me gatimin, pastrimin, larjen? Në lidhje me krehjen e flokëve dhe mënyrën se si ajo e mbante veten? Në lidhje me këmishën e hollë dhe të brendshmet e pastra, apo për parfumin kur ai vinte pranë saj mbrëmjeve? Ngaqë e linte djalin dy orë me të mëngjeseve?

Ajo mendonte se ishte një prej këtyre arsyeve. Po nëse nuk ishte një prej tyre? Ajo vështroi nga ai me ngulm, por tashmë këto i përkisnin së kaluarës, pasi ai nuk e kishte mendjen tek ajo, kishte bërë shumë gjëra, kishte lexuar gazetën, kishte pirë, kishte tymosur, kishte biseduar me Antonin.

Tatiana shkoi te barka për të bërë shëtitjen të nesërmen në mëngjes.

- Flokët e tu janë të qethur ballaboks, - i mërmëriti një vajzë, pasi u rehatua në krah të tij, ndërsa Tatiana u ul në heshtje aty pranë me Antonin në prehër. - Pothuajse sikur je në ushtri, - vazhdoi vajza kur pa që Aleksandri nuk iu përgjigj.

- Kam qenë në ushtri.

- Kjo është e mrekullueshme! Ku keni shërbyer?

- Në Frontin Lindor.

- Uau. Dua të di gjithçka! Gjithsesi, ku gjendet ky Fronti Lindor? Kurrë nuk kam dëgjuar për të. Babai im ishte në Japoni. Ai është ende atje. Vajza, që si duket ishte nga fundi i moshës së adoleshencës, vazhdonte të fliste pa pushim. - Kapiten, ju e ngisni barkën mjaft shpejt, dhe fryn shumë erë e unë kam veshur këtë fund me dantellë. Nuk e besoj se e keni problem, apo jo? S' besoj që era ta ngrejë lart, apo jo? - ajo filloi të zgërdhihej.

- Nuk ma do mendja! Anton, do të vish të më ndihmosh për të marrë drejtimin?

Antoni vrapoi drejt të atit. Vajza u kthye dhe vështroi Antonin dhe Tatiannën, e cila buzëqeshi.

- Ky është djali juaj?

- Po.

- Dhe kjo është...

- Po, gruaja ime.

- Oh. Më falni. Nuk e dija që ishit i martuar.

- E, megjithatë, unë jam i martuar. Tanja, eja këtu. Njihuni... më falni, nuk e dëgjova mirë emrin tuaj.

Teksa Tatiana ecte para saj, drejt Aleksandrit, ajo tha:

- Më falni, - dhe shtoi, - besoj se era mund të ta ngrejë fundin lart. Mbaje më mirë me duar që të mos e marrë era.

Aleksandri kafshoi buzën. Tatiana qëndroi e qetë në krah të tij me dorën te timoni.

Në mbrëmje, kur po ktheheshin për në shtëpi, ai tha:

- Ose do të vazhdoj të pranoj pyetje, ose do të zgjas flokët. - Kur ajo nuk u përgjigj - sepse ajo nuk mendonte se burri i saj, me flokë të dendur të zinj, do të mund t'i zmbrapste gratë, - ishte ai që me fjalët e tij e nxiti t'i thoshte atë që mendonte.

Ajo u përtyp.

- Vëmendja e vazhdueshme e femrave... të pëlqen, apo nuk të pëlqen?

- Unë jam indiferent, vogëlushe, - tha ai, duke i hedhur dorën në qafë. - Megjithëse zbavitem me ty.

Mbrëmjen e nesërme, kur u kthye Aleksandri, Tatiana qëndronte e heshtur.

- Çfarë ke? Sot je më e ngrysur se herët e tjera, - e pyeti ai sapo doli nga dushi.

Ajo kundërshtoi.

- Zakonisht nuk rri e ngrysur, - në atë moment psherëtiu. - Sot bëra testin.

- Çfarë testi? - tha Aleksandri dhe u ul edhe ai në tavolinë. - Çfarë do një bashkëshort të hajë për darkë?

- Bashkëshorti do për darkë banane të skuqura dhe karota, misra dhe bukë, karkaleca, dhe kek të ngrohtë me mollë dhe akullore.

- Kek të ngrohtë me mollë? - tha Aleksandri duke buzëqeshur. - Shumë mirë. Më pëlqen. Qeshi dhe e leu fetën e bukës me gjalpë. - Tani më thuaj për atë testin.

- Te një prej revistave të mia, *Ladies Home Journal*, ka një pyetësor me temë se sa mirë e njohim bashkëshortin.

- Në një prej revistave të tua? - e pyeti ai me gojën plot. - Nuk ia kisha fare idenë që lexoje revista.

- Atëherë, ndoshta, do të duhej t'i përgjigjeshe edhe ti atij pyetësori, - ai e vështroi nga skaji tjetër i tavolinës duke lyer një fetë tjetër me gjalpë. - Dhe si dole me pyetësorin?

- Dështova, këtë bëra, - tha Tatiana. - Me sa duket nuk të njoh aspak.

- Vërtet? - tha Aleksandri me një pamje gjoja serioze.

Tatiana i vuri përpara revistën e hapur në faqen ku ishte pyetësori.

- Shihi pyetjet. Cila është ngjyra e preferuar e bashkëshortit tënd? Nuk e di. Cili është ushqimi i tij i preferuar? Nuk e di. Cili lloj sporti i pëlqen më shumë? Nuk e di. Libri i tij i preferuar? Filmi që i pëlqen më

shumë? Kënga e preferuar? Me çfarë shije i pëlqen akullorja? I pëlqen të flejë përmbys apo në krah? Si quhet shkolla ku është diplomuar? Nuk di asgjë!

Aleksandri zbardhi dhëmbët.

- Lëri këto! Asnjërës prej pyetjeve nuk iu përgjigje?

- Asnjërës.

U ngrit në këmbë, dhe duke ngrënë fetën e bukës mori revistën dhe e hodhi në plehra.

- Ke të drejtë, - i tha dhe tundi kokën. - Nuk ka rrugëzgjdhje. Gruaja ime nuk e di se me çfarë shije më pëlqen mua akullorja. Kërkoj divorc, - tha duke ngritur vetullat. - A thua se ka ndonjë prift që mund të na japë divorcin?

U afrua pranë saj dhe u ul në një karrige me një pamje të përvuajtur.

- Ti bën shaka, - tha Tatiana, - por kjo është serioze.

- Nuk më njeh, ngaqë nuk e di se cila është ngjyra ime e preferuar? - tha Aleksandri duke mos u besuar atyre që po dëgjonte. - Mirë pra, më pyet dhe unë do të përgjigjem.

- Asgjë nuk do të më thuash! Ti nuk më flet fare! - i tha ajo dhe filloi të gante.

Aleksandri zgurdulloi sytë, buzëqeshja iu shua dhe në heshtje hapi duart.

- Pak më parë mendova se po bëje shaka, - tha ai me zë të ulët.

- Nëse nuk jam në gjendje të di gjërat më elementare, si për shembull, cila është ngjyra jote e preferuar, - tha Tatiana, - e imagjinon sesi do të mundem të di të tjerat?

- As unë nuk e di se cila është ngjyra jote e preferuar! As cili film të pëlqen më shumë, cili libër apo cila këngë. Nuk e di, nuk i kam kushtuar rëndësi, kurrë nuk kam menduar për këtë. O Zot, është e mundur që njerëzit të merren me këto gjëra pas lufte?

- Po!

- Me këto duhet të merresh tani?

- Më mirë me këto, sesa me ato që duam të dy të merremi.

Antoni doli në atë moment nga dhoma e tij dhe ashtu si gjithmonë, nuk i lejonte të përfundonin asnjë diskutim që nisnin derisa të shkonte për të fjetur. Për çdo gjë që ata diskutonin, ai do të ndërhynte - të gjitha i interesonin. Sapo dëgjonte nënën dhe babanë e tij të diskutonin me zjarr, ai vinte dhe i largonte nga njëri-tjetri.

Më vonë, kur ishin të shtrirë në krevatin e tyre në mes të errësirës, Tatiana që kishte ende pamje të pikëlluar, i tha Aleksandrit:

- Nuk e njohim njëri-tjetrin. Po mendoj, ndoshta me vonesë, se kurrë nuk jemi përpjekur për ta bërë.

- Fol për veten tënde, - tha ai. - Unë e di se ku u rrite, e di se ku të pëlqen të të prek. Edhe ti e di se ku u rrita dhe se ku më pëlqen të më prekësh.

Oh. Teorikisht Aleksandri ndoshta e dinte se Tatiana dëshironte që ai ta prekte, por me siguri prej shumë kohësh nuk e prekte më. Ajo nuk e dinte arsyen, ai thjesht nuk e prekte më dhe ajo nuk dinte si t'ia kërkonte.

- A mund të bëjmë dashuri një herë të *vetme* pa filluar të qash?

Sigurisht që nuk donte ta *detyronte* që ta prekte.

- Një herë të vetme! Dhe të lutem, mos më thuaj se qan nga lumturia.

Ajo u përpoq ta përmbante veten gjatë kohës që po bënë dashuri, por ishte e pamundur.

Qëllimi ishte të gjendej një mënyrë që të jetonin e ta preknin njëri-tjetrin si në kohët e shkuara, atëherë kur ndiheshin të dy të sigurt për lidhjen e tyre dhe të mos i ndiqnin pas makthet e së kaluarës.

Në darkë, brenda në dhomën e tyre ndiheshin si kafshë të egra; dritat nuk i linin kurrë të ndezura. Tatiana duhej të bënte diçka.

- Ç'është kjo erë? - pyeti Aleksandri kur u kthye nga puna.

- Mami vuri majonezë të flokët, - tha Antoni me një fytyrë, sikur po thoshte, *Mami e lau fytyrën me kakërdhitë e rosës.*

- Çfarë bëri, the?

- Po. Sot pasdite vendosi në flokët e saj një kavanoz të tërë me majonezë! Babi, e mbajti për katër orë, dhe tani nuk i mjafton uji i nxehtë për ta shpëlarë.

Aleksandri trokiti në derën e banjës.

- Ik prej aty, - tha ajo nga brenda.

- Jam unë.

- Ty po të them.

Aleksandri hapi derën dhe hyri brenda. E gjeti të ulur në vaskë me flokët të lagur e gjithë yndyrë. Ajo sapo e pa, mbuloi gjinjtë.

- Hëm... Ç'po bën? - tha ai pa asnjë shprehje në fytyrë.

- Asgjë. Ç'po bën? Si e kalove pasditen? - vuri re shprehjen e fytyrës së tij. - Aleksandër, po the vetëm një fjalë..., - e paralajmëroi ajo.

- Nuk thashë asgjë, - tha ai. - Ke ndër mend... të dalësh shpejt? Ndoshta deri në darkë?

- Uji është i vakët, dhe nuk po e shpëllaj dot. Po pres ujin e rezervuarit të ngrohet.

- Do të duhen disa orë.

- Do të pres, - tha ajo. - Nuk ke uri, apo jo?

- Mund të të ndihmoj? - e pyeti Aleksandri, duke u përpjekur me shumë mundim të ruante seriozitetin. - Të të ngroh pak ujë në sobën e kuzhinës që t'i shpëllash?

Aleksandri hoqi këmbishën, u ul në cep të vaskës, dhe pasi e ftohte pak ujin, fërkonte kokën e Tatianës me shampo dhe ia shpëlante. Pas njëfarë

kohe vendosën të hanin sanduiç dhe supë me domate. Rezervuari u ngroh dhe Tatiana i shpëla përsëri flokët. Për sa kohë ishin të lagur, flokët nuk mbanin erë, por kur filluan të thaheshin, mbanin ende erë majonezë. Kur Antoni shkoi për të fjetur, Aleksandri ia lau përsëri flokët Tatianës me një shampo tjetër dhe ia shpëla. Flokët e saj përsëri mbanin erë.

- Mbajnë erë si karavidhet e tua, - tha ajo.

- Karavidhet nuk mbajnë erë kaq të keqe.

- Flokët e mamit mbajnë erë pothuajse njësoj, - tha Antoni ditën tjetër kur Aleksandri erdhi në shtëpi. - Afroju, babi, mbaji erë.

Babai përkuli kokën dhe i mbajti erë kokës së saj.

- Mmm, ke të drejtë, - pohoi ai duke ia vendosur dorën mbi flokë.

Tatiana e dinte se sot flokët e saj, që i binin deri te supet, shkëlqenin si ar, dhe ishin jashtëzakonisht të butë, si mëndafsh. Ajo kishte blerë shampo me luleshtrydhe që kishte kokrra të kuqe të freskëta, dhe për të larë trupin locion me arrë kokosi me vanilje. Tatiana eci anash Aleksandrit duke e vështruar atë deri lart.

- A të pëlqejnë? - e pyeti ajo.

- E kupton vetë.

Por ai ia largoi dorën dhe e vështronte atë nga poshtë.

Ajo i kishte duart të zëna me bërrollë, banane të skuqura dhe domate role.

Më vonë, jashtë në kuvertën e anijes, ai i tha me ngadalë:

- Tanja, shko merr krehrin.

Ajo vrapoi për të marrë krehrin. Duke qëndruar pas saj, si në një tjetër jetë Aleksandri ia kreu flokët ngadalë e me kujdes, duke ia kaluar dorën poshtë flokëve në çdo të krehur.

- Janë *tejet* të butë, - pëshpëriti ai. - Pse ia vure atë majonezën?

- Floku thahet nga boja, dhe nga kripa e detit, - iu përgjigj Tatiana. - Supozohet se majoneza e normalizon flokun.

- Ku e dëgjove këtë?

- E lexova në revistat e bukurisë, - ajo mbylli sytë, ndihej aq mirë me duart e tij mbi flokët e saj. Ndjeu zbrazëti në stomak.

- Duhet t'i lësh revistat, - i tha Aleksandri duke u përkulur, dhe ia ngjeshi buzët në pjesën e pasme të kokës, duke i shëtitur edhe nga përpara, Tatiana rënkoj, dhe si e zënë ngushtë nuk mund ta ndalte veten në kohë.

- Nëse nuk i lexoj ato, ku do të mësoj si ta kënaq bashkëshortin tim? - tha ajo.

- Tatia, nuk ke nevojë të lexosh të gjitha revistat për këtë, - tha ai.

Këtë do ta shohim, mendoi ajo dhe duke vështruar përreth zgjati drejt tij dorën që i dridhej.

Aleksandri ishte shtrirë i zhveshur lakuriq në krevatin e tyre me duart të vendosura pas koke dhe po e priste. Tatiana kyçi derën, hoqi këmbishën e saj prej mëndafshi dhe qëndroi para tij me gërshetin e saj të gjatë, që i arrinte deri te supet. I pëlqente vështrimi në sytë e tij atë natë. Nuk ishte i papërcaktuar, kishte njëfarë shprehjeje. Kur ai vajti të shuante dritën, ajo i tha, jo, mos e shuaj.

- Ta lë dritën të ndezur? - pyeti ai. - Kjo është gjë e re.

- Dua të më shohësh, - tha Tatiana dhe u ul mbi të. Me lëvizje të ngadalta i lëshoi flokët mbi gjoksin e tij. - Si të duken? - i pëshpëriti ajo.

- Mmm, - ai i vendosi duart tek ijët e saj dhe trupi i tij u tendos si hark mes këmbëve të saj të hapura.

- Si prej mëndafshi, apo jo? - tha ajo gjithë naze. - Shumë të butë, si mëndafsh... si kadife...

Dhe Aleksandri rënkoj nga kënaqësia.

Ai rënkoj! Hapi gojën dhe lëshoi një rënkim të papërmbajtur eksitimi.

- Më ndje, Sura... - belbëzoi ajo, dhe vazhdoi të fërkohej mbi gjoksin e tij të zhveshur. Flokët e saj valëzonin ashtu si valët e pasionit që ndiente ta pushtonin brenda saj. Duhej të ndalej.

- Po pyes veten nëse janë si mëndafsh flokët e mia, - pëshpëriti ajo duke tundur kokën andej këtej dhe duke mbuluar gjoksin e tij me flokët e saj si ujëvarë. - Do t'i fusësh duart brenda... ndoshta buzët...

- Duart e mia aty janë, - i tha duke iu marrë fryma.

- Nuk thashë aty, thashë brenda.

Aleksandri bëri atë që i kërkoi ajo.

Ajo tundi kokën.

- Jo. Jo, si më prek tani. Unë dua të më prekësh ashtu si më përkëdhelje atëherë.

Aleksandri mbylli sytë dhe hapi paksa buzët. Me duart e tij që po e shtrëngonte fort tek ijët, ai e uli poshtë, ndërsa vetë tërhiqej më lart. Ajo u përkul shpejt mbi të dhe i pëshpëriti:

- Më thuaj, pse nuk interesohesh më për flokët e mi?

- Jo, nuk është e vërtetë.

- Po, nuk interesohesh më për ta. Hajde tani, me mua po flet. Më thuaj, pse.

Aleksandri nuk foli, vetëm i largoi duart nga ijët e saj dhe i vendosi te gjunjët.

- Më thuaj. Pse nuk më prek?

Aleksandri psherëtiu dhe iu shmang vështrimit të saj që dukej sikur po e hetonte.

- Këto flokë nuk më përkasin më mua. I përkasin një tjetre, asaj që në Nju-Jork i lyente thonjtë me manikyr të kuq, vishte këpucë me taka të larta, kishte mikeshë Vikin dhe po ndërtonte një jetë të re pa mua, ngaqë besonte se isha i vdekur, dhe mirë bëje që e besojë. Nuk të mbaj mëri, por të gjitha këto bëjnë që ta rikujtoj shpesh këtë gjë. Këtë doja të të thosha.

Tatiana i vendosi duart te faqet e tij.

- Do që t'i pres? Do t'i pres që në këtë moment.

- Jo, - tha Aleksandri duke tundur kokën. Heshtën për pak që të dy. Dhe pastaj: - Asgjë nuk është më e mjaftueshme, apo jo? - i tha. - Nuk të prek aq sa duhet, nuk të bëj më të lumtur. Nuk të them asnjë fjalë të mirë. Dhe ti nuk mund ta kuptosh sesa më shqetëson kjo gjendje e mallkuar.

Ajo shfryu.

- Ti je këtu, dhe t'i kam falur të gjitha, - i tha me qetësi dhe mbylli sytë që të mos shihte duart e tij gjithë tatuazhe dhe gjoksin me shenja.

- Më thuaj të vërtetën, - tha Aleksandri, - nuk mendon se disa herë, kjo dhe ato pyetësorët e revistave - janë më të vështira për ne të dy? Revista nuk bën gjë tjetër veçse na tregon qartë sesa qesharakë bëhemi kur e konsiderojmë veten si njerëz normalë. Nuk të shkon ndonjëherë nëpër mend se do të ishte më mirë të jetoje me Eduard Landloun në Nju-Jork? Ose unë të kisha një marrëdhënie me Thelmën? Pa asnjë lidhje me të kaluarën, pa asnjë kujtim. Nuk do të ishte e nevojshme të kapërcenim asgjë, as të shpëtonim ndonjë gjë.

- Për ty, do të ishte më mirë kështu?

- Nuk duroj dot më të të dëgjoj çdo natë duke qarë, - tha Aleksandri. - Nuk mundem që të ndiej në çdo moment të ditës se sa kam dështuar në jetën time.

- O Zot! Ç'janë këto që thua? - Tatiana u përpoq të shkëputej prej tij, por këtë herë nuk e lejoi Aleksandri.

- Ti e di shumë mirë se çfarë them, - i tha dhe sytë e tij flakërinin. - Dua të humbas kujtesën! Dua të më bëjnë shpëlarje të trurit. A mundem të mos mendoj më kurrë në jetë? Shiko ç'na ndodhi *ne... ne*, Tanja. Harrove si ishim? Shih si u bëmë!

Sa herë që Aleksandri kujtonte se sa fshatra, sa qytete, kishte përshkuar për të arritur në Urën e Kryqit të Shenjtë, mbi lumin Vistula, duke kaluar mes maleve, ndiente t'i shkonte gjaku në fund të këmbëve. Dhe të gjitha këto për t'u arratisur prej gjermanëve, për të shpëtuar Pashën, për të gjetur përsëri Tatiannën. Dhe gjithnjë dështonte. Njëzet tentativa arratisjeje - dy në Katoviçe, një në Kështjellën Koldiç, dhe shtatëmbëdhjetë të tjera në Shaksenhauzen dhe asnjëherë nuk ia doli të shkonte ta gjente. Në njëfarë mënyre bëri zgjedhjen e gabuar. Aleksandri e dinte. Edhe Antoni e dinte. Gjatë kohës që i biri i tyre flinte, prindërit kishin kohë të mjaftueshme

për t'u endur me mendjen e tyre nëpër fushat dhe lumenjtë e Europës, nëpër rrugët e Leningradit. Dhe kjo nuk ishte më e mira që dëshironin të bënin.

- Mos vazhdo më, - pëshpëriti Tatiana. - Ndalo menjëherë! Nuk ke dështuar në asgjë, thjesht të janë bërë të tëra lëmshe në mendje. Je gjallë, kjo ka *rëndësi* mbi gjithçka, dhe ti e di mirë. Përse e bën këtë?

- Pse? - ia bëri ai. - Më pyet e ulur lakuriq mbi trupin tim me flokët e lëshuar që më mbulojnë? E pra, po ta them. Mbylle dritën, mbaje bishtalecin dhe jepi... e mos thuaj asgjë.

Tatiana nuk bëri asgjë nga të gjitha këto. Ajo nuk donte këtë, atë që *donte* dëshpërimisht ajo, ishte që ai ta prekte. Megjithëse dhimbja që ndjeu kur dëgjoi fjalët e tij i këputi zemrën, dhimbja që ndiente tek ijët e saj prej dëshirës për të e përshkonte tejtejet. Ndenji mbi të dhe vështronte fytyrën e tij - dhe ai të sajën. Ia ledhatoi me ngadalë duart, gjoksin dhe supet e tij. U përkul mbi të dhe me buzët e njoma e puthte nëpër fytyrë, në qafë dhe kur pas pak e kuptoi që ai po qetësohej, i pëshpëriti: *Sura... jam unë, Tanja jote, grua jote...*

- Çfarë do Tanja, grua ime?

Duart e tij prekën lehtë kofshët, u mbështollën rreth belit të saj, dhe i ledhatonin flokët. Asaj i vinte turp për dëshirën e zjarrtë që kishte për të bërë dashuri me të, por turpi nuk bënte që kjo dëshirë të zbehej.

Duart e tij shëtisnin në ijët e saj, ndaluan te këmbët dhe u përpoqën t'i hapnin.

- Çfarë po më kërkon? - i pëshpëriti, dhe gishtërinjtë e tij hulumtonin mbi trupin e saj. - Më thuaj. Fol.

Ajo u ngjit pak më lart dhe i fërkoi gjinjtë te buzët e tij.

Aleksandri i rrëmbeu, dhe hapi gojën.

Duke rënkuar, Tatiana i pëshpëriti:

- Dua të më ledhatosh flokët... t'i rrotullosh te gishtat e tu, ashtu siç bëje dikur. E dëshiroj marrëzisht të më prekësh, - dridhej e tëra. - Shtrëngoji... Më fort... Bravo! Preki flokët e mi bjondë, që aq shumë të pëlqenin dikur... Të kujtohet? Nuk të kujtohet?

Ngadalë, shumë ngadalë, Tatiana u ngjit mbi kraharorin e tij, edhe pak, edhe pak, derisa u gjend e gjunjëzuar mbi gojën e tij të hapur që po merrte frymë duke gulçuar.

- *Sura, i dashuri im, të lutem*, - pëshpëriste Tatiana, - *më prek...* - duke u kapur te balli i krevatit dhe përkul më shumë. - *Të lutem... më prek ashtu si të pëlqente dikur...*

Nuk iu desh t'ia përsëriste për të dytën herë. Dhe kur Tatiana ndjeu duart e tij ta preknin dhe buzët e tij të buta e të ngrohta në buzët e saj, për herë të parë që atëherë kur ishin kthyer në Amerikë, gati sa nuk i ra të fikët.